

Raamatukogu

- * Uus rubriik: arendustegevus
- * Eesti osast maailma raamatukogunduses
- * Venemaa Riiklik Raamatukogu – 140
- * Millest mõtled, raamatukoguhoidja?

5/2002

RK

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU
EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING

5/2002

Toimetuse kolleegium:

MALLE ERMEL
MALL KAEVATS
GERDA KOIDLA
AIRA LEPIK
REET OLEVSOO
ILME SEPP
TIIU VALM
ANNE VALMAS

Tegevtoimetaja / Editor ENE RIET
Toimetaja MAIRE LIIVAMETS
Toimetaja ELLEN ARNOVER
Makett KERSTI TORMIS
Kaanefotod: Elmo Riig / "Sakala"
5. okt. 2002 avati Viljandi Linna-
raamatukogu. Juhataja Evi Murdlale
annab võtmed üle linnapea Peep Aru.

Address / Address:

15189 Tallinn

Tõnismägi 2

Eesti Rahvusraamatukogu

«Raamatukogu» toimetus

tel. (372) 630 7128

faks (372) 631 1410

elektronpost: enerk@nlib.ee

kodulehekülj eesti ja inglise k.:

<http://www.nlib.ee/anded/rk>

[indexrk.html](http://www.nlib.ee/anded/rk/indexrk.html)

[http://www.nlib.ee/anded/rk/](http://www.nlib.ee/anded/rk/iindexrk.html)

[iindexrk.html](http://www.nlib.ee/anded/rk/iindexrk.html)

ISSN 0235 - 0351
Ilmub 6 korda aastas

Millest mõtled,

on küsimus, mida esitavad teised sulle ja mida küsid sageli ka ise.

Samuti teame, et mõtlemine pidavat olema mõnus. Mõtlemine ju näitab, kes me õieti oleme, kuhu kuulume ja kuidas end väljendame. Räägitakse koguni heast ja väärast mõtlemisest. Võime koguni öelda – mõtlemine on kõik. Ikka on hinnatud suuri ja suuremaid mõtlejaid, mõtlemata, et väiksemaks peetud nende seas on sillutanud sageli esimestele teed. Miks ma üritan raamatukoguhoidjate mõtlemisest taas mõelda? Kurbusest. Kurbusest, et kuulen nii harva nende isikupäraseid mõtteid – nende omi mõtteid. Veel aasta-paar tagasi oli minu meelest mõtteerksus meie keskel tugevam ja arvamused enesekindlamad. Oli vastakat, oli rühmiti ühtemoodi mõtlemist. Oli isegi kirglikku ja vihast mõtlemist. Kuhu see on kadunud? Muidugi määrab meiegi mõtlemisjõus väga palju ühiskondlik mõtlemine, mis paraku näitab stagneerumismärke, humanitaarintelligents eelistab toimuvat aga kõrvalt vaadata. Hea, kui veel irooniliselt, enamasti väsinult ja käega löönult. Paiguti on kultuurirahvas, kelle hulka meiegi kuulume, jätnud kaasa mõtlemise üsna sööti. (Tõsi, mõned nooremad sõnaseadjad on sellest sügisest muutunud otsustavamateks!) Kui jälgida meile mõeldud ajalehte "Sirp", siis korduvad sealgi ühed ja samad autorinimed, sarnased tekstid, ehkki jutt on enamasti väärt lugemist. Palju siis kolm-neli inimest ikka jõuavad mõelda ja öelda. Ka pingutused meie väljaandes erinevaid arvamusi ja mõtteid kuulda pole olnud eriti saagirohked. Siiski tänan neid, kes reageerisid poleemikale uuemast eesti kirjandusest.

On väidetud, et ei lubata mõelda. Ei hoolita alternatiivarvamustest. Et arukam on täita käsku, kui arutada ühe või teise asja mõttekuse üle. Kes keelab? Ma usun teadvat teie vastust. Aga ma arvan sealjuures, et kõige rohkem keelame me end ise. Enesekeelamise põhjusigi on mitmeid, alates murest kaotada töökoht kuni lootuseni saada mõtlematajätmise eest tasu. Üks on aga ilmne, kui kultuurirahvas oma praegusest üsna tõsisest mõtteseisakust üle ei saa, ei muutu me vaim ega me kultuur rikkamaks. Vaadake oma ümber ja mõelge, siis näete, mis on juhtunud või jäänud toimumata. Võib-olla seetõttu, et meie pole selle peale mõelnud ja oma mõtteid teistega jaganud. Ja kui ka mõtlemine pole käesoleval ajahetkel alati mõnus, võib ta olla mõnikord ravimiks – näiteks parema nägemise saamisel.

Maire Liivamets

SISUKORD

■ AVAVEERG	
Väike ja suur Eesti	Sirje Virkus 4
■ RAHVUSLIK INFOPOLIITIKA	
Internetiallikad ja RR-i teemavärv	Kristina Pihlau 5
■ ARENDUSTEGEVUS	
Standardimine: statistika ja töö tulemuslikkus	Anu Nuut 6
■ RAAMATUKOGUD VÄLISMAAL	
Aeg esitab uued nõudmised: Venemaa Riiklik Raamatukogu	Natalja Berezina 9
■ EUROOPA LIIT JA MEIE	
Eesti vajab Euroopa Liidu ühisturgu	Marje Josing 13
■ JUTUTUBA	
Raamatukogutöö annab vaimse vabaduse: intervjuu Krõõt Liivakuga	Maire Liivamets 17
■ KÜSI JULGESTI!	
Sirje Nilbe, Ilona Smuškina, Katrin Kaugver ja Meelis Ideon vastavad küsimusele: millest mõtled, raamatukoguhoidja?	19
■ RAAMATUKOGUNDUSE UUDISKIRJANDUS	21
■ RAAMATULUGU	
Rooma õiguse väljaanded Oleviste kogus	Tiiu Reimo 25
■ ARVUSTUS	
<i>Hortus librorum</i>	Piret Lotman 27
■ EESTI MÖTTELUGU	
Kirjasõna maagia: koostaja märkmeid	Mall Jõgi 28
■ LUGEJA ARVAB	
Oma sisukat sõna	Vaime Kabur 29
■ EESTI RAAMATUKOGUHOIDJATE ÜHING	
Liigitamise ja märksõnastamise toimikond – 10	Arda-Maria Kirsell 31
■ SÕNUMID	
Omanikumärkidele pühendatud konverents	Sirje Lusmägi 32
Teadusraamatukogude suveseminar 2002	Riin Olonen 34
Viljandis peeti 5. oktoobril avamispidu	Ene Riet 35
Laenuhüvitis tulekul	Ene Riet 36
IFLA tähendab demokraatiat	Ene Riet 37
Eesti ja IFLA	Aira Lepik ja Marje Aasmets 38
IAML-i aastakonverents Berkeley's	Aurika Gergeležiū 39
NORDINFO toetusstipendiumiga Tampere	Silvi Metsar 40
Eesti teadus- ja arendustegevus Euroopa kontekstis	Anu Nuut 41
■ SUMMARY	42

VÄIKE JA SUUR EESTI

SIRJE VIRKUS

Oleme täna situatsioonis, kus püüame hinnata oma rolli ülemaailmsetes arengutes, määratleda kohta ja võimalikke arengusuundi maailma raamatukogunduse taustal. Otsime vastust küsimusele, milline peaks olema meie raamatukogude panus maailma raamatukogundusse ja kuidas seda saavutada.

Paljud kolleegid on tõdenud, et meie raamatukogundus ei ole piisavalt tuntud ja tunnustatud.

Eesti on väike riik. Positiivne on see, et tänu väiksusele on võimalik olulisi muudatusi kiiresti ellu viia. Väiksus miinusena tähendab nii vaimsete kui materiaalsete vahendite vähesust.

Rahvusvaheline koostöö eeldab aga vajalikul hulgal kompetentseid inimesi, toimivat infrastruktuuri ning tegevuse kvaliteeti. Meie väiksuse juures on ainumõeldav püüelda ühiste eesmärkide poole igakülgse koostöös, et rikastada maailma teadmist meist ja meie tegemistest.

Praeguse ajajärgu megatrendidena tavatsetakse nimetada globaliseerumist, kiiret tehnoloogia arengut ja organisatsioonilisi muutusi. Rõhuasetus teadmispõhisele ühiskonnale loob uusi võimalusi kasutada informatsiooni arengu suunamiseks.

Piiramatu informatsiooni, ideede, kultuuriväärtuste, kapitali, kaupade ja teenuste ning inimeste liikumine, mida on hoogustanud ülemaailmne võrgumajandus,

loob ka vajaduse mitmekesise sisuga info ja sellele paindliku juurdepääsu järele. Elektroonilist aspekti tähistav „e“ on lisanud pea kõikidesse eluvaldkondadesse: e-kaubandus, e-valitsus, e-õpe, e-ülikoolid, e-teadus, e-ajakirjad, e-raamatud jne.

Niisiis on info- ja kommunikatsioonitehnoloogia võimalused süvendanud piirideta hariduse (*borderless education*) ja seinteta raamatukogude (*libraries without walls*) kontseptsiooni. Raamatukogu piirid muutuvad aina ähmasemaks ning defineerimine üha raskemaks. Kus raamatukogu paikneb, ei ole enam tähtis, oluline on, milliseid teenuseid ta pakub.

Seega on meie raamatukogundusele eluliselt tähtis välja arendada kvaliteetsed võrguteenused, neid laialdaselt pakkuda ning ühineda sellealaste rahvusvaheliste koostöövõrkudega.

Koostöö maailma raamatukogudega eeldab aga pikaajalist eeltööd.

Tuntuse ja usalduse saavutamise nimel tuleb aastaid vaeva näha. Sealjuures on tuntud tõsiasi, et rahvusvahelises suhtlemises ei piisa vaid riigi raamatukogude heast tööst – kõige aluseks on erialaspetsialistide isiklikud kontaktid.

Meie raamatukogudesse ja koolitusinstitutsioonidesse on vaja kutsuda silmapaistvaid raamatukogundustegelasi ja teadlasi väljastpoolt Eestit. Mitte vähem

tähtsad pole meie raamatukogutöötajate esinemised rahvusvahelistel üritustel, osalemine rahvusvahelistes organisatsioonides ja ühisprojektides ning publitseerimine rahvusvahelistes raamatukoguväljaannetes.

Koostöö tihendamiseks teiste raamatukogude ja koolitusasutustega peame meie raamatukoguhoidjaid (eriti noori) rohkem suunama välismaale teadustööle ja ennast täiendama.

Keeli on meil vaja õppida veelgi usinamalt. Erialgu ja ka pikas perspektiivis on suhtlemises enim kasu inglise keele oskusest, kuigi julgemad futuristid näevad tulevikusuhtlust võrgupõhisena ega välista ideograafilise sümbolüsteemi kasutust või masintõlke arengut tasemele, kus suhtluspartneri keele valdamine ei olegi enam nõutav. On väidetud, et eesti keel olevat tulevikus seda substantsiaalsem ja olulisem, mida arenum on ta valdajate üldine keeleoskus ja mida paremad eeldused neil on Euroopa Liidu liikmesmaades elavate küberhõimudega suhtlemiseks.

Meie haridustegelaste ettekujutuses sõltub Eesti edu infoühiskonnaks kujunemisel kavakindlast investeerimisest kaasajastatud haridusse, infotehnoloogilistesse arendustesse, ühiskonna ja majanduse avatusse ning rahvusvahelistesse suhetesse ja koostöösse.

INTERNETIALLIKAD JA RR-i TEEMAVÄRAV

<http://w3.nlib.ee/lingid>

KRISTINA PIHLAU

RR, juhtiv spetsialist

Eesti Rahvusraamatukogu teemavära (http://w3.nlib.ee/lingid) loomise vajadus

Informatsiooni, kodulehekülgede ja andmebaaside plahvatuslik kasv internetis on viimasel ajal tekitanud probleeme vajaliku teabe kättesaamisel. Maailmas on loodud küll väga häid otsisüsteeme (*Google, AltaVista* jm.), kuid nende kaudu adekvaatse info saamine on seotud raskustega, sest enamasti kuvatakse tulemiks sadu, kui mitte tuhandeid, veebilehekülgi. Rahvusraamatukogus on aastate jooksul lugejateeninduse hõlbustamiseks ja vajaliku informatsiooni kiireks leidmiseks kogutud kodulehekülgede ja tasuta andmebaaside ning ajakirjade aadresse. Algselt kasutati neid aadresse päringute lahendamisel, hiljem jagati veebilehtede nimekirju lugejatele paberil. Aja jooksul aga kasvas loetelu liiga pikaks ja nende aadresside usaldusväärsuse kontrollimine muutus lausa võimatuks. Sellest tulenevalt tekkis idee luua teemavära, mis teatud määral lahendaks aadresside usaldusväärsuse probleemi ning samas pakuks lugejatele süstematiseeritud ja adekvaatset informatsiooni neile vajaliku teema kohta.

Rahvusraamatukogu teemavära hakati projekti raames koostama 2001. aasta aprillis. Projekti eesmärk oli esitada süstematiseeritud kujul humanitaar- ja sotsiaalteaduste valdkonda kuuluvad internetileheküljed, andmebaasid (nii tasuta kui tasuta),

mitmesugused elektroonilised tekstid ning vabalt kättesaadavad elektroonilised ajakirjad, valik raamatukogusid ja nende katalooge. Alustati katseprojektiga, mille eesmärgiks oli informatsiooni kogumise meetodika väljatöötamine, esialgsete andmete kogumine, kontrollimine, andmebaasile vajaliku tarkvara otsimine, katsetamine ja esialgsete andmete sisestamine ning teemavära väljanägemise (*interface*) kavandamine. Projekti lõppeesmärgiks sai kogutud informatsiooni bibliografeerimine, salvestamine, märksõnastamine, andmebaasi loomine ja otsisüsteemiga kättesaadavaks tegemine RR-i koduleheküljel.

Kohe algusest peale oli kavas teemavära sidumine nii projektiga ERIK@ (Eesti Ressursid Internetis : Kataloogimine ja Arhiveerimine) kui ka projektiga "Eesti Virtuaalraamatukogu". Sellest tulenevalt kasutati andmebaasi struktuuri loomisel metaandmete skeemi *Dublin Core*. Teemavära koordineerimiseks loodi töögrupp, kuhu kuulusid kõikide teenindavate osakondade esindajad, kes sisestasid andmebaasi andmeid lähtuvalt oma valdkonnast. Projekt lõpetati ametlikult 2002. aasta kevadel, kuid andmete sisestamine jätkub – nüüd juba töötajate põhitöö osana.

Esindatud internetiviitade valikuprintsiibid

Valikuprintsiibi väljatöötamisel lähtusime eelkõige oma raama-

tukogu profiilist, seega on põhirõhk neil teemadel, mis Rahvusraamatukogus on kõige tähtsamad. Sellest tulenevalt ei leia teemaväravast näiteks tehnikalaseid veebiaadresse.

Samuti lasub põhirõhk välismaistel linkidel, kuigi leiab ka eestimaiseid veebiaadresse. Teemavära veebiaadresside kõrval kavas sisestada ka informatsioon Eesti võrguväljaannete (ajalehed, ajakirjad, jätkväljaanded ja andmebaasid, ka monograafiad) kohta.

Praegu on võrguväljaanded alfabeetiliste ja temaatiliste nimetikega esindatud Rahvusraamatukogu kodulehel (<http://www.nlib.ee/rteavik/vvanded.html>)

Hilisemas aega on lükatud väljaannete ühendamine (linkimine) täistekstidega, see töö seisab ressursipuuduse, aga eelkõige seadusandluse taga.

Teemavära kasutades on tähtis silmas pidada, et veebilehtede ja muude allikate valikul on lähtutud ka nende õigsusest, järjepidevusest, neis sisalduva informatsiooni adekvaatsusest ja sisutihedusest. Samuti on valikul eelistatud ülikoolide ja teadusasutuste ametlike lehekülgi ning lehekülgi, mille loojad või haldajad on vastavat temaatikat valdavad inimesed.

Seega, kui sisestada üks ja sama otsisõna teemaväras ning näiteks *Google*'is, mis teatud ajavahemiku järel korjab oma andmebaasi veebiaadresse valikuta, võib tulemuse massi suhe erineda

sadades, kui mitte tuhandetes, Google'i kasuks. Samas võib teemavärava kasutaja olla kindel, et sealt saadud aadressid toimivad ja vastavad konkreetsele päringule, Google'i puhul kindlus puudub.

Projekti alguses oli lugemisaalides lugejateeninduse ja pärin-gute lahendamise jaoks kogutud u 300 internetiaadressi. 2002. aasta septembri seisuga on uni-kaalseid aadresse 1816 ning tee-maväravast on nüüdseks kujunenud süstematiseeritud ja märk-sõnastatud otsisüsteem, mille kaudu on leitavad humanitaar- ja sotsiaalteaduste valdkonda kajastavad internetileheküljed, andmebaasid (nii tasulised kui tasuta), elektroonilised tekstid ja ajakirjad, valik raamatukogusid ja nende katalooge. Teemaväravat täiendatakse pidevalt. Olemasolevate aadresside õigsust kontrollib auto-maatika kord kuus. Veebilehed on jagatud teemade kaupa kate-gooriatesse, ühte aadressi võib leida mitme kategooria alt. Eelnevalt sai märgitud, et teemavä-rasse on sisestatud andmeid ka tasuliste andmebaaside kohta. Nendeks on RR-i ostetud sidus-andmebaasid, ja et kasutajat mitte eksitada, on tutvustuses maini-tud, et neid saab kasutada ainult Rahvusraamatukogus.

Otsingu tegemiseks on mitu võimalust: kas kategooriates ja alamkategooriates liikumine kuni vajaliku viidani või vajaliku otsi-sõna sisestamine otsiaknasse. Otsisõna saab sisestada nii teema-värava esilehel kui ka alamkate-gooriate sees, sel juhul on vaja määratleda, kas soovitakse otsida kogu andmebaasi ulatuses või ainult selles kategoorias. Otsingul on võimalik kasutada loogikaope-raatoreid (*boolean operators*) ning siduda omavahel informatsiooni eri väljadelt. Sellise otsingu tege-miseks aga on vaja eelnevalt luge-da abifaili.

Teemavärava tegijad on tänu-likud igasugusele tagasisidele, kuna ainult teenuse kasutaja suudab hinnata vastavat teenust. Teie soovitusel ja kommentaarid arutatakse läbi ning võimalusel võetakse arvesse teemavärava edasisel arendamisel.

STANDARDIMINE: STATISTIKA JA TÖÖ TULEMUSLIKKUS

ANU NUUT

RR-i raamatukogunduse osakonna juhataja

Raamatukogunduse standar-dimine ja rahvusvaheline koos-töö

Raamatukogutöö arendustege-vus ja efektiivsus on tihedalt seotud rahvusvahelise koostöö, ühisprojektide ja Euroopa ning kogu maailma uute raamatuko-gunduse suundade tundmisega. Selleks et teada, kas me teeme õigeid asju õigel ajal ja kuidas saaksime oma tegevust veel paremini korraldada, tuleb juhinduda Euroopa ja rahvusvahelise raamatukogunduse üldsuse poolt väljatöötatud juhenditest, normi-dest ning teadusuuringute, analüüsi ja hindamise metoodikast.

Rahvusvahelise Standardiorga-nisatsiooni (ISO), Raamatukogu-ühingute ja -institutsioonide Liidu (IFLA), Euroopa Raamatukogu- ja Informatsiooni- ja Dokumentat-siooniassotsiatsioonide Büroo (EBLIDA) ning paljude teiste eri-alaorganisatsioonide väljatöötatud juhendmaterjalid sisaldavad raamatukogunduse arendustege-vuse tulevikusuundi ning arves-tavad kogu maailma infoühis-konna praktilist kogemust ja vajadusi.

Iga riik, toetudes oma kultuuri- ja infopoliitikale, töötab välja riigi raamatukogunduse arengusuunad. Rahvusvahelistest normidest juhindume eelkõige seepärast, et kaasa rääkida rahvusvahelises suhtluses ja koostööprojektides ning esitada oma riiklikku raamatukogunduse arengu ja raama-tukoguvõrgu seisundi andmes-

tikku adekvaatselt ja muule maa-ilmale arusaadavalt. Seni oleme juhindunud oma töös rahvus-vahelisest kogemusest, raamatu-kogundusalastest ISO väljaantud rahvusvahelistest standarditest ja koostanud nende põhjal juhend-materjale, kuid normdokumente on paraku kehtestatud vähe.

Tänase seisuga on Eesti stan-darditena kasutusele võetud EVS-ISO 11620:2000 *Informatsioon ja dokumentatsioon. Raamatukogutöö tulemuslikkuse indikaatorid*; EN ISO 2789:1999 *Informatsioon ja dokumentatsioon. Rahvusvaheline raamatukogustatistika*; EVS-EN ISO 9706:2001 *Informatsioon ja dokumentatsioon. Dokumendipaber*; EVS-EN ISO 9707:1999 *Informatsioon ja dokumentatsioon. Raama-tute, ajalehtede, perioodiliste ja elektrooniliste väljaannete tootmise ja levitamise statistika* ja EVS-EN ISO 3166-1:2000 *Maade ja nende jaotiste nimetuste tähised. Osa 1: Maatähised*.

Standardimine Eesti Rahvus-raamatukogus aastal 2002 ja 2003. aasta I poolaastal

Eesti Rahvusraamatukogu juur-de loodi 2001. aastal raamatu-kogunduse osakonna algatusel standardimise töörühm, kuhu kuuluvad raamatukogude ning raamatukogunduslike institut-sioonide esindajad.

Ühise arutelu tulemusena selgi-tati välja standardimist vajavad prioriteetsed valdkonnad ja esitati koostamist vajavate standardite

Uues rubriigis "Arendustegevus" tutvustame raamatukogunduse olulisi alusdokumente ja kõike muudki, mis igapäevatoos kasuks võiks olla.

Alustuseks standardimisest, mida vajame oma raamatukogundusliku tegevuse korrastamiseks, rahvusvahelises suhtlemises aga riikliku andmestiku esitamiseks rahvusvahelisele üldsusele arusaadavalt.

nimekiri. Standardimist vajavad raamatukogustatistika arvestus ja analüüs; raamatukogutöö tulemuslikkus ja selle hindamine, kvaliteet; raamatukogunduse standardimine ja raamatukoguterminoloogia; rahvusvahelised kirjereeglid; raamatu ja jadaväljaande rahvusvahelised standardnumbrid.

2002. aastal alustati rahvusvaheliste standardite ettevalmistamist vastuvõtuks Eesti standarditena ning sama aasta 23. jaanuaril sõlmiti ka koostööleping RR-i ja Eesti Standardikeskuse vahel.

RR-i ettepanekul esitas Kultuuriministeerium raamatukogunduse standardimiskava Majandusministeeriumile 2002. aasta riiklikusse kavasse.

Riiklikku kavasse lülitati järgmised standardid: prEVS-EN ISO 2789 *Informatsioon ja dokumentatsioon. Rahvusvaheline raamatukogustatistika*, mille alusdokumendiks on antud standardi uustöötlus EN ISO 2789: [2002]; prEVS-ISO 11620 *Informatsioon ja dokumentatsioon. Raamatukogutöö tulemuslikkuse indikaatorid* muudatused ja täiendused, uued lisandunud indikaatorid, alusdokumendiks on standardi muudatus ISO 11620:1998/Amd 1. [2002]; prEVS-ISO 3297 *Informatsioon ja dokumentatsioon. Rahvusvaheline jadaväljaande standardnumber (ISSN)*, mille uustöötluise alusdokumendiks on ISO 3297:1998 ja pr.EVS-ISO 2108 *Informatsioon ja dokumentatsioon. Rahvusvaheline raamatu standardnumber*, mille uustöötluise alusdokumendiks on ISO 2108:1992.

Need Eesti standardite kavandid on esitatud vastuvõtmiseks standardikeskusele ning avaldatakse veel sel aastal.

Standardimise töörühm tegi ettepaneku IFLA standardite ülevõtmiseks tõlkemeetodil Rahvusraamatukogu standardina. Esimene neist – *Kirjereeglid. ISBD (M): Rahvusvahelised monograafiade kirjeldamise reeglid* on arvamusküsitlusel ja peab ilmuma 2002. aasta detsembris.

On välja töötatud RR-i standardite koostamise alused, et kehtestada ühtsed standardimisreeglid raamatukogunduses ja ühtlasi luua eeldused Eesti raamatukogudele vajalike standardite koostamiseks ning rakendamiseks. Väljaanne "Standardimine raamatukogunduses. Põhimõtted ja reeglid. RRS 1:2002" on esimene Eesti Rahvusraamatukogu oma standard, mis ootab kinnitamist ja avaldatakse trükis 2002. aasta novembris.

Dokumendis käsitletakse standardikavandi koostamist, standardi ülesehitust, sõnastust ja vormistamist ning standardi vastuvõtmise protseduureegleid.

Majandusministeeriumi 2003. aasta esimese poolaasta riiklikus standardimiskavas on raamatukogunduse valdkonnas ette nähtud kahe Eesti standardikavandi koostamine: prEVS-ISO 5127 *Informatsioon ja dokumentatsioon. Sõnavara*, mille alusdokumendiks on ISO 5127:2001 ja ISO 9:1995 *Informatsioon ja dokumentatsioon. Kirillitsa transliteerimine*, mille alusdokumentideks on ISO 9:1995 ning VV 25. märtsi 1998. aasta määrus nr. 66 (RT I 1998, 31/32, 427) võõrkeelsete isiku-

nimede ümberkirjutamisreeglite kehtestamisest. Seoses üleriigilise vajadusega kirillitsa transliteerimiseks Eesti dokumentides peeti oluliseks esitada antud standardikavandi koostamine riiklikusse standardimiskavasse, selle on heaks kiitnud ka Eesti Keele Instituut.

Töörühma esimene tegutsemisaasta oli pingeline ja nii raamatukogustatistika kui ka terminoloogia standardikavandite koostamine on tõhusalt edenenud. Pärast standardite jõustumist tuleb hakata ette valmistama juhendmaterjale nende rakendamiseks ning neid ka laiemalt tutvustada.

Raamatukogustatistika standardid

Raamatukogustatistika standardi ISO/FDIS 2789 eelmine versioon koostati 1991. aastal.

Aastate jooksul on muutunud raamatukogude töökorraldus ja töökeskkond, millest tulenevalt on muudetud ka raamatukogustatistika kogumise arvestuse aluseid ning põhimõtteid.

Kuna Eesti esitab andmeid UNESCO-le ja rahvusvahelisele raamatukoguökonomika projektile LibEcon (UNESCO ja LibEcon on väga tihedalt seotud ISO, Eurostati, EBLIDA, IFLA jpt. rahvusvaheliste organisatsioonide tööga), siis on raamatukogustatistika kogumise ja arvestuse alused viidud kooskõlla rahvusvaheliste nõuetega. Sellest tulenevalt on muudetud andmete kogumiseks aruande vorme ja juhendmaterjale. Rahvusvaheline standard ISO 2789 *Informatsioon*

ja dokumentatsioon. Rahvusvaheline raamatukogustatistika on väga tihedalt seotud rahvusvahelise standardiga ISO 11620 Informatsioon ja dokumentatsioon. Raamatukogutöö tulemuslikkuse indikaatorid. Standardimises on oluline, et esitatakse ja kasutatakse terminoloogiat oleks omavahel kooskõlas. ISO 2789 esitab nõuded ja määratlused raamatukogustatistika kogumiseks, ISO 11620 aga nõuded ja määratlused, kuidas raamatukogustatistika kasutada tulemuslikkuse mõõtmiseks ja hindamiseks.

ISO 2789 kui andmete kogumise aluseks olev standard ei vasta enam aja nõuetele ja nii puuduvad meil tänapäeva raamatukogunduse tasemel andmeanalüüsiks vajalikud statistika esitamise, kogumise ja arvestuse kord, alused ja põhimõtted.

Nimetatud standardi uue versiooni ettevalmistamist alustati juba 1998. aastal, kui valmis ISO 11620 lõplik versioon. Selle ettevalmistamise käigus sai kõigile selgeks, et ISO tehnilise komitee TC 46 alamkomitee SC 8 koosseisus tuleb alustada standardi ISO 2789:1991 ülevaatamist ja täiendamist.

Alamkomitee 2000. aasta mai-kuus Berliinis toimunud kohtumisel esitati aruteluks standardi uue versiooni kavand. Lisandus ettepanekuid ja täiendusi, mis viidi sisse ja seejärel esitati dokument läbivaatamiseks ning arvamusküsitluseks rahvuslikele töörühmadele.

2001. aastal ühines töörühmaga ka USA. Töörühma viimane kohtumine toimus augustis 2001 Pariisis.

Igas standardikavandis viidatakse sarnaseid küsimusi käsitlevatele juba kehtivatele normdokumentidele, mis viitamise kaudu muutuvad selle standardi osaks, st. tehakse normatiivviiteid.

ISO 2789 kavandi koostamise normatiivviited on: ISO 5127:2001 Informatsioon ja Dokumentatsioon. Sõnavara; ISO 9797:1991 Informatsioon ja dokumentatsioon. Raamatu-, ajalehtede, jadaväljaannete ja elektrooniliste väljaannete toodangu

ja levitamise statistika; ISO 11620:1998 Informatsioon ja dokumentatsioon. Raamatukogutöö tulemuslikkuse indikaatorid.

Standardi ISO/FDIS 2789 uus versioon läheneb mõõtmismetoodikale täiesti uudsel ning annab elektroonilise keskkonna ja infovõrgu kasutuse mõõtmise uued alused.

Aastal 2002 on kavandatud standardi lõppversiooni (FDIS/ISO 2789) vastuvõtmine. Muudatuste sisseviimine tulenes vajadusest muuta kogutav raamatukogustatistika andmebaas rahvusvaheliselt kasutatavaks ja võrreldavaks ning kujundada mudel rahvusstandardite koostamiseks.

Standardi muutmise põhieesmärk on:

- uuendada raamatukogutöö põhiotsuste ja teenuste mõõtmiseks vajalike andmete kogumise aluseid;

- muuta infotööpraktika ja uue infotehnoloogia kasutamise mõõtmise aluseid;

- näha ette arvestusalused elektroonilise keskkonna ja võrgukasutuse mõõtmiseks;

- arvestada standardi ISO 11620 Informatsioon ja dokumentatsioon. Raamatukogutöö tulemuslikkuse indikaatorid mõõtmismetoodika nõudeid;

- näha ette raamatukogusta-

tistika arvestusalused, mis tagavad mõõtmisvõimalused võrdlevaks analüüsiks, kindlustades benchmarking'u mudelite kasutuse ja parima praktilise kogemuse rakendamise.

Järgmises RK-s tutvustan rahvusvahelise standardi ISO/FDIS 2789 uue versiooni lähenemisviise raamatukogustatistika arvestusele ja raamatukogutöö tulemuslikkuse mõõtmismetoodikale elektroonilises keskkonnas.

Kasutatud kirjandus

EVS-ISO 11620:2000. Informatsioon ja dokumentatsioon. Raamatukogutöö tulemuslikkuse indikaatorid (2000) = Information and documentation. Library performance indicators. Tallinn : Eesti Standardiamet (Eesti Standard; EVS-ISO 11620: 2000)

ISO 2789 : 1991 (second edition 1991.05.01) Information and Documentation. International Library Statistics (Reference number ISO 2789 : 1991 (E))

ISO/FDIS 2789 : 2001(E). Information and documentation – International library statistics (ISO TC 46/SC 8/WG 2. Document stage 50)

ISO 11620 :1998 (first edition 1998-04-01) Information and documentation – Library performance indicators (Reference number ISO 11620 : 1998))

Sumsion, J. 2002. ISO 2789 : What's new in and around the revision? // Performance Measurement and Metrics. Vol 3, No 3, 1. pp 10-19.

ÜKS STANDARD ÜHEKORDNE KATSE TUNNUSTATUD KÕIKJAL

14. oktoobril tähistati kogu maailmas

ÜLEMAAILMSET STANDARDIPÄEVA,

mille teema oli tänavu "Standardid ja vastavushindamine". Seega on sel aastal tähelepanu keskmes standardid, mis on rahvusvaheliselt kasutusel vastavushindamisel. Samade standardite kasutamine võimaldab ühe riigi tulemusi tunnustada ka teistes riikides.

Ülemaailmsel standardipäeval avaldavad rahvusvahelised standardiorganisatsioonid ISO (Rahvusvaheline Standardiorganisatsioon), IEC (Rahvusvaheline Elektrotehnikakomisjon) ja ITU (Rahvusvaheline Sideliit) ning kogu üldsus tunnustust kõigile vabatahtlikele ekspertidele, tänu kellele standardid valmivad.

Nende hulka kuuluvad ka Eesti Rahvusraamatukogu standardimise töörühma liikmed.

AEG ESITAB UUED NÕUDMISED:

Venemaa Riiklik Raamatukogu

NATALJA BEREZINA

teenindusdirektor

2002. aastal tähistab Venemaa Riiklik Raamatukogu (VRR) 140. aastapäeva: 1862. aastal avati Moskvas esimene tasuta rahvaraamatukogu, mis esialgu kuulus Rumjantsevi muuseumi koosseisu.

Sellised suursündmused ajendavad vaagima raamatukogu täna-seid probleeme, hindama tulevikuväljavaateid ning määratlema prioriteete.

VRR vene rahvusraamatukogu-na näeb oma tähtsaima ülesandena riigi ja rahvuslikke vajadusi täitva universaalse dokumendikogu kogumist, säilitamist ja kättesaadavaks tegemist. Raamatukogu täidab üheaegselt nii riikliku, teadusliku, info-, kultuuri- kui haridusasutuse ülesandeid.

Toon siinkohal mõned arvud iseloomustamaks meie tänast raamatukogu:

■ 2002. aasta algul on VRR-i kogu suurus ligi 43 miljonit arvestusühikut,

■ raamatukogus on 22 lugemisaali 2100 lugejakohaga,

■ päevas külastab raamatukogu u. 1,4 miljonit lugejat, kes laevavad kokku üle 9 miljoni trükise.

Peamiselt kasutavad VRR-i teenuseid Moskva linna ja oblasti elanikud – 78%. Teiste regioonide lugejaist, keda kokku on 22%, moodustavad 92% Vene Föderatsiooni elanikud, 8% välismaalased ning 3% teiste SRÜ riikide kodanikud.

See statistika ei tõesta aga, et raamatukogu universaalsete kogude tähtsus kogu riigi elanikkonnale oleks vähenenud – laenutuste arv on endiselt suur, kuid oma osa etendavad muutunud poliitilised ja sotsiaal-majanduslikud olud.

Paškovi maja peatrepp.
Fotod ajakirja "Bibliotekar" arhiivist

Aeg on VRR-ile esitanud uued nõudmised ja on selge, et raamatukoguhuone ulatusliku rekonstrueerimiseta ei suuda me säilitada info- ja raamatukoguteenuste kõrget taset.

Raamatukogu asub eri hooneis, mille vanus on enam kui 50

aastat, peahoonel, Paškovi majal, aga 200 aastat. 2000. aastal alustati peahoone ja suurima raamatuhoidla kommunikatsioonide ümberehitamisega, raamatud hoidlas kaeti kiledega ja neid laenati lugejaille erandkorras. Kasutamise piiramise tõttu vähenes laenutuste arv aastail 2000–2001 ligi 30%. Lugejail oli raske, sest raamatinglusest eemaldati ligi 30 miljonit vajalikku trükist, kuid teisi võimalusi raamatukogul ei olnud: ümberehituse edasilükkamine oleks viinud hoone varisemiseni või kommunikatsioonisüsteemide rivist väljalangemiseni, mis avarii-, uputuse- või tulekahjuuhtu tõttu seadnuks trükised suurde ohtu. Rahaliste raskuste tõttu kestis rekonstrueerimine plaanitud aasta asemel aga kaks.

Teravnes ka kogude äramahutamise probleem. Riulipinna puudujääk hoidlates on hetkel 50%, lugejatsioonides 25% ja töökabinettides 45%. Peاراamatukogu hoidlas on riulite vahele laotud 10% kogust (umbes 3 miljonit eksemplari). Loodame, et suure pöörde toob peamaja lähedusse ehitatav uus hoone.

Tähtsaimaks probleemiks, nagu raamatukogudel üldiselt ja rahvusraamatukogudel eriti, on kogude säilitamine ja samas võimalikult laiemale lugejaskonnale kättesaadavaks tegemine. VRR näeb oma tegevuse aktiviseerimise võimalust dokumentide kopeerimises, kogude mikro-, elektroonilistele jm. kandjaile üleviimises ja uute infotehnoloogiate rakendamises, mis võimaldavad laiendada otsingut ning kiirendada täistekstide saamist teistest raamatukogudest ja infoasutustest.

Nii astub VRR ühtsesse info-süsteemi, millest väljaspool ei suuda ükski raamatukogu maksimaalselt rahuldada lugejate vajadusi. Spetsialistidele tundub, et uued tehnoloogiad muudavad raamatukogutööd suuresti, eriti komplekteerimist. Tänapäeval levib üha enam arvamus, et raamatukogude tulevik ei seisne kogude haldamises, vaid infovaldamises.

Kodumaise kirjanduse komplekteerimisel on VRR seadnud ülesandeks võimalikult täielikuma kogu kogumise ja säilitamise, kuid see ei tähenda, et siin peaks leiduma kõik Vene Föderatsioonis avaldatu – kogude täielikkus saavutatakse ülesannete jagamisega VRR-i ja regionide suuremate raamatukogude vahel.

Välismaa suuremate raamatukogude töökogemuse analüüs näitab, et kõik rahvusraamatukogud kitsendavad komplekteeritavate materjalide ringi, kuigi lähenevad sellele suure ettevõttega. Nad ei keeldu mingite väljaannete kogumisest ja säilitamisest (v.a. väheväärtuslikud), vaid delegeerivad ülesande maa teistele raamatukogudele või infoasutustele. Vastutusosalad kinnitatakse vastavate õigusaktidega või raamatukogudevaheliste koostöölepetega.

Väliskirjanduse komplekteerimine sõltub üha rohkem raamatukogu rahalistest võimalustest. Ükski raamatukogu (ka välismaal) ei suuda osta kõiki ilmu- vaid kalleid väljaandeid.

Finantsraskused on põhjustanud kahe komplekteerimissuuna väljakujunemise. Need on väliskirjanduse komplekteerimiskriteeriumide ja prioriteetide täpsustamine ning regiooni raamatukogude rahaliste vahendite ühendamise.

Venemaa raamatukogudel on juba komplekteerimist koordineerivate regionaalsete ja ametkondadevaheliste ühenduste loomise kogemus. Koostöösuhteid reguleerivad ja kinnitavad vastavad õigusaktid: ühtse kogu määrus ja ühtne kogude komplekteerimise teemaplaan ehk vastutusosalad.

Peale selle toimib Venemaal kaks riikliku tähtsusega projekti: Venemaa Riikliku Väliskirjanduse Raamatukogu juhtimisel tehtav ajalehtede mikrofilmimine ja ametkondadevahelised konsortsiumid, mis on loodud elektroonilistele välisajakirjadele juurdepääsu võimaldamiseks. Konsortsiumide kaudu toimunud andmebaaside kasutuslitsentside ostmise on elavdanud märga-

tavalt raamatukogude koostööd.

Konsortsiumide kui täiesti uue koostöövormi parimaks näiteks on kirjastuse "Springer" elektroonilistele teadusajakirjade (üle 1000 nimetuse) ja EBSCO (teaduse, tehnika- ja meditsiinialaste elektrooniliste täistekstajakirjade) andmebaasi (üle 2000 nimetuse) kasutamise võimaldamine, mida rahaliselt toetab Avatud Ühiskonna Instituut (Sorosi fond).

Viimase, kirjastuse "Elsevir" ja Vene Fundamentaaluuringute Fondi toel on loodud Venemaa Elektrooniline Raamatukogu, kus leiduvale enam kui 200 teadusajakirjale on kõigil samuti vaba juurdepääs.

VRR-i üheks tähtsamaks tegevussuunaks jääb Venemaa kaugpiirkondade teenindamine raamatukogudevahelise laenutuse abil. Tänu unikaalsetele kogudele on raamatukogu säilitanud oma positsiooni nii siseriikliku kui rahvusvahelise laenutuse tähtsaima keskusena, vaatamata selle töö korraldamise raskustele ja pidevale rahapuudusele.

Venemaal on praegu levinud tugev suundumus RVL-i rahvusliku süsteemi taastamiseks. Pärast seda, kui sõlmiti kokkulepe SRÜ ühtse RVL-i süsteemi loomiseks, sai VRR põneva ja samas vaevarikka ülesande koordineerida dokumentide ettenähtu elluviimist. Selleks loodi raamatukogus vastav struktuuriüksus – RVL-i keskus.

Raamatukogu viimaste aastate jõupingutused on suunatud lugejateeninduse süsteemi parendamisele ja raamatukogus pakutavate teenuste, sealhulgas tasuliste, valiku laiendamisele. Seejuures järgime kindlalt seisukohta, et traditsioonilised raamatukoguteenused peavad olema lugejale tasuta.

Pinev on töö kataloogidega. VRR-i kaartkataloogide maht on aukartustäratav – 53,5 miljonit kaarti.

Aktiivselt tegeldakse elektronkataloogi loomisega ja see sisaldab praeguseks umbes miljon uudiskirjanduse kirjet. Samal ajal käib töö ka vanema kataloogiosa sisestamisega.

Raamatukogu automatiseerimine on seotud praeguse info- tehnoloogilise kompleksi ja VRR-i raamatukogundusliku infosüsteemi üleviimisega uuele programmile *Aleph-500* ning VRR-i veebilehekülje loomise ja arendamisega.

2002. aasta alguseks oli VRR-i töötajate käsutuses 700 personaalarvutit, neist vaid pooled internetiühendusega, mis on suure raamatukogu kohta äärmiselt vähe.

Järgmine etapp pärast lugejatekataloogi *OPAC* ja kataloogimismooduli täiemahulist kasutuselevõttu on lugejateeninduse mooduli rakendamine nii keskläenutuses kui lugemissaalides.

Lugejatele avati 54 arvutiga internetisaal juba 1999. aastal, 2000. aastal lisandus sellele 40 arvutiga saal elektronkataloogide kasutamiseks.

VRR-i elektroonilise raamatukogu loomisel rakendatakse erinevaid lähenemiseid. Raamatukogus leiduvaid dokumente digiteerivad raamatukogutöötajad, kuid toimivad ka projektid mitmesuguste firmadega, millest ulatuslikum on koostöö firmaga "Elektronnoje knigi", ning ligipääs elektroonilistele dokumentidele ameti "Russki kurjer" kaudu.

SRÜ piiridest väljapoole ulatuvad koostööprojektid USA Kongressi Raamatukoguga Siberi ja Alaska ajaloo-alaste väljaannete ning UNESCO-ga 15.–16. sajandi vanaslaavi väljaannete digiteerimiseks.

VRR-i tegevuses on oluline koht teadus- ja uurimistööl ning kirjastus- ja näitustegevusel.

Peamised VRR-i teadustegevuse valdkonnad on:

- paranduste ja täienduste tegemine föderatsiooni sündeksemplariseadusesse,

- elektroonilise raamatukogu kontseptsiooni ning raamatukogude kogude rahvusliku hoiustrateegia väljatöötamine,

- raamatukogunduse ökonomiliste ja poliitökonoomiliste probleemide käsitlemine.

1999. aastal loodi raamatukogu juurde oma kirjastus "Paškov Dom", mis areneb kiiresti, vaata-

mata raskele tehnilisele ja majanduslikule olukorrale.

Raamatukogu jätkab kultuuri- ja haridusasutuse traditsioone. Möödunud aastal organiseeriti üle 300 raamatunäituse, mille hulgas oli nii suuremahulisi temaatilisi kui vene ja välismaa ajaloo-, kultuuri- ja teadustegelaste isiknäitusi.

Teadusuuringute keskus "Informkultura" on tänaseks päevaks muutunud täiesti automatiseeritud rikkaimate inforessurssidega keskuseks.

Olulise osa keskuse produktioonis moodustavad bibliograafiaväljaanded. Spetsialistid tunnevad suurt huvi siin koostatavate bibliograafia- ja referaatinimestike vastu. Referaatinimestikke on kaheksa seeriat: raamatukogundus ja bibliograafia, kujutav kunst, vaba aja sotsiokultuuriline tegevus, museoloogia ja muinsusning muusikakaitse, kultuur, kulturoloogia, visuaalkunst ja esteetiline kasvatus.

Erialaspetsialistid hindavad kõrgelt ka üheksat seeriat analüütilise teadusinfo- ja infokogumikke.

Venemaa Riikliku Raamatukogu töötajate arv küünib 2500 inimeseni. Et kindlustada raamatukogu kõrgprofessionaalsete raamatukoguhoidjatega (praegu töötab siin 18 doktorit ja 120 kandidaati), juurde meelitada noori, tõsta teadustöötaja tähtsust ning raamatukogu kui teadusasutuse prestiiži, loodi raamatukogu juurde aspirantuur. Selleks taotles teaduskeskus riikliku tegevusloa koolitustegevuse väljaarendamiseks ning kutsus kokku teadusnõukogu väitekirjade kaitsmise korraldamiseks.

Omavaheline koostöö ja infovahetus on üks olulisemaid tingimusi raamatukogude töö parimaks korraldamiseks lugejate huvides. Seepärast on ka VRR alati tähtsustanud professionaalset sidemeid Balti riikide rahvusraamatukogudega, seal-

hulgas Eesti Rahvusraamatukoguga.

90-ndate aastate algul vähenes tunduvalt Balti riikides väljaantavate raamatute saabumine VRR-i. 1993. aastal sõlmiti VRR-i initsiatiivil raamatuvahetuse kokkulepped kõigi Balti riikidega eraldi. Viimase kümne aasta jooksul on eesti kirjanduse raamatukokku saabumine vahetuse teel küllalt stabiilne, kuigi arvuliselt pole see kuigi suur.

Eesti kirjanduse kogu sisaldab praegu üle 65 000 nimetuse ja enamikul juhtudel on RVL lugejale vajaliku trükise kättesaamise ainus viis.

Tänapäeval vahetavad Venemaa Riiklik Raamatukogu ja Eesti Rahvusraamatukogu peamiselt ametkondlikke ja ametlikke materjale, humanitaarteaduste üldteoseid, kuid ka teiste teadusharude fundamentaalse tähtsusega trükiseid, arvestades seejuures raamatukogu komplekteerimistemaatikat.

Eesti Rahvusraamatukokku saadetakse näiteks kogu Venemaa territooriumil ilmuv *Estonica* ja *Fennougristica*.

Venemaa Riiklik Raamatukogu saab vastu *exteriorica* (*Rossica*), s.o. Eestis ilmuvad venekeelsed väljaanded, vene autorite tõlked eesti keelde, kogu kirjanduse

venelaste ja Venemaa kohta. Viimasel ajal on aktiveerunud ka vahetus konkreetsete tellimuste alusel.

Rahvusvaheline raamatulaenus võimaldab raamatukogudel täielikumalt rahuldada lugejate vajadusi. Peale Eesti Rahvusraamatukogu on VRR viimasel kahel aastal saanud tellimusi ka EAR-ilt, TTÜR-ilt, ja TÜR-ilt. Neid tellimusi pole küll olnud palju, kuid VRR-i rekonstrueerimise tõttu suletud kogud ei oleks võimaldanudki suuremat hulka rahuldada. Loodame, et rahvusvaheline laenus lähemas tulevikus aktiveerub.

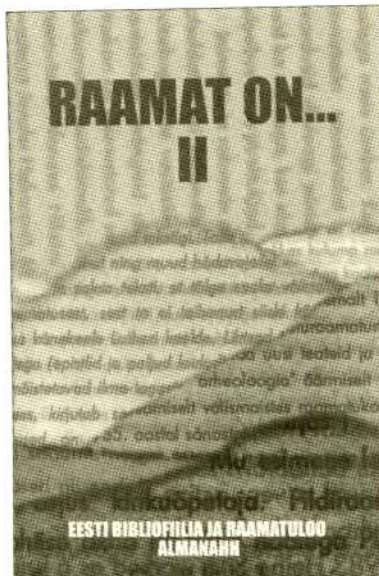
Aprillis 2000. aastal kirjutati alla ka VRR-i ja RR-i vaheline koostööleping, mis andis partnerlussuhete arendamisele uue impulsi.

Koostöö ühe vormina on oluline raamatunäituste vahetus: 1998. aastal eksponeeriti VRR-is näitust "25 Eesti parimat raamatut", aprillist 2002 võis Eestis vaadata näitust 1996.–2001. aastate vene humanitaarteaduste alase kirjandusest VRR-i kogudest, mille kõik väljaanded jäid osaliselt kingitusena ja osaliselt rahvusvahelise raamatuvahetuse kaudu RR-ile. Huvitavaid näitusevahetusplaane on tulevikukski.

Infotehnoloogia areng ja rakendamise raamatukogus, interneti ning elektrooniliste dokumentide vahetamise laialdased võimalused aitavad kindlasti raamatukogude partnerlussuhteid veelgi edasi arendada ning mitmekesistada.

Meie riikide rahvusraamatukogudel on palju sarnaseid ja vastastikust huvi pakkuvaid probleeme, mille lahendamiseks on vaja korraldada nii kahe- kui mitmepoolseid kohtumisi, teaduskonverentse ja seminare. See on tähtis mitte ainult nende raamatukogude, vaid teaduse, kultuuri ja hariduse arenguks tervikuna.

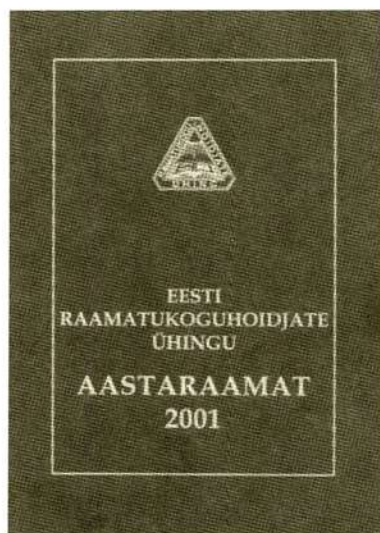
Vene keelest Ene Riet

Väljaanne on pühendatud eesti raamatu aastatele.

Koostaja Eerik Teder, toimetaja Uno Liivaku, kaaneümbris, kaas ja tiitelleht Piret Räni.

253 lk.

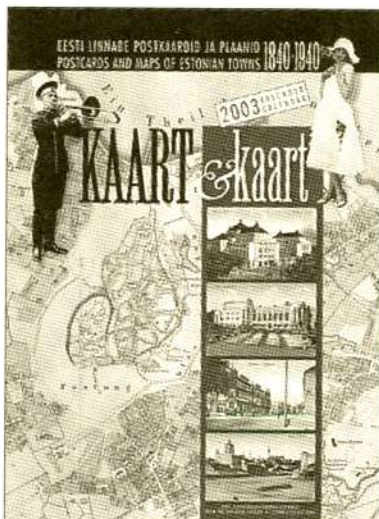

Aastaraamatust võib lugeda mõtteid raamatuaastast, ülevaadet Põhjamaade ja Balti riikide raamatukoguhoidjate nõupidamisest jpm.

Koostaja Janne Andresoo

Tellida saab ERÜ büroost ela@nlib.ee

Hind 75 krooni

Eesti Rahvusraamatukogu ja AS-i Regio koostöös on valminud 2003. a. kalender "KAART & kaart. Eesti linnade postkaardid ja plaanid 1840–1940".

Kalendris on esindatud valik postkaardi- ja kaardikogus olevaid Tallinna, Tartu, Pärnu ja Narva linnaplaane ning ajastu postkaarte. need on huvitavad ja väärtuslikud mitte ainult linnade ajaloo, vaid ka territooriumi, tänavanimede ja võrgu kujunemise seisukohalt.

Eesti ja ingliskeelse kalendri on koostanud kodu-uurija Valdeko Vende ja RR-i kartograafiaspetsialist Margit Tohver, kujundanud Jaana Kool.

Raamatukogud saavad kalendrit tellida RR-i koduleheküljelt vastava lingi kaudu.

EESTI VAJAB EUROOPA LIIDU ÜHISTURGU

MARJE JOSING

Eesti Konjunkturiinstituudi direktor

Aasta 2003 saab Eesti jaoks otsustavaks liitumis-läbirääkimistel Euroopa Liiduga, sest elanikel tuleb referendumil väljendada oma tahet – kas liituda või mitte.

Otsustada saab hästi siis, kui otsuse langetamiseks on piisavalt informatsiooni. Eesti elanike otsustused Euroopa Liidu kohta põhinevad sageli emotsioonidel ja oletustel. Teadmisi, mis kasu või kaotusi Eesti majandusele tooks Eesti võimalik liitumine või mitteliitumine kaasa, aga napib. Vaatamata globaliseerumisvastaste vihastele ja pahatihti mõttetult agressiivsetele protestidele on viimaste aastakümnete maailmas aina selgemalt välja joonistumas kolm suurt majandusruumi. Need on Euroopa (nüüd juba eurotsoon), USA ja Aasia (kus esialgu majanduslikuks liidriks on Jaapan).

	Euroala	USA	Jaapan
Rahvastik (milj.)	303	276	127
GDP (osakaal glob. GDP-st)	16 %	22%	7,3 %
GDP in. kohta (EUR)	22,3	35,0	24,9
Tööhõive tase	61,2%	74,1%	68,9%

Euroala turu praeguseks suuruseks on 303 miljonit tarbijat, Euroopa Liidu laienemisel kümne praegu läbirääkimiste etapis oleva riigi võrra saaks selle turu suuruseks 500 miljonit inimest.

Eesti üheks suurimaks võiduks liitumisel Euroopa Liiduga ongi liitumine suure turuga, kus kaubad ja teenused liiguvad riikidevaheliste piiranguteta ja tollimaksudeta. Vaba konkurentsiga suurem turg soodustab majandusarengu kaudu elanike elatus-taseme tõusu ja pidurdab hinnatõusu. Üleminek ühtsele rahale eurole andis Euroopa ühisturule veelgi sügavama tähenduse. Turg muutus transparentsemaks nii ettevõtjatele kui tarbijatele.

Kuna ligi 70% Eesti ekspordist läheb Euroopa Liitu, siis Eesti tootjatele ja kaupmeestele on liitumisega kaasnev edasine kaubandusbarjääride kadumine arengut soodustav. Ka paljud välisinvestorid on investeerinud Eestisse pikaajalisema arvestusega, et mõningate aastate pärast tegutsevad nad vabalt Euroopa Liidu siseturul.

Millist mõju toob liitumine kaasa aga tarbijatele? Kas hinnad Eesti siseturul tõuseksid oluliselt ja kuidas muutuvad meie sissetulekud?

Krooni kehtivusaja jooksul on tarbijahinnad Eestis

kallinenud ligi üheksa korda. Hinnatõus on toimunud koos Eesti majandusliku arenguga (toodete ja teenuste kvaliteedi kasv, investeeeringud, tööjõukulude kasv, elanike ostuvõime kasv) ka läbi konvergenksi välisturgudega. Eesti naabrid ja olulisimad majanduspartnerid on (ühed maailma jõukaimad ja kõrgeima hinnatasemega) Põhjamaad ning suurenenud kaubavahetuse ja turismi arengu kaudu on see mõjutanud ka Eesti siseturu hinnataset. Käesolevaks ajaks on Eesti hinnatase paljude kaupade osas jõudnud Euroopa Liidu odavamate riikide hindade tasemele ja kohati juba ületab seda. Hinnakonvergenst seega Eestis toimib ja tegemist on majanduskeskkonna arengureegleid arvestava sujuva protsessiga. Ka Euroopa Liidu ühisturul on säilinud suured erinevused regioonide ja riikide vahel. Millest on need tingitud ja mida võib siin Eesti järeldada?

Ühe hinna reegel

Teoreetiliselt peaks ühtse integreeritud turu tingimustes kehtima ühe hinna reegel, mis väljendub selles, et transpordikulude puudumise korral peaks turul kehtima üks ja seesama hind. Tegelikuses on hinnaerinevused Euroopa Liidu riikide vahel väga suured ja hinnaerinevused Euroopa Liidu sees on tunduvalt suuremad kui USA turul. Euroopa Komisjoni Euroopa Liidu riikide kohta läbi viidud uuringust ilmneb, et samalaadsete kaupade hinnad võivad riigiti erineda ligi kaks korda. Kuigi reeglina on kõrgemate sissetulekutega riigis ka kõrgemad jaehinnad, ei ole siiski olemas ainult kalliste või ainult odavate hindadega riike. Nii näiteks oli sealiha jaehind Saksamaal EL-i odavaim ja tomatite hind kõige kallim.

Toidukaupade jaehinna erinevused Euroopa Liidus 2000. a. (kõrgeima ja madalaima jaehinnaga riik, kui EL keskmine on 100)

	Odavaim riik	Hinnatase	Kalleim riik	Hinnatase
Sealiha	Saksamaa	78	Rootsi	131
Loomaliha	Iirimaa	67	Belgia	117
Lõhe	Hispaania	61	Taani	133
Apelsinid	Hispaania	51	Inglismaa	141
Banaanid	Hispaania	76	Rootsi	120
Tomatid	Hispaania	58	Saksamaa	115
Kartulid	Iirimaa	56	Taani	175
Juust	Holland	75	Itaalia	125

Samalaadne olukord valitseb elektroonikakaupade turul. Kuigi hinnaerinevused on siin väiksemad kui toidukaupadel, võivad hinnad ikkagi erineda 30–50%. Riikidevahelised erinevused on tunduvalt suuremad kui ühe riigi sisesed regionaalsed hinnaerinevused, mis elektroonikakaupade puhul küünivad 10–30%-ni.

Millega seletada neid suuri hinnaerinevusi ühisturul?

Olulisemad hinnakonvergentsi kujundavad tegurid:

■ **Makroökonomilised põhjused.** Oluline tegur, mis takistab täielikku hinnakonvergentsi, on suured erinevused riikide elanike elatustasemes. Nii on olemas selge korrelatsioon selliste näitajate nagu *hinnatase* ja *SKP/elaniku kohta* vahel. Madalama tööjõu tootlikkusega maades on ka madalamad palgad ja madalamad hinnad. Oluliseks hinnakonvergentsi takistavaks teguriks on ka mittekaubeldavate kaupade ja teenuste suhteliselt suur osakaal turul. Mittekaubeldavate kaupade ja teenuste all mõeldakse kaupu, mida turustatakse mitmesugustel põhjustel peamiselt lokaalselt (nt. olmeteenused, rahvuskeelsed raamatud ja ajalehed jms.) ja mille hinnad erinevad riigiti tunduvalt enam kui riikide vahel vabalt kaubeldavate kaupade hinnad. Hinnakonvergentsi Euroopa Liidu siseselt takistas ka riikide erinev raha ja fiskaalpoliitika ning vahetuskursside kõikumine.

■ **Mikroökonomilised põhjused.** Siin võib konvergentsi takistavate teguritena nimetada erinevaid transpordi- ja turustuskulusid. Samuti on Euroopa Liidus riigiti tegemist küllaltki erinevate maksupoliitikatega. Käibemaks ulatus 2001. aastal Euroopa Liidus Luksemburgi 15%-ist 25%-ni Rootsis ja Taanis.

■ **Administratiivsed tõkked.** Mitmetes riikides rakendatakse endiselt teatud piirhinna süsteemi, mis takistab osaliselt nt. ravimite, energia või telekommunikatsiooniteenuste hinnatõusu. Toimib ka tootjapoolne turgude segmenteerimine. Nii erinevad sõidukite hinnad Euroopa Liidu riikides mitu korda tingituna tootjate erinevast strateegiast turgudel. Hinnale avaldavad riigiti ja regiooniti olulist mõju

ka kultuurilistest (traditsioonid, keel) ja religioossetest eelistustest tingitud erinev nõudlus. Tootja jaoks aitab hinda tõsta ja kasumit suurendada ka *brand'i* tuntus ja hea imago, mis võib olla riigiti küllaltki erinev.

■ **Struktuurimuutustest tingitud põhjused.** Ühистuru põhimõtted (kaupade, teenuste, kapitali ja tööjõu vaba liikumine) ja üleminek ühiskorrale eurole aitab kindlasti kaasa hindade ja palkade erinevuste vähenemisele EL riikide vahel. Rahaliidu tingimustes kadusid vahetuskursside kõikumistest tingitud hinnaerinevused, lihtsustus info levik ja hinnad muutusid. Kandidaatriikide liitumisel Euroopa Liiduga esimestel aastatel kaasneb kindlasti Euroopa Liidu siseste hinnaerinevuste suurenemine, kuid pikemas perspektiivis prognoositakse läbi tugevneva konkurentsi hindade taseme langust ja hinnatase erinevuse vähenemist.

■ **Infrastruktuuri teenuste hinnataseme mõju.** Energia, side, postiteenuste ja transporditeenuste hinnatase mõjutab otseselt antud riigi kaupade ja teiste teenuste hindasid. Euroopa Liidus on infrastruktuuriteenuste turul toimumas olulised muutused turu avanemise ja liberaliseerimise suunas, kuid riigid on edasi liikunud küllaltki erineva tempoga ning hinnatasemed antud sfääris on siiani väga erinevad.

Hinnaerinevused 15 Euroopa Liidu riigis

Euroopa Komisjon järjestas 1999. aastal Euroopa Liidu 15 liikmesriiki nende hinnatase alusel (mille väljenduseks oli *SKP/elaniku kohta*) ning andmeid võrreldi 1985. aasta vastavate näitajatega.

Analüüsist ilmneb, et hinnaerinevused riikide vahel on aastatega oluliselt vähenenud. Riikide järjestus hinnatase alusel jäi nende aastate jooksul aga küllaltki stabiilseks. Võrreldes 1985. aasta suhtelist hinnataset 1999. aasta vastava näitajaga oli hinnatase alanenud rohkem kui 5% Soomes, Rootsis ja Hollandis. Rootsi ja Soome puhul on siin ilmselt tegemist Euroopa Liitu astumisega seotud turgude suurema avanemisega ja konku-

Riikide järjestus hinnatase alusel 1985. ja 1999. a. (Euroopa Liidu riikide keskmine = 100)

Riik	1985				1999			
	hinna- taseme indeks	jrk.	SKP in. kohta	jrk.	hinna- taseme indeks	jrk.	SKP in. kohta	jrk.
Belgia	101	9	105	7	100	9	110	5
Taani	124	3	116	2	124	1	119	2
Saksamaa	113	4	116	2	110	4	106	7
Kreeka	75	13	64	14	79	14	67	15
Hispaania	75	13	69	12	85	13	81	13
Prantsusmaa	109	5	112	5	109	5	99	12
Iirimaa	103	7	67	13	100	9	112	4
Itaalia	92	12	102	9	89	12	103	8
Luksemburg	98	10	131	1	109	5	181	1
Holland	103	7	106	6	98	11	116	3
Austria	108	6	105	7	107	8	110	5
Portugal	52	15	52	15	70	15	74	14
Soome	130	1	102	9	112	3	101	11
Rootsi	127	2	116	2	120	2	102	10
Inglismaa	98	10	99	11	108	7	103	8

rentsi suurenemisega turgudel. 1985. aastal oli Soome hinnatase 30% kõrgem kui Euroopa Liidu keskmine, 1999. aastal oli Soome hinnatase keskmisest vaid 12% kõrgem. Rootsi puhul on tegemist ilmselt Rootsi rahvusvaluuta reaalkursi muutustega, sest Rootsi kroon odavnes ECU suhtes aastatel 1985–1999 18%. Samas on Rootsis ilmselt ruumi edasisele hindade alanemisele, sest kui Rootsi hinnad on Euroopa Liidu keskmisest 20% kõrgemad, siis SKP/elaniku kohta on vaid 2% suurem kui Euroopa Liidus keskmiselt. Sama vaadeldud ajaperioodi jooksul tõusis Luksemburgi, Portugali, Hispaania hinnatase enam kui 10 protsendipunkti ja Kreekas üle 5 protsendipunkti. Nende riikide puhul on olulisimaks hindade konvergenti toetanud faktoriks sissetulekute ligilähedaselt sama suur tõus. Ainus erand selles valdkonnas on Iirimaa, kus sissetulekud vaadeldud perioodil tõusid 45 protsendipunkti, kuid hinnad langesid 3 protsendipunkti (Euroopa Liidu keskmisega võrreldes). Iirimaa selliseks “järeletõmbamiseks” Euroopa Liidu poolt oli ka kõige enam põhjust, sest 1985. aastal oli Iirimaa hinnatase vaid 3 protsendipunkti madalam Euroopa Liidu keskmisest, kuid SKP/elaniku kohta oli 33 protsendipunkti allpool Euroopa Liidu keskmist.

2000 ja 2001. aasta inflatsioonitase oli Euroopa Liidus üsna madal, nii jäi ka hinnakonvergenti suhteliselt väikeseks.

Hinnataseme seos elatustasemega

Analüütikute hinnangul on väga selge korrelatiivne seos riigi suhtelise hinnataseme ja elatustaseme vahel. Nii on 60% hinnatasemete erinevustest seletatav erinevusega inimeste sissetulekutes. Euroopa Liidu riigid võib jagada kahte suuremasse rühma: Kreeka, Portugal ja Hispaania on madalamate sissetulekute, tootlikkusega ja hinnatasemega maad, ülejäänud riigid eristuvad kõrgemate hindade ja suuremate sissetulekutega. Kõrgeim sissetulekute tase ja kõrgeim hinnatase on Taanis.

Eesti majanduse konvergenti Euroopa Liiduga

Eesti kaubad ja teenused võib jagada kahte gruppi. Ühelt poolt kaubad ja teenused, mis on n.-ö. rahvusvahelised – hästi kaubeldavad, ja teiselt poolt raskesti riikide vahel kaubeldavad kaubad ja teenused. Esimesse rühma kuuluvate kaupade ja teenuste näiteks võiks tuua naftatooted, paljud toiduained ja esmatarbekaubad, rõivad, koduelektronika. Nende kaupade osas on Eesti turul toimunud kiire hinnakonvergenti Eestile oluliste kaubandus-partnerriikide turgudega ja paljude kaupade osas on Eesti hinnad lähedased näiteks Saksamaa hindadele. Samalaadsed protsessid on toimunud ka rahvusvaheliste teenuste osas (lennupiletite hinnad, kaubavedu, sideteenused).

Nende kaupade ja teenuste osas, mida pakutakse põhiliselt siseturule ja kus puudub arvestatav rahvusvaheline konkurents, on säilinud olulised hinnavahed Euroopa Liidu riikidega. Eriti drastilised on hinnavahed avaliku sektori pakutavate teenuste

osas. Eurostati hinnangul moodustas 2000. aastal Eesti suhteline tarbijahindade tase 60% Euroopa Liidu maade keskmisest ja palgatase 36% Euroopa Liidu palgatasemest. Nii nagu eespool toodud tabelist ilmneb, erinevad sissetulekud Euroopa Liidu maades ligi 42 protsendipunkti. Eesti majanduse võrdlusbaasiks sobiksid pigem Euroopa Liidu madalama elatustasemega maad (Kreeka, Portugal, Hispaania). Regionaalselt on Eesti rohkem seotud lähinaabrite – Põhjamaade ja Saksamaaga. Põhjamaad on Euroopa kõrgemate hindade ja sissetulekutega riigid ja Eesti hindade ja palkade erinevus Põhjamaadega on oluliselt suurem kui Lõuna-Euroopa riikidega. Veelgi suuremad erinevused on palgatase osas. Eesti palgatase on vaid ligi viiendik Põhjamaade palgatase osas.

Eesti palgatase võrdlus teiste riikidega (Eesti palgatase osakaal võrdlusriigi palgatase osakaal % -des 1999, 2000)

	Tunnipalgad		Kuupalgad	
	Eesti-Soome	Eesti-Holland	Eesti-Soome	Eesti-Holland
Põllumajandus	8		13	
Mäetööstus	22	11	19	12
Töötlev tööstus	15	12	15	15
Energeetika, gaasi-, veevarustus	17	11	17	14
Ehitus	15	11	14	14
Hulgi- ja jaemüük	15	14	15	21
Hotellid, restoranid	12	11	12	21
Veondus, laondus, side	19	15	19	19
Finantsvahendus	27	22	30	30
Äriteenindus	14	12	15	19
Riigivalitsemine, -kaitse	17	12	20	17
Haridus	14	9	12	13
Tervishoid, sotsiaaltöö	14	10	16	19
Muu	14	11	14	17
Keskmine	15	12	17	18

Eesti madal palgatase on suure osas tingitud töö madalast efektiivsusest, kuid mitte ainult. Väga oluline on, milline on antud riigi maine majanduspartnerite silmis ja missugused on tema turustamisvõimalused. Nii ei tööta Eesti tööjõud tööstuses sageli vähem efektiivselt kui kolleegid Euroopas, kuid sama töö eest saadakse kümme korda väiksemat palka. Soome töötlevas tööstuses on keskmine kuupalk 33 000, Rootsis 42 000, Hollandis 32 000 ja Eestis 4700 krooni. Riigiti erinevad ka töötaja makstavad maksud ja Põhjamaades on need kõrgemad kui Eestis, kuid väga suured erinevused sissetulekutes jäävad.

Eesti elanike tarbimisstruktuur ja selle muutumine

Riigi hindade ja palkade tase määrab ära ka tarbimise struktuuri. Madalate sissetulekutega riigile – ka Eestile – on iseloomulik toidukulude suur osakaal perede väljaminekutes. Eesti leibkonna toidu ostukulude osakaal oli 2001. aastal 32% väljaminekutest (ilma alkoholi, tubakatoodete ja väljaspool kodu söö-

miseta). Toidu osakaal kulutuste struktuuris on küll aasta-aastalt vähenenud, kuid on endiselt väga suur.

Leibkondade kulutuste struktuur: kr/leibkonna liikme kohta 2001. aastal

Toit – 8827 (ostetud toiduained – 7429; omatoodetud või tasuta saadud toit –1398); söömine väljaspool kodu – 947; alkohoolsed joogid – 536; tubakatooted – 436; rõivad ja jalanõud – 1763; eluase – 4152; majapidamiskulud – 1555; tervishoid – 696; transport – 2364; vaba aeg – 1867; haridus – 968; muud kaubad ja teenused – 1725; side – 1343; mitterahaline tarbimine – 696; muud kulutused – 468.

KOKKU: 27 848

Mida madalama sissetulekuga on inimene, seda suurema osa tema kulutustest reeglina moodustab toit. Kui jagada Eesti leibkonnad kümnesse gruppi – detsiili, siis kõige vaesemate perede väljaminekutest kulus 2000. aastal toidu ostmisele 55%. Rikkamates peredes (X detsiil) kulus toidule 17% kuludest. Euroopa Liidu riikides nii suuri erinevusi toidutarbimises eri ühiskonnagruppide vahel ei ole.

Võrreldes Euroopa Liidu riikidega moodustavad Eesti elaniku väljaminekutest oluliselt suurema osa nn. eluspüsimiseks vajalikud sundkulud (toit, korter). Enda arendamisele, hobidele ja puhkusele jääb seega

meil tunduvalt vähem võimalusi.

Eesti liitumine Euroopa Liiduga mõjutaks parema infovahetuse ja majanduse konvergenksi kaudu Eesti hinnataset, kuid palju olulisemat mõju hakkab see avaldama palgatasemele. Euroopa Liidu majandusruumis tugevnevad Eesti majanduskontaktid arenenud Euroopa riikidega, suureneb moodsa tehnoloogia rakendamine ja seega ka tootmise efektiivsus, paraneb infovahetus ja paraneb ka Eestis toodetud kaupade maine. Euroopa Liidule omase vaba tööturu tingimustes ei saa ühes Euroopa Liidu osas liialt pikka aega säilida oluliselt madalam palgatase – töajõud liigub siis lihtsalt teistesse regioonidesse. Seega on Eesti valitsuse ees seisvaks oluliseks probleemiks toetada Eesti töövõime kasvu ja palga konvergenksi teiste Euroopa Liidu maadega.

Euroopa Komisjoni avaldatud uuringu andmetel on Eestil käia pikk tee jõudmaks arenenud Euroopa Liidu riikide kõrvale.

Kasutatud kirjandus:

1. European Economy. Supplement A. No 7, July 2001
2. ISAE Annual Report on the State of the European Union. June 2001
3. Statistical Yearbook of Finland 2000.
4. Statistical Yearbook of Nederland 2000.
5. Palk 2000, ESA.
6. Leibkonna elujärg 2000. ESA
7. Eesti statistika aastaraamat 2002. ESA

Kulutuste struktuur (%) Euroopa riikides (2000)

Kulutuse liik	Belgia	Prantsusm.	Saksam.	Kreeka	Portugal	Hisp.	Soome	Rootsi	Taani	Eesti
toit, alkohol, tubakas	14,0	18,9	16,0	21,2	24,1	25,3	19,1	21,0	17,8	39,1
riided ja jalatsid	6,2	5,6	7,3	12,9	6,3	8,0	4,6	6,1	5,7	7,7
eluase	29,0	23,2	24,8	24,0	19,9	23,5	27,2	26,0	27,9	18,7
majapidamiskulud	6,7	7,6	6,8	6,7	6,7	6,2	4,6	5,3	6,3	5,4
transport, side	12,7	16,5	16,5	10,9	17,7	13,0	15,6	15,1	17,5	9,6
vaba aeg, hotellid...	16,7	14,5	17,0	9,0	12,9	15,3	15,7	16,0	14,5	12,1
muud	14,7	13,8	11,7	15,3	12,4	8,7	13,3	10,5	10,7	8,6

Toimetuse kommentaar

Sissetulek aastal 2010

Eesti Tuleviku-uuringute Instituut ennustab, et Eesti liitumisel Euroopa Liiduga hiljemalt 2005. aastaks kasvab keskmine sissetulek 2010. aastaks kuni 35%, hinnad umbes 25%.

Palk tõuseks seega hindadest kiiremini ning ühtlustuks järk-järgult teiste liikmesmaade palkadega. Seda väljavaadet toetab ka viimati liitunud riikide (Hispaania, Portugali, Kreeka) tänane seis, kus hinnad tõusevad sissetulekutest ligi poole aeglasemalt.

Kuigi Eesti Konjunktuuriinstituudis tehtud analüüside järgi Eesti liitumine plahvatuslikku hinnatõusu kaasa ei too, sest hinnad on kohati juba praegu odavamate liiduriikide tasemest kõrgemal. (EPL, 3. okt. 2002)

Riigikantselei EL-i teabekeskuse poolt viidi juulis 2002 läbi viieteistkümne Eesti juhtiva majandusanalüütiku seas ekspertküsitlus selgitamaks, kuidas

hinnatakse Eesti EL-iga ühinemise mõjusid Eesti makromajandusele. Vt. URL: http://www.elis.ee/uudis/uudise_lugemine.asp?uid=99

Majandusanalüütikud arvavad, et Eesti keskmise palga kasv osutub Euroopa Liidus kiiremaks kui liidust välja jäädes. Palgatõusu toetab eelkõige majanduskasv, mis Euroopa Liiduga ühinemisel kiireneb tänu abiprogrammidele ja suurenevatele välisinvesteeringutele.

Ekspertküsitluse 15 majandusanalüütikut prognoosivad, et Eesti keskmine nominaalpalk on kolme aasta pärast 7500 krooni kuus.

Aastaks 2010 kasvab Eesti keskmine palk liitumisel Euroopa Liiduga 11 900 kroonini, liidust välja jäädes 10 600 kroonini kuus.

Liitumine Euroopa Liiduga põhjustab veidi kõrgema inflatsiooni, samas aga tööpuuduse ja intressimäärade alanemise.

RAAMATUKOGUTÖÖ ANNAB VAIMSE VABADUSE

Juttu ajas MAIRE LIIVAMETS

Sel sügisel täitus aasta Eesti Rahvusraamatukogu humanitaarteaduste saali avamisest. Seega paras aeg kõnelda juba tehtust ja teadagi ka uutest kavatsustest. Ent enam veel soovime tutvustada saali juhatajat KRÖÖT LIIVAKUT, kelle töid raamatukogud kindlasti tunnevad, aga kes isikuna on raamatukogunduse ilmas vähem tuntud.

Krööt Liivak on koostajana kirjast vähemalt viieteistkümnes bibliograafias, nimetagu Kersti Merilaasi ja Lennart Meri personaalnimestikku, edasi "Tulimuld : koondsiskord, 1950–1991", "Mana : koondsiskord, 1957–1987", "Soome kirjandus eesti keeles ja eesti kirjandus soome keeles, 1943–1993". Lisaks on Krööt Liivaku toimetajakätt tundnud veel neliteist nimestikku.

Krööt, kas Sa oled erialainimene? Küsimus tundub küll naljakas, aga on ju tõsiasi, et raamatukogunduses eelistatakse viimastel aastatel raamatukogunduse spetsialiste. Sinul on aga kaks kõrgharidust – ideaalne variant.

Mul on tõesti kaks eriala, aga esimeseks pean ikka 1980. aastal Tartu ülikoolis lõpetatud eesti filoloogiat. Algul ma raamatukogu peale eriti ei mõelnud, ehkki mu ema töötas mõnda aega maaraamatukogus ja isal oli suur koduraamatukogu. Raamatukogu tuli päevakorda pärast viienda kursuse koolipraktikat, kui sain aru, et minust ei saa head õpetajat. Üks tuttav ütles, et Kreutzwaldinimelises raamatukogus vajatakse alati töötajaid, mine ja küsi. Nii saingi suunamise tollasesse Riiklikku Raamatukogusse. Huvitav on fakt, et vastu võttis mind mu praegune ülemus Sirje Roogna, kes oli tookord teadussekretär. Algul olin aasta tehnikakirjanduse lugemissaalis, siis kutsus Vaime Kabur mind bibliograafiaosakonda. Vaime Kabur koostas parajasti Betti Alveri personaalbibliograafiat ja sai ülikooli eesti kirjanduse kateedrist teada, et üks üliõpilane, see olin mina, on koostanud diplomitöö "Betti Alver arvustuses". Teemal oli palju kokkupuutepunkte bibliograafiaga, nii et see huvi oli mul olemas juba siis, ehkki ma seda ei teadvustanud. Raamatukogunduses olin ma algul vähik, arvasin, et raamatukogutöö seisneb üksnes raamatute laenutamises. Raamatukogunduslikud teadmised

tulid töö käigus, kuni seleni, et 1995. aastal lõpetasin Pedagoogikaülikoolis raamatukogunduse eriala.

Kas see on ilmtingimata vajalik?

Teadusraamatukogud vajavad üha enam ka teiste erialade spetsialiste, raamatukogutöö kogemus tuleb töö käigus, aga vähemalt lühemaajalistel kursustel peaks küll käima ja end teadlikult täiendama. Oleneb muidugi, millist tööd inimene teeb. Näiteks liigitamisel, märksõnastamisel, infotööl on küll vaja ka teoreetilist baasi.

Sinu praeguse töö puhul on ehk küll vastupidi, olulised on filoloogilised teadmised. Siinkohal tahan jutu jätkuks vahele öelda, et ka mina olen Vaime Kaburile enda n.-ö. kirjandusele äratamise eest tublisti tänu võlgu. Natuke ka Sinule, kes sa mu bibliograafitööle võlusid.

Minu praegune töö ongi näide kahe eriala vajalikkusest. Teadusraamatukogu on aga suur keeruline süsteem, nii et raamatukogutöö üksikasju tundmata ma oma ametiga hakkama ei saaks. Teame, et kõikides maailma raamatukogudes töötab palju teiste erialade inimesi, eriti referentide ehk raamatute komplekteerijatena ja kitsama teemaga töötades. Raamatukogundust õpivad need inimesed eriala kõrvalt. Ka Taanis, kus ma kevadel käisin, toimib niisugune süsteem – igal referendil on erialal, mida ta komplekteerib, akadeemiline kraad.

Miks Sa siiski vahepeal raamatukogust ära läksid? Tagantjärele tuleb tunnistada, et Sul jätkub pealehakkamist, minna neljakümneselt nii raskele konkursile ja võita uus vastutusrikas ametikoht.

Suure mahu minu tööst võttis viimastel aastatel enne lahkumist bibliograafianimestike toimetamine. Korruga lihtsalt tundsin, et see ammendas mind, tundsin, et midagi tuleb muuta. Sa tead ju, kui tänamatu on toimetaja töö. Ma sain Õigustõlkeskeskusesse keeletöötaja koha (jälle toimetaja!), aga

Foto: Teet Malsroos

ei kahetse seda nelja aastat. Maailm muutus palju avaramaks, õppisin palju juurde, hakkasin huvi tundma majanduse ja poliitika vastu, seni olin enamasti eesti kirjandusega tegelnud. Lisaks täiendasin oma inglise, soome ja saksa keele oskust. Sel ajal sain kogemuse ka tavalugejana. Ühelt poolt ma nagu valdasin infot, teisalt aga ei saanud seda nii ruttu ja põhjalikult kätte, kui oleksin soovinud. Võib-olla mõistan nüüd siin tööd organiseerides ka seda kogemust kasutada ja raamatukogu lugeja seisukohalt näha.

Nüüd tuleb mul paratamatult pärida, miks Sa tagasi tulid?

See ei ole sugugi ebatavaline, et raamatukogust lahkunud inimesed tagasi tulevad. Ma ei ole tegelikult bürooinimene. Minu praegune töö raamatukogus on huvitav ja vaheldusrikas, sellepärast! Tahan ise midagi luua ja kujundada, mitte päevast päeva üksnes arvutiga töötada. Soovin liikuda, lugejaga kohtuda, raamatuid käes hoida.

Kui sageli nüüd lugeja Su juurde tuleb – või oled ikkagi rohkem juhataja? Mida endast öieti kujutab humanitaarteaduste saal – mis seal sees leidub?

Lugejatega suhtlen pidevalt, selleks me saal ongi. Olen kaks korda nädalas ka konsultandina saalis, pean ju teadma, mis saalis toimub. Rahvusraamatukogu erialasaalid, nõnda ka humanitaarteaduste saal, on kujundatud nii, et palju infot oleks kohapeal kiiresti kättesaadav – raamatud, ajakirjade täiskomplektid, andmebaasid. Pean väga oluliseks avakogu olemasolu, ehkki sellega kaasneb mure raamatu säilimise pärast. Lugeja võib sisenedes kohe käe raamatu järele sirutada ja saab nõnda rohkem informatsiooni, mitte ainult seda, mida oleks osanud küsida. Ka ei pea ta igas pisiasjas konsultandist sõltuma, kõik ei tahagi nii väga küsida, samuti ei pea raamatut tellima ja ootama.

Hindan kõrgelt oma kolleege, nad on õppimisvõimelised ja teotahelised. Neid valdkondi, millega raamatukogu infospetsialist – seega ka meie saali töötaja – tegelema peab, on uskumatult palju: teatmeteening, sealhulgas mahukad kirjalikud päringud, bibliografeerimine ja andmebaaside koostamine, osalemine raamatukogu teemavärra koostamisel, näituste koostamine, komplekteerimine. Vahel mõtlen, kas seda lausa liiga palju pole, aga kui infospetsialist teeb keerukat ja mitmekesiset sisetööd, suureneb ka tema asjatundlikkus lugejate teenindamisel. Praegu on meil käsil infospetsialistide intensiivne koolitamine, sest varem ei olnud kompleksne infotöö saalis omaette eesmärk. Igal töötajal on kogu kujundamisel ja bibliografeerimisel oma kitsam valdkond, milles ta end täiendab.

Meil koostatakse ka bibliograafiaväljaandeid, praegu on käsil Hugo Raudsepp, kavas on Kreutwaldi bibliograafia järg.

Erialaandmebaasidest koostatakse meie saalis praegu kirjandusteaduse ja ilukirjanduse andmebaasi LITTERA. Pärast seda, kui Eesti Keele Instituut ei näinud võimalust jätkata Osvald Kivi bibliograafia koostamist, tegin 1994. aastal ettepaneku, et seda tööd võiks jätkata Rahvusraamatukogu. Varem

koostasime küll kartoteeki, aga valikupõhimõtted olid kitsamad. Seda tööd alustasin 1995. aastal koos Katrin Andreseniga. Kui raamatukogust lahkusin, jätkas minu kohal Tiina Ritson, ja nad teevad seda tööd edukalt tänaseni. Pean seda algatust olulisemaks kui bibliograafiaväljaandeid, mida olen koostanud.

Kas aastaga on tulnud lugejaid juurde? Ma tean, et humanitaarteadlased ei külastanud varem eriti varmalt Rahvusraamatukogu.

Visuaalselt hinnates – jah. Me saali külastajaid ei registreeri ega pea ka statistikat – milleks lugejaid tülitada. Põhiline lugeja on muidugi üliõpilane, ka õpetaja, kultuuritöötaja, aga üha rohkem ka teadureid, ja just noorema põlve intelligent on meile tulemas. Ei tohi unustada, et ka gümnaasiumiõpilasest ja üliõpilasest saab spetsialist, keda me soovime oma saali lugejana näha. Lugejaid on juurde toonud ümberkujundatud avakogu, lugejarvutid, kus on vabalt kättesaadavad andmebaasid, meeldiv interjäär. Olen aga märganud, et isegi spetsialistid ei tea kõiki raamatukogudes leiduvaid võimalusi, vahel ei teata isegi, et internetis on elektronkataloog, ega osata sealt otsida. Laenuosakonnas, mille alla me kuulume, ongi kavas hakata lugejaid koolitama. Humanitaarteaduste saali ülesanne on oma sihtgrupile info saamise võimalusi tutvustada ja see on meil kavas, kui töökorda saab Rahvusraamatukogu uus kodulehekülg koos e-teeninduse ja uuenenud artikliandmebaasiga, ja kui valmib meie saali uus täiendatud kodulehekülg, kus me oma teemade kaupa avame nii meie saalis, aga ka Eestis ja välismaal oleva info.

Minu meelest oled Sa otsustuskindel, kohati väliselt rangegi, suure töö- ja analüüsivõimega ning ka küllalt jõulise ütlemisega inimene. Nüüd kuulaksin vastu, kuidas ise iseloomustad raamatukoguhoidjat?

Raamatukoguhoidja peaks olema ja enamasti ka on haritud inimene. Paraku on tema enesehinnang sageli madalavõitu – seda taastoodab ka väljastpoolt pealesurutud klišeekuvand, teame ju, millisena raamatukoguhoidjat tavaliselt kujutatakse, olen ka ise sellega hädas olnud. Kuid meid alahinnatakse asjata, kõrvalseisja ei kujuta ette, kui palju peab raamatukoguhoidja teadma, millistes valdkondades orienteeruma, et infot leida. Natuke teeb muret, et hakkab kaduma vana hea raamatukoguhoidja-erudiit. Kogu maailma raamatukogudes on alati töötanud inimesi, kes on üldkultuuriliselt väga haritud. Tegelikult on kahetsusväärne, kui koondamised toimuvad selliste inimeste arvel, nagu praegu näiteks Tartu Ülikooli Raamatukogus. Kaugemas tulevikus raamatukogu sellega kaotab – väheneb vaimsus, mida vanast ajast on peetud raamatukogu tunnuseks.

Üldkultuuriliste teadmiste, eriti eesti kultuuri sügavama tutvustamise nimel on RK avaldanud vastavaid tekste näiteks rubriigis "Eesti mõtte-lugu", "Habent sua fata libelli", "Raamatulugu", sest, olgem ausad, entsüklopeediliste kultuuri-tundjate ring kitseneb ja kitseneb, mis ei tähenda,

et mõnel alal ollakse laitmatu spetsialist.

Töötempo üha tõuseb ja kitsa eriala spetsialisti koormus ning talle esitatavad nõuded suurenevad pidevalt, sellepärast tekibki oht üksnes oma erialasse kapselduda. Raamatukogus see ehk nii suur probleem veel polegi. Aga ajakirjale, õigemini raamatukogutöötajale on temaatika avardamine kasu toonud. Saali töötajad loevad palju ja püüavad kõige ilmutava kursis olla, meie tarvis on korraldatud üldkultuurilisi loenguid.

Mulle on mõnikord heidetud ette, et ma ei puuduta eriti vestluskaaslase isiklikku elu. See on teadlik suhtumine ja teatav protest meie meedia eralukeskse lähenemise vastu, aga ma püüan end veidi parandada. Niisiis, 90-ndate algul oli Sinu elus taluperiood, sest Sinu isa, Jüri-Rajur Liivak, oli sel ajal üks kuulsamaid talunikke Eestis. Arvasin juba, et küllap loobud oma erialast ja Sinust saab taluperenaine.

Miku talu, kus ma praegu koos 14-aastase pojaga elan, ostis minu vanavanaisa rohkem kui saja aasta eest. Vahepeal oli see kolhoosi käes ja isa sai selle tagasi 1989. aastal. Mu isa oli tõesti kange mees – ta oli talu kahel korral varemgi tagasi taotlenud, 1957. ja 1975. aastal, mis tol ajal oli ennekuulmatu. Talupidamise aeg oli raske aeg – olid lootused ja vaimustus, aga nüüd me teame, mis sellest järele on jäänud. Isa jäi vanaks ja lahkus paar aastat tagasi meie hulgast, talupidamist enam ei ole, aga kodu on alles. Isa sisendas mulle, et pole väljapääsmatuid olukordi. See ajajärk aga karastab, andis jõudu olla elus pisiasjadest üle, andis eneseusku ja julgust.

Mida on Sulle aga andnud raamatukoguaeg?

Raamatukogutöö annab vaimse vabaduse. Paljud on öelnud, et nad ei lähe raamatukogust sellepärast ära, et siin on vabadus oma tööd ise kujundada, pealegi saab iga päev midagi uut ja huvitavat teada. Tunnen end raamatute keskel hästi.

Millest mõtled, raamatukoguhoidja?

SIRJE NILBE, RR, normandmete osakonna juhataja:

Ma mõtlen palju sõnadest ja nende tähendusest. See on huvitav ajaviide, kuid ka vastutusrikas töö, sest enamasti pean oma mõtlemise tulemused kuidagi fikseerima, mille järel hakkavad neid kasutama infootsijad ja kolleegid-raamatukoguhoidjad. Üks viimase aja töid on olnud Rahvusraamatukogu terminiandmebaasi toimetamine, eesmärgiga teha see interneti kaudu kõigile huvilistele vabalt kättesaadavaks.

Andmebaasis on umbes 5000 oskussõna, mida raamatukoguhoidjal arvatakse vaja minevat – mõisteid raidkirjadest andmebaasisüsteemideni, luuležanritest kahjuritõrjeni. Ja ikka selgub, et seda mõistet, seda terminit, mida parasjagu erialateksti tõlkides või tööjuhendit kirjutades vaja, pole seal. Julgen väita, et meie terminibaasi sisu, kui väljenduda poliitiliselt korrektselt, on pisut mineviku poole kreeni. Ta pole vastavuses suure osa raamatukoguhoidjate tegeliku töö ja vajadustega. Praegused raamatukoguseadused ja muud õigusaktid on veel sõnavara seisukohalt läbi töötamata. Kestab hulga rahvusvaheliste info- ja dokumentatsioonialaste rahvusvaheliste standardite tõlkimine ja ülevõtt Eesti standarditeks, k.a. terministandard ja kirjereeglite komplekt, mis muudavad meie kinnistunud oskussõnasüsteemi märgatavalt.

Sellepärast arvan, et praegu pole õige aeg olemasoleva materjali põhjal oskussõnaraamatut välja anda, seda enam et tegijaid napib ja pole rahagi. Õigem oleks jõud koondada andmebaasi täiendamiseks ja korrastamiseks ning avaldada uued terminid kiiresti

veebisõnastikus. Muidugi, kõigil raamatukoguhoidjail ja teistel võimalikel raamatuhuvilistel pole veel pääsu internetti ning arvutit ei saa voodisse võtta. Mulle tundub, et ka pabersõnastikku ei saaks paljud soovijad voodis lehitseada, sest nad ei jõuaks seda osta.

Tuleb tunnistada, et veeb on mittekasumlike sõnastike ning teiste fragmentliku ülesehitusega teatmeteoste jaoks õige koht. Seal saab kergesti parandusi ja täiendusi lisada, otsing on kiire ning mitmekülgne ja raha kulub vähem.

Kas üldse saabub õige aeg uus raamatukogusõnastik trükis avaldada? Ma pole suurem asi visionäär. Võib-olla saabub. Ausalt öelda oleks päris tore pensionilemineku puhul see raamat kingiks saada. Sinna on ainult kuusteist aastat.

ILONA SMUŠKINA, TÜR, üld- ja arendusosakonna peaspetsialist:

Mõtlen tuleviku peale.

Kui iseendaga on kõik enam-vähem etteaimatav ja mõnda isegi kindlalt teada, näiteks millega kõik lõpeb..., siis minu raamatukogu tulevik teeb mind küll murelikuks.

Töötan Tartu Ülikooli Raamatukogus alates 1974. aastast. Küllaltki kiiresti muutus see lihtsalt töökohast minu raamatukoguks. Olin aastaid uhke selle üle, et töötan nii vanas ja vääriskas, aukartust äratavate traditsioonidega maailmakuulsas raamatukogus. Pärast uude majja kolimist (1982) olen rohketele külalistele tutvustanud meie raamatukogu kui vana, aga väga kaasaegset ja kiiresti arenevat organisatsiooni. Ja tõepoolest, kui ümberringi oligi sügav stagnaeg, siis meie ülikool koos oma raamatukoguga oli nagu teises ajas ja ruumis!

Ja millised olid suhted lugejatega?! Marketingist ja imago kujundamisest siinmail veel ei räägitud, aga meie olime juba siis, tänapäeva termineid kasutades, väga heades huvipartnerluse suhetes...

Kuhu aga oleme nüüd jõudnud?

Püüdes vastata võimalikult hästi oma kõige tähtsama kliendi – Tartu Ülikooli – ootustele ning rabeledes pidevas rahapuuduses, intensiivistab raamatukogu tööprotsesse, loob ise ja teeb kättesaadavaks elektroonilisi andmebaase, arendab uusi teenuseid, ei ole me kõigepealt ise tulemustega rahul... ja see teeb õnnetuks.

Ega teistelgi riigiülikoolide raamatukogudel ole kerget. Tekib hulk küsimusi: milles viga? Mida teeme valesti? Millal saab raamatukogupoliitika kõrghariduspoliitika lahutamatuks osaks? Millal kujuneb teadusraamatukogudel ja riigil huvipartnerluse suhe?

Kui keegi oskaks nendele küsimustele selgelt vastata, siis saaksime aru, kuhu me tahame jõuda ja mis ootab raamatukogusid ning nende kasutajaid ees. Siis saaksime kindlama tunde ka tuleviku mõttes.

KATRIN KAUGVER, EAR, baltikaosakond, vanembibliograaf:

Eks ikka kõige kütkestavamast: elust endast. Viimasel ajal õige tihti kultuurist ja elust kultuuriinimesena, kelle hulka ma raamatukogutöötajaid ja iseend vääramatult loen.

On tekkinud paradoksaalne olukord, kus kultuuriinimese ligipääs kultuurile – sellelesamale kultuurile, mille loomise ja säilitamisega ta päevast päeva tegeleb – on sedavõrd ahenenud, et õieti polegi nagu teist. Sest sissetulekud ei võimalda. Ma ei näe enam suurt vahet liinitöölise ja raamatukoguhoidja elustiilis: hommikul liinile/raamatukokku, õhtul koju, "lihtne riie, lihtne söök", võib-olla ajaleht, võib-olla ka mitte, "Seitsmesed uudised" ja "Komissar Rex". Kõik. Teatrite mängukavu ega kontserdikuulutusi pole mõtet lugeda. Kinost ma ei räägigi. Niikuinii ei lähe. Kui linnas elad, satud ehk mõnda kunstisaali (kuu viimasel reedel!). Raamatuid ei osta. Kultuuriajakirju ei telli. Ega neid sellest oma raamatukogustki nii lihtsalt kätte saa, komplekteerimisraha, teadagi, napp. Ja mis neist arvustustest lugeda, kui asja ennast näinud pole. Nüganeni lendu nime- ja nägupidi ei tea. Triennaalidele, biennaalidele, millest Liivrand ja Kodres kirjutavad, ei lenda.

Niisiis: kultuuriinimesed proletariseeruvad silmanähtavalt. Juba mässavad ooperilauljad ja orkestrandid. Pea need teisedki... Tribüünidele ja poodiumidele tõusta pole mingit huvi ega motiivi: mida kõrgemale, seda tühjemaks ja kõledamaks läheb, igav liiv ja tühi väli.

Olen mõelnud, et äkki peaks minema pöranda alla, alustama sissisõda? Kultuuri kaitseks, mille sisse oleme kasvanud ja ilma milleta elu taandub prügikoti perioodiliseks täitmiseks ja väljaviimiseks (sorry, Anton Nigov!). Lugeda "Sirpi" ja "Areeni" –

ikka, kõige kiuste – , kuulata Tootseni "Raadio ööülikooli", vaadata "OP-i", otsida võrgust "Klassikaraadio" kava ja valida sealt meelepärane kontsert, laenutada See Raamat ja lugeda teda, olgu või aasta hiljem. Või võtta õhtul telefonitoru, helistada sõbrale ja rääkida sellest kõigest. Ja vaadata pilvi. Või tähti. Jah, tingimata vaadata tähti...

MEELIS IDEON, TTÜR, komplekteerimisosakonna juhataja:

Nooruses lugesin palju ulmekirjandust. Asimovi, Clarke'i, Bradbury jt. teoste kangelaseks on sageli robot, kelle ajuks on muidugi arvuti. Robotite maailmas on mälu-kristallid ja andmepangad, raamatut seal naljalt ei kohta. Kas see on tuleviku tegelikkus? Kas digitaalinfo asendab trükise, ja kui, siis kus ning millal?

Kümmekond aastat tagasi oli personaalarvuti Eesti raamatukogudes pisut ulmevaldkonda kuuluv. Muidugi olime neist kuulnud ja mõni meist neid isegi näinud välismaa raamatukogudes. Täna on arvuti vähemalt suuremates raamatukogudes raamatukoguhoidja igapäevane tööriist.

Raamatuid on trükitud üle 500 aasta. Kuid umbes 10 aastaga oleme jõudnud etappi, kus arvuti abil kättesaadav info ähvardab kõrvale tõrjuda informatsiooni paber kandjal.

PC-de sünnist sai tänavu vaid 20 aastat ja selle ajaga olevat müüdnud miljard arvutit. Prognoos on, et teise miljardi müügiks kulub ainult kuus aastat. Tavaellu on lisandumas traadita internet, pihuarvutid ja mobiiltelefoni ning arvuti hübriidid.

Üleminek info digitaalsele vormile on juba kiiresti toimumas teadusajakirjade osas. Kirjastused uurivad elektrooniliste ajakirjade turgu ning proovivad neid kasulikult müüa. Nende unelm on müüa korraga nii paberajakirja kui juurdepääsu ajakirja täistekstile internetis ning saada suuremat tulu. Samuti tahetakse müüa palju ajakirju komplektina, kuigi ostja võib olla tõsiselt huvitatud ainult mõnest.

Digitaalse ajakirja plussid on nii raamatukogu kui lugeja jaoks tänaseks vahest selged, küsimus on hinnas. Digitaalse raamatu ajajärk on alles tulemas, kuigi teatmeteosed ja õppematerjalid elektroonilisel kujul on juba kasutusel ja levivad järjest rohkem.

Senini arvatakse siiski, et tavakasutuses on trükitud raamat elektroonilisest mugavam. Kuid tehnoloogia areng toob uue kvaliteediga e-raamatu, millel on palju selliseidki omadusi, mis tavalisel raamatul puuduvad. Hind on muidugi oluline, kuid e-raamatu luger tuleb osta vaid üks kord, sisu aga saab laadida vastavalt vajadusele.

Digitaalkirjanduse kiiret levikut aeglustavad ilmselt nii tootjate kui tarbijate kohanemiskeskused ja inerts ning autorikaitsega seotud küsimused. Kuid digitaalajastu on tulemas, raamatukogud peavad selleks valmistuma.

RAAMATU- KOGUNDUSE UUDISKIRJANDUS

5/2002

Koostanud ENE SAHKAI

RAAMATUKOGUNDUSE ÜLDKÜSIMUSED

256. **Egghe, L. ; Rousseau, R.** Elementary statistics for effective library and information service management. London, 2001. IV, 120 p. Sisaldab bibliogr., reg. TPÜ.

257. **Breitzman, A. F. ; Moge, M. E.** The many applications of patent analysis // Journal of Information Science. Vol. 28 (2002) no. 3, p. 185-205. TPÜ.

258. **Croneis, K. ; Henderson, P.** Electronic and digital library positions : a content analysis of announcements from 1990 through 2000 // Journal of Academic Librarianship. Vol. 28 (2002) no. 4, p. 232-237. RR, TTÜ.

259. **Eisenschitz, T.** E-mail law // ASLIB Proceedings. Vol. 54 (2002) no. 1, p. 41-47. TTÜ.

260. **Halpin, E. F. ; Simpson, S.** Between self-regulation and intervention in the networked economy : the European Union and Internet policy // Journal of Information Science. Vol. 28 (2002) no. 4, p. 285-296. TPÜ.

261. **Hamilton, S.** Internet accessible information and censorship, intellectual freedom and libraries : a global overview // IFLA Journal. Vol. 28 (2002) no. 4, p. 190-197. EAR, ERÜ, RR, TÜ.

262. The IFLA Internet Manifesto : Russian version // IFLA Journal. Vol. 28 (2002) no. 3, p. 153-154. EAR, ERÜ, RR, TÜ.

263. **Muir, A. ; Oppenheim, C.** National information policy developments worldwide I : electronic government // Journal of Information Science. Vol. 28 (2002) no. 3, p. 173-186. TPÜ.

264. **Muir, A. ; Oppenheim, C.** National information policy developments worldwide II : universal access - addressing the digital divide // Journal of Information Science. Vol. 28 (2002) no. 4, p. 263-273. TPÜ.

265. **Neal, J. G.** Symbiosis or alienation : advancing the university press / research library relationship through electronic scholarly communication // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 1/2, p. 5-18. RR.

266. **Schleihagen, B.** Intellectual freedom and libraries : German perspectives // IFLA Journal. Vol. 28 (2002) no. 4, p. 185-189. EAR, ERÜ, RR, TÜ.

267. **Seidelin, S.** Intellectual freedom and libraries : international perspectives // IFLA Journal. Vol. 28 (2002) no. 4, p. 181-184. EAR, ERÜ, RR, TÜ.

268. **Shuler, J. A.** Information policies of local governments and academic libraries // Journal of Academic Librarianship. Vol. 28 (2002) no. 4, p. 244-247. RR, TTÜ.

269. **Usherwood, B.** The inspiration and the facts : library and information services in the United Kingdom

// IFLA Journal. Vol. 28 (2002) no. 3, p. 136-152. EAR, ERÜ, RR, TÜ.

TEATMEKIRJANDUS

270. **Encyclopedia** of library and information science. Vol. 72. Suppl. 35 / executive editor : Allen Kent. New York, 2002. Bibliograafia peatükkide lõpus. EAR, RR.

271. **Handbuch** der Bibliotheken : Deutschland. Österreich, Schweiz. 7. Ausgabe. München, 2001. 666 S. RR.

272. **Kajan, E.** Information technology encyclopedia and acronyms. Berlin, [etc.], 2002. XVII, 684 p. RR.

TEADUSTÖÖ

273. **Talja, S.** Music, culture, and the library : an analysis of discourses. Lanham, Md., 2001. VI, 239 p. Sisaldab bibliogr., reg. TPÜ.

RAAMATUKOGUTÜÜBID

274. **Eesti Akadeemiline Raamatukogu.** Aastaraamat 2001. Tallinn, 2002. 174 lk. EAR, RR.

275. **Die Deutsche Bibliothek.** Jahresbericht 2001. Frankfurt am Main, 2002. 85 S. RR.

276. **Liechtensteinische Landesbibliothek.** Jahresbericht. Jahresrechnung 2001 : beschlossen in der Sitzung des Stiftungsrates vom 19. Februar 2002. Vaduz, [2002]. 55 S. RR.

277. **Rapport d'activité** 2001 de la Bibliothèque nationale de France. Paris, 2002. 71 p. RR.

278. **Amirkhani, G.** The National Library of Iran, past and present // Alexandria. Vol. 14 (2002) no. 2, p. 117-121. RR.

279. **Campos, F. M. ; Galvão, R. M. ; Cabral, M. L. ; Borbinha, J. L.** The National Library of Portugal // Alexandria. Vol. 14 (2002) no. 2, p. 83-101. RR.

280. **Geustyn, M. ; De Beer, J. F.** National libraries around the World 2000-2001 : a review of the literature // Alexandria. Vol. 14 (2002) no. 2, p. 61-82. RR.

RAAMATUKOGUHOIDJA. HARIDUS JA TÄIENDUSKOOLITUS

281. **Wilson, T. C.** The systems librarian : designing roles defining skills. Chicago ; London, 1998. 199 p. Sisaldab bibliogr. ja reg. RR.

282. **Boydston, J. M. K. ; Leysen, J. M.** Internet resources cataloging in ARL libraries : staffing and access issues // The Serials Librarian. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 127-145. RR.

283. **Conteh-Morgan, M.** Connecting the dots : limited English proficiency, second language learning theories, and information literacy instruction // Journal of Academic Librarianship. Vol. 28 (2002) no. 4, p. 191-196. RR, TTÜ.

284. **Grafstein, A.** A discipline-based approach to information literacy // Journal of Academic Librarianship. Vol. 28 (2002) no. 4, p. 197-204. RR, TTÜ.

285. **Hinton, D.** A question of access : the electronic journals tutorial at the University of Leicester // The Serials Librarian. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 91-96. RR.

286. **Park, T. K.** The integration of electronic resources into cataloging instruction in the LIS curriculum // The Serials Librarian. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 57-72. RR.

287. **Robinson, L. ; Bawden, D.** Distance learning and LIS professional development // ASLIB Proceedings. Vol. 54 (2002) no. 1, p. 48-55. TTÜ.

288. **Romaniuk, E.** Serials Cataloging Cooperative Training Program (SCCTP) : the Canadian experience // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 81-89. RR.

289. **Taylor, A. G.** Teaching seriality : a major educational challenge // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 73-80. RR.

RAAMATUKOGU TÖÖKORRALDUS

290. **Advances** in library administration and organization. Vol. 19. Amsterdam [etc.], 2002. IX, 250 p. (Sisaldab reg., bibliogr. art. lõpus). RR.

291. **Library evaluation** : a casebook and can-do guide. Englewood, Co, 2001. XXVI, 237 p. Sisaldab bibliogr., reg. TPÜ.

292. **Hirshon, A.** International Library Consortia : positive starts, promising futures // *Journal of Library Administration*. Vol. 35 (2001) no. 1/2, p. 147-166. RR.

293. **McElrath, E.** Challenges that academic library directors are experiencing as perceived by them and their supervisors // *College & Research Libraries*. Vol. 63 (2002) no. 4, p. 304-321. TTÜ.

294. **Perrault, A. H. a. o.** The Florida Community College Statewide Collection Assessment Project : outcomes and impact // *College & Research Libraries*. Vol. 63 (2002) no. 3, p. 240-249. TTÜ.

295. **Shuman, B. A.** Personal safety in library buildings : levels, problems, and solutions // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 67-81. RR.

STANDARDIMINE

296. **Hedberg, S.** ISBD(ER) and its role in the management of electronic resources // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 43-56. RR.

297. **Pellé, F.** ISSN : an ongoing identifier in a changing world // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 31-42. RR.

KOMPLEKTEERIMINE

298. **deBruijn, D.** The Canadian National Site Licensing Project // *Journal of Library Administration*. Vol. 35 (2001) no. 1/2, p. 187-193. RR.

299. **Costello, D.** The role of CAUL (Council of Australian Libraries) in consortial purchasing // *Journal of Library Administration*. Vol. 35 (2001) no. 1/2, p. 175-179. RR.

300. **Geleijnse, H.** Licensing experiences in the Netherlands // *Journal of Library Administration*. Vol. 35 (2001) no. 1/2, p. 167-173. RR.

301. **Hahn, K. L. ; Faulkner, L. A.** Evaluative usage-based metrics for the selection of e-journals // *College & Research Libraries*. Vol. 63 (2002) no. 3, p. 215-227. TTÜ.

302. **Woodward, H.** The UK's National Electronic Site Licensing Initiative (NESLI) // *Journal of Library Administration*. Vol. 35 (2001) no. 1/2, p. 181-186. RR.

KIRJELDAMINE

303. **Blosser, J. ; Hagen, T. ; Zhang, Y. W.** Web resources for cataloging electronic serials and continuing resources : an annotated bibliography // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 111-126. RR.

304. **Caraway, B. L.** Notes for remote access computer file serials : staffing and access issues // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 147-168. RR.

305. **Copeland, A.** E-serials cataloging in the 1990s : a review of the literature // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 7-29. RR.

306. **MacIntyre, R.** NESLI MARC records : an experiment in creating MARC records for e-journals // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 183-192. RR.

307. **Morris, W. ; Thomas, L.** Single of separate OPAC records for e-journals : the Glamorgan perspective // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 97-109. RR.

308. **Taniguchi, S.** A conceptual model giving primacy to expression-level bibliographic entity in cataloging // *Journal of Documentation*. Vol. 58 (2002) no. 4, p. 363-382. TTÜ.

309. **Wool, G.** On pins and needles : using structured metadata for collocation and browsing capability // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 169-176. RR.

310. **Wright, M.** OCLC's CORC service : a user perspective // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 177-182. RR.

KOGUD

311. **Genoni, P.** Distributed national collections : concept and reality in two countries // *Alexandria*. Vol. 14 (2002) no. 2, p. 103-115. RR.

LUGEJATEENINDUS

312. **Ashmore, B. ; Morris, S.** From scraps to reams : a survey of printing services in academic libraries // *College & Research Libraries*. Vol. 63 (2002) no. 4, p. 342-352. TTÜ.

313. **Baron, S.** Problem or challenge? serving library customers that technology left behind // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 129-147. RR.

314. **Blessinger, K. D.** Problem patrons : all shapes and sizes // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 3-10. RR.

315. **Bullard, S. W.** Gypsies, tramps and rage : coping with difficult patrons // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 245-252. RR.

316. **Chattoo, C. D.** The problem patron : is there one in your library? // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 11-22. RR.

317. **Chelton, M. K.** The "problem patron" public libraries created // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 23-32. RR.

318. **Cubbage, C.** Do we really have an Internet problem? : statistics, credibility and issues concerning public Internet access in academic libraries // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 115-127. RR.

319. **Currie, C. L.** Difficult library patrons in academe : it's all in the eye of the beholder // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 45-54. RR.

320. **Dalrymple, C.** Perceptions and practices of learning styles in library instruction // *College & Research Libraries*. Vol. 63 (2002) no. 3, p. 261-273. TTÜ.

321. **Fescemyer, K.** Healing after the unpleasant outburst : recovering from incidents with angry library users // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 235-244. RR.

322. **Ford, S.** Old problem for new reasons : overcoming the challenge presented by mentally ill library users // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 83-90. RR.

323. **Hall, C. M.** Managing the use of cellular phones in a small college learning resource centre // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 173-180. RR.

324. **Hernon, P.** Quality : new directions in the research // *Journal of Academic Librarianship*. Vol. 28 (2002) no. 4, p. 224-231. RR, TTÜ.

BIBLIOGRAAFIA JA INFOTÖÖ

325. **Hutzler, E. ; Schupfner, G.** The Elektronische Zeitschriftenbibliothek : a successful library service for electronic journals in Germany // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 255-270. RR.
326. **Jackson, R.** The customer is always right : what the business world can teach us about problem patrons // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 205-216. RR.
327. **Johnson, K. ; Fountain, K. C.** Laying a foundation for comparing departmental structures between reference and instructional services : analysis on a nationwide survey // *College & Research Libraries*. Vol. 63 (2002) no. 3, p. 275-287. TTÜ.
328. **King, D.** Access to e-series and other continuing electronic resources at Kansas City Public Library // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 271-279. RR.
329. **Line, M. a. o.** The future of interlibrary loan and document supply : views and comments // *Interlending & Document Supply*. Vol. 30 (2002) no. 2, p. 60-65. TTÜ.
330. **McArthur, D. ; Graves, B. ; Giersch, S.** Library services today and tomorrow : lessons from iLumina, a digital library for creating and sharing teaching resources // *Journal of Library Administration*. Vol. 35 (2001) no. 1/2, p. 195-217. RR.
331. **McGuigan, G. S.** The common sense of customer service : employing advice from the trade and popular literature of business to interactions with irate patrons and libraries // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 197-204. RR.
332. **Osa, J. O.** The difficult patron situation : competency-based training to empower frontline staff // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 263-276. RR.
333. **Peatling, G. K.** Historical perspectives on problem patrons from the British public library sector, 1850-1919 // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 33-43. RR.
334. **Quinn, B.** How psychotherapist handle difficult clients : lessons for librarians // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 181-196. RR.
335. **Ratzek, W.** Core competencies of front-line employees : the German contribution to a new service culture // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 277-284. RR.
336. **Redfern, B.** The difficult library patron : a selective survey of the current literature // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 105-113. RR.
337. **Ruthven, T. ; Magnay, S.** Top performing interlending operations : results of the Australian benchmarking study // *Interlending & Document Supply*. Vol. 30 (2002) no. 2, p. 73-79. TTÜ.
338. **Simmonds, P. L. ; Ingold, J. L.** The difficult patron in the academic library : problem issues or problem patrons? // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 55-66. RR.
339. **Thistlethwaite, P.** "The homosexual" as problem patron // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 91-104. RR.
340. **Toot, L.** Zen and the art of dealing with the difficult patron // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 205-216. RR.
341. **Turner, D. ; Grotzky, M.** Help yourself : frontline defense in an academic library // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 253-262. RR.
342. **Wright, J.** Partnership with community resources - campus police : revisiting policies to reflect the 21st century // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 285-290. RR.
343. **Katz, W. A.** Introduction to reference work. Vol. 1. Basic information sources. 8th ed. Boston [etc.], 2002. XX, 504 p. (McGraw-Hill higher education). Sisaldab bibliogr., reg. TPÜ.
344. **Katz, W. A.** Introduction to reference work. Vol. 2. Reference services and reference processes. 8th ed. Boston [etc.], 2002. XVI, 221 p. (McGraw-Hill higher education). Sisaldab bibliogr., reg. TPÜ.
*
345. **Augustine, S. ; Greene, C.** Discovering how students search a library Web site : a usability case study // *College & Research Libraries*. Vol. 63 (2002) no. 4, p. 354-365. TTÜ.
346. **Bao, X.-M.** A comparative study of library surveys of Internet users at Seton Hall University in 1998 and 2001 // *College & Research Libraries*. Vol. 63 (2002) no. 3, p. 251-259. TTÜ.
347. **Borin, J.** E-problems, e-solutions : electronic reference and the problem patron in the academic library // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 149-161. RR.
348. **Cadell, P.** Building on the past, investing in the future through genealogy and local history services // *IFLA Journal*. Vol. 28 (2002) no. 4, p. 175-180. EAR, ERÜ, RR, TÜ.
349. **Cameron, R. D.** Bibliographic protocol : fine-grained integration of library services with the Web // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 201-215. RR.
350. **Cottrell, J. R. ; Wojcik, F. M.** Five years ago... comparison charts as a public relations tool // *College & Research Libraries News*. Vol. 63 (2002) no. 7, p. 495-497. TTÜ.
351. **DeMinco, S.** Student responses to using a computerized database // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 291-304. RR.
352. **Grogg, J. E. ; Andreadis, D. ; Kirk, R. A.** Full-text linking : affiliated versus nonaffiliated access in a free database // *College & Research Libraries*. Vol. 63 (2002) no. 3, p. 228-238. TTÜ.
353. **Hakala, J.** Linking articles and bibliographic records with Uniform Resource Names // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 193-199. RR.
354. **Hennig, N.** Improving access to e-journals and databases at the MIT Libraries : building a database-backed Web site called "Vera" // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 227-254. RR.
355. **Lippincott, A.** Issues in content-based music information retrieval // *Journal of Information Science*. Vol. 28 (2002) no. 2, p. 137-142. TPÜ.
356. **Miyazaki, M. H.** Marring bibliographic and fulltext resources : an A&I publisher's view // *The Serials Librarian*. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 217-225. RR.
357. **Monopoli, M. a. o.** A user-oriented evaluation of digital libraries : case study the "electronic journals" service of the library and information service of the University of Patras, Greece // *ASLIB Proceedings*. Vol. 54 (2002) no. 2, p. 103-117. TTÜ.
358. **Ramalho Correia, A. M. ; Castro Neto, M. de.** The role of eprint archives in the access to, and dissemination of, scientific grey literature : LIZA - a case study by the National Library of Portugal // *Journal of Information Science*. Vol. 28 (2002) no. 3, p. 231-241. TPÜ.
359. **Taylor, D. ; Porter, G. S.** The problem patron and the academic library Web site as virtual reference desk // *The Reference Librarian* (2002) no. 75/76, p. 163-172. RR.

INFOTEADUS

360. **Kingma, B.** The economics of information : a guide to economic and cost-benefit analysis for information professionals. 2nd ed. Englewood, Co, 2001. XII, 180 p. (Library and information science text series). Sisaldab bibliogr., reg. TPÜ.

*

361. **Andersen, J.** The role of subject literature in scholarly communication // Journal of Documentation. Vol. 58 (2002) no. 4, p. 463-481. TTÜ.

362. **Boyle, J. M. et al.** Sentence-based metadata : an approach and tool for viewing database designs // Journal of Information Science. Vol. 28 (2002) no. 2, p. 143-156. TPÜ.

363. **Herring, S. D.** Use of electronic resources in scholarly electronic journals : a citation analysis // College & Research Libraries. Vol. 63 (2002) no. 4, p. 334-340. TTÜ.

364. **Hjørland, B.** Domain analysis in information service : eleven approaches - traditional as well as innovative // Journal of Documentation. Vol. 58 (2002) no. 4, p. 422-462. TTÜ.

365. **Joinson, A. ; Banyard, P.** Psychological aspects of information seeking on the Internet // ASLIB Proceedings. Vol. 54 (2002) no. 2, p. 95-102. TTÜ.

366. **Kitchens, J. D. a. o.** Defining history for library statistics, or everything has a history // Journal of Academic Librarianship. Vol. 28 (2002) no. 4, p. 211-223. RR, TTÜ.

367. **Nicolaisen, J.** The J-shaped distribution of citedness // Journal of Documentation. Vol. 58 (2002) no. 4, p. 383-395. TTÜ.

368. **Rowlands, I.** Journal diffusion factors : a new approach to measuring research influence // ASLIB Proceedings. Vol. 54 (2002) no. 2, p. 77-84. TTÜ.

369. **Thelwall, M.** An initial exploration of the link relationship between UK university Web sites // ASLIB Proceedings. Vol. 54 (2002) no. 2, p. 118-126. TTÜ.

AUTOMATISEERIMINE JA INFOTEHNOLOGIA

370. **Barclay, D. A.** Managing public access computers : a how-to-do-it manual for librarians. New York ; London, 2000. 223 p. (How-to-do-it manuals for librarians ; 96). Sisaldab reg. RR.

371. **Johnson, D.** Computer ethics. 3rd ed. Upper Saddle River, NJ, 2001. XVI, 240 p. Sisaldab bibliogr., reg. TPÜ.

372. **Readings** in cyberethics. Boston [etc.], 2001. XVI, 601 p. (Jones and Bartlett computer science). Sisaldab bibliogr. TPÜ.

373. **Sullivan, D.** Document warehousing and text mining. New York, 2001. XVIII, 542 p. Sisaldab bibliogr., reg. TPÜ.

*

374. **Adam, R.** Is e-mail addictive? // ASLIB Proceedings. Vol. 54 (2002) no. 2, p. 85-94. TTÜ.

375. **Candee, C. H.** The California Digital Library and the eScholarship Program // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 1/2, p. 37-59. RR.

376. **Cleyle, S.** E-books : should we be afraid? // The Serials Librarian. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 281-292. RR.

377. **Crowley, G. H. a. o.** User perceptions of the library's Web pages : a focus group study at Texas A&M University // Journal of Academic Librarianship. Vol. 28 (2002) no. 4, p. 205-210. RR, TTÜ.

378. **Dugan, R. E.** Information technology budgets and costs : do you know what your information technology

costs each year? // Journal of Academic Librarianship. Vol. 28 (2002) no. 4, p. 238-243. RR, TTÜ.

379. **Hardy, R. a. o.** Pricing strategies and models for the provision of digitized texts in higher education // Journal of Information Science. Vol. 28 (2002) no. 2, p. 97-110. TPÜ.

380. **Koltay, Z. ; Hickerson, H. T.** Project Euclid and the role of research libraries in scholarly publishing // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 1/2, p. 83-98. RR.

381. **McKiernan, G.** E is for everything : the extraordinary, evolutionary [e-]journal // The Serials Librarian. Vol. 41 (2002) no. 3/4, p. 293-321. RR.

382. **Renear, A. ; Golovchinsky, G.** Content standards for electronic books : the OEBF publication structure and the role of public interest participation // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 1/2, p. 99-123. RR.

383. **Storey, T.** Rebuilding WorldCat for the web world : a progress report // OCLC Newsletter (2002) no. 257, p. 12-15. RR.

384. **Suleman, H. ; Fox, E.** The open archives initiative : realizing simple and effective digital library interoperability // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 1/2, p. 125-145. RR.

385. **Summerfield, M. ; Mandel, C. ; Kantor, P.** Perspectives on scholarly online books : the Columbia University Online Books Evaluation Project // Journal of Library Administration. Vol. 35 (2001) no. 1/2, p. 61-82. RR.

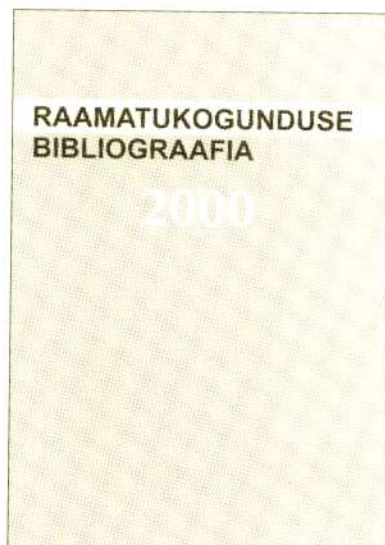
386. **Willmore, L.** Government policies toward information and communication technologies : a historical perspective // Journal of Information Science. Vol. 28 (2002) no. 2, p. 89-96. TPÜ.

RAAMATUKOGUORGANISATSIOONID

387. **Campbell, H. C.** IFLA : library universality in a divided world // IFLA Journal. Vol. 28 (2002) no. 3, p. 118-135. EAR, ERÜ, RR, TÜ.

388. **Wieder, J.** IFLA's first fifty years : a reprise. Extracts from "An outline of IFLA's history", by Joachim Wieder, selected and edited by Harry Campbell // IFLA Journal. Vol. 28 (2002) no. 3, p. 107-117. EAR, ERÜ, RR, TÜ.

UUSI RAAMATUID

*Koostaja
Margit Stamm.
Eesti Rahvusraamatukogu, 2002.
262 lk.*

ROOMA ÕIGUSE VÄLJAANDED OLEVISTE KOGUS

TIIU REIMO

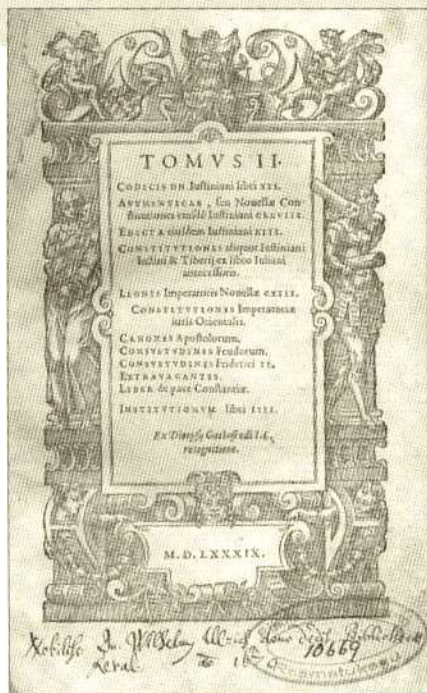
EAR-i baltikaosakond

Õigusteaduslik kirjandus oli Tallinna Oleviste raamatukogus esindatud Euroopa tuntud õigusteadlaste teoste, mitmesuguste seaduste ja seaduste kogude ning käsiraamatutega.

Erilist tähtsust omasid Rooma õiguse väljaanded, mille põhimõtted olid aluseks enamiku Euroopa riikide õiguskorrale.

Tänapäeval nimetuse *Corpus juris civilis* all tuntud Rooma õiguse lõplik väljatöötamine on Ida-Rooma keisririigi valitseja Justinianuse (482–565, keiser 527–565) valitsemisaja üks suur-saavutusi. *Corpus juris civilis* hõlmab koodeksi ehk Rooma keisrite väljaantud seadused (*Codex Justinianus*), rooma juristide teoste põhjal koostatud õiguse kogu (*Digesta e. Pandecta*), rooma õiguse alused (*Institutiones*) ja novellid e. Justinianuse valitsemisajal 535–565 välja antud uued seadused (*Novellae*).

533. aastal valminud õpperaamat *Institutiones* (lad. õpetused) oli kavandatud algajatele õigusteaduse üliõpilastele, kuid selles kirjapandul oli ühtlasi ka seaduse jõud. Institutsioonid jagunevad nelja raamatusse (*liber*), raamatud tiitlitesse (*titulus*) ja viimased paragrahvidesse (§). Käsitletud on peamiselt eraõigust. I raamat on pühendatud isikutele (*personae*), II ja III raamat asjadele (*res*) ja IV raamat tegudele (*actiones*). IV raamatu viimases tiitlis on käsitletud ka kriminaalõigust ja kriminaalprotsessi (*de publicis iudiciis*).

Corpus juris civilis. 2. kd. Lyon, 1589. Wilhelm Ulrichi kingitus Oleviste raamatukogule.

Rooma keisrite väljaantud ja Justinianuse ajale kohandatud seaduste, s.o. kehtiva õiguse koodeks *Codex Justinianus* valmis 529. aastal. Selle aluseks oli kolm varasemat seaduste kogu – *Codex Gregorianus*, *Codex Hermogenianus* ja *Codex Theodosianus* ning mõned üksikud seadused. Et koostatava koguteose sisu ühtlustada ning kordamisi vältida, tuli autorite algtekstides teha parandusi. Neid nimetatakse tänapäeval *interpolaatsioonideks* (ka *emblemata Triboriani*). Valminud uues koodeksis oli 12 raamatut, mis jagunesid tiitliteks, viimased omakorda seadusteks (*constitutio, lex*). Koodeks sisaldab kirikuõigust, eraõigust ja haldusõigust. Kuna seadusandlik tegevus oli Justi-

LIBER EX BIBLIOTHECA
REVAL. D. OLAI.

nianuse ajal väga aktiivne, vana-nes koodeks kiiresti ning juba 534. aastal koostati *Codex Justinianus repetitae praelectionis* e. korratud ja muudetud väljaanne. Tänapäevani ongi säilinud viimane.

Koodeksite ilmumisega üheaegselt tegeldi nn. vana õiguse (*ius vetus*) kodifitseerimisega, mille tulemusena valmis 533. aastal juriidiliste kirjatööde kogu *Digesta* (lad. *digerere* – korraldama, korda seadma, osadeks jagama) e. *Pandectae* (kreeka k. – kõikehaarav). Kokku on *Digesta* 50 raamatusse koondatud väljavõtted 38 või 39 juristi teostest. Raamatud jagunevad tiitliteks, need omakorda fragmentideks e. seadusteks (*fragmentum, lex*), viimased aga paragrahvideks. Iga seaduse alguses on pealkiri (*inscriptio*), milles on näidatud autor ja teose pealkiri. Ligi poole koguteosest hõlmavad rooma 3. sajandi juristide Ulpianuse ja Pauluse õigusteaduslike tööde väljavõtted. Mitme teosega on esindatud ka Hermogenianus ja Modestinus, vähem on teosesse võetud vabariigiageste juristide kirjutisi.

Aastatel 535–565 välja antud seadused ning kehtivate seaduste parandused on hiljem kogutud novellidesse e. uutesse seadustesse (*novellae leges*), mis käsitlevad peamiselt avalikku õigust ja kirikuõigust. Teada on kolm novellide kollektsiooni – nn. *epitome Juliani*, milles on 124 novelli, nn. kreeka kollektsioon 168 novellist

ning 134 novellist koosnev nn. *Authenticum*.

Oleviste raamatukogu bibliote-kaaride Heinrich Bröckeri ja Jacobus Felsbergi käsikirjalistes kataloogides on märgitud 25 Rooma õiguse eri väljaannet 15.–17. sajandist.

Üldnimetus *Corpus juris civilis* arvatakse pärinevat prantsuse õigusteadlaselt Denis Godefroy'lt (1549–1622). Tema toimetamisel 1583. aastal Genfis ilmunud sel- lise pealkirjaga teose, mis sisaldas peale Rooma õiguse Saksa keisri Friedrich II (1194–1250) valit- semisajal kodifitseeritud lääni- õiguse ja Konstanzi kirikukogu (1417) kokkulepped, pärandas Oleviste raamatukogule Tallinna viitsuperintendent Petrus Six- tus Christian Krause.

Raamatukokku kuulub Gode- froy sama pealkirjaga teostest veel Frankfurdi 1587. a. väljaande esimene köide, mille annetas raamatukogule õigusteaduse kan- didaat Johannes Brüning ning Lyoni 1589. a. väljaande teine köi- de, kinkijaks Wilhelm Ulrich.

Kõige rohkem oli raamatukogus õpperaamatut *Justiniani Institu- tiones*. Varaseim neist on trükitud Veneetsias 1478. aastal, see kuulus Rakvere frantsisklaste kloostri- le ning jõudis arvatavasti 1564. aastal Oleviste kogusse. Niguliste kiriku raamatukogust on pärit Freiburgis 1494. aastal trükitud Rooma õiguse koguväljaanne,

milles *Digesta* ja koodeksi kom- mentaarid on 13. sajandi õigus- teadlastelt Vivianus Tuscuselt ja Franciscus Accursiuselt, institut- sioonide seletused aga 12. sajandi õigusteadlaselt Guidolt (seda teost on omistatud ka Franciscus Ac- cursiusele). Oleviste kiriku viima- se preestri Reinhold Gristi testa- mendi järgi on raamatukogu saanud Pariisis 1508. aastal trüki- tud institutsioonide väljaande. Prantsuse õigusteadlase Jean Crespini (? –1572) kommentaari- dega Erfurdis 1624. aastal ilmu- nud õpperaamat on pärit Nigu- liste pastori Nicolaus Spechti raamatukogust. Saksa õigustead- lase Melchior Klingi (1504–1571) seletustega Frankfurdis 1542. a. ilmunud institutsioonid on ra- amatukogule annetanud Otto Rein- hold von Lewen. Ladinakeelsete raamatute seas on erandlik 1536. aastal Augspurgis ilmunud *Justi- nianischer Instituten*, mis Oleviste raamatukokku jõudis tallinlase Conrad Schließeri raamatutega.

Vanim *Codex Justinianuse* välja- anne Oleviste kogus on inku- naabel aastast 1488. Selle Nürn- bergis trükitud raamatu, nagu ka saksa õigusteadlase Johannes Schneideweini (1519–1568) kom- mentaaridega Strassburgis 1592. a. ilmunud institutsioonide köite, ostis raamatukogu 1661. aastal tallinlaselt Christian Bencken- dorffilt. Hermann Reineri kink- kis raamatukogule Hispaaniast

pärit Leuveni ülikooli professori Antonio Perezi (1583–1672) kom- mentaaridega institutsioonide ja koodeksi köited, mille on välja andnud Madalmaade kuulsad kirjastajad ja trükkalid Elzevierid. Reineri kingitus on ka Rooma õiguse koguväljaanne *Isagogico- rum In Institutiones Imperiales Libri IV, In Digesta seu Pandectas, Libri L, in Codicem, Libri XII, In Dec- retales, Libri V* (Erfurt, 1644) itaalia õigusteadlase Giulio Pace (1550–1635) kommentaaridega.

Novellide eraldi ilmunud välja- annet Oleviste raamatukogu käsi- kirjalistes nimestikes ei leidu. Eestimaa Kirjanduse Ühingu ra- amatukogus on vanim, prantsuse õigusteadlase Jacques Cujas' (1522–1590) kommentaaridega novellide väljaanne aastast 1570. See raamat on kuulunud Liivi- maalt pärit Johannes Oberhoffile, pühendust raamatukogule kinki- mise või annetamise kohta aga ei ole raamatus.

Nii on see ka paljude teiste 16.–17. sajandi Rooma õiguse väljaanne- tega, mida kokku on Eestimaa Kir- janduse Ühingu raamatukogus tublisti üle saja. Mitte alati ei õnnestu tagantjärele kindlaks teha ühe või teise raamatu ra- amatukogusse jõudmise teed, küll on aga kindel see, et enamik neist on kuulunud Eestimaaga seotud juristidele ja juuratudengitele, kindlustades Rooma õiguse põhi- mõtete levimise ka Eestis.

RAAMATUKOGUNDUSE KUTSEÕPE 2003. AASTAL

TPÜ Infotöö keskus kuulutab välja raamatukogunduse kutseõppe erialase hariduseta raamatukogutöötajatele mooduliõppekava alusel. Kutseõppes saavad osaleda nii kesk- kui kõrgharidusega vähemalt üheaastase staažiga raamatukogude töötajad. Õppekava maht on 10 ainepunkti ehk 400 tundi, õppetöö toimub ühe semestri jooksul igal kuul ühel nädalal. 2003. aastal toimub raamatukogunduse kutseõpe Tallinna Pedagoogikaülikoolis (Narva mnt. 25) järgnevalt:

I moodul: 27.01. – 31.01.2003; II moodul: 17.02. – 21.02.2003; III moodul: 24.03– 28.03.2003; IV moodul: 21.04. – 25.04.2003; V moodul: 02.06. – 06.06.2003.

Viimane test ja tunnistuste üleandmine: 06.06.2003.

NB! Kogu kutseõppe maksumus on 4000 krooni.

Registreerimine toimub kuni 24. jaanuarini 2003.

tel: (0) 640 9482, e-posti aadressil veronik@tpu.ee

HORTUS LIBRORUM

Tiiu Reimo. Raamatukultuurist Tallinnas 18. sajandi teisel poolel. Tallinn : TPÜ Kirjastus, 2001. 393 lk.

Lugesin enne uinumist Tiiu Reimo uurimust Tallinna raamatukultuurist 18. sajandi teisel poolel. Unes nägin, et Tiiu on süstematiseeriv botaanik. Maalapp, mida ta uurib, on hoolikalt piiritletud – üks linn valgustusajandi Euroopas nimega Tallinn, mille enam kui kümnest tuhandest elanikust vaid viiendikul on emakeeleks eesti keel ning linna-kodanike hulgas leidub nende nimesid haruharva. Tiiu uurimisobjektiks on kultuurtaimed – trükised. Kõigepealt määratleb ta nende kasvukeskkonna – trükitekst eeldab nii kirjutajat kui lugejat ehk teisisõnu kohalikku – antud juhul valdavalt saksakeelset haritud inimest. Autor on täpne ja süstemaatiline – iga literaat, linnaametnik ja vaimulik on arvel ning iseloomustamas soodsat pinnast valgustusajastu ideede vastuvõtuks ja peegelduseks. Seega võib rääkida juba trükinduse arengust.

Tallinna trükikodade arenguloo, nende omanike ja trükiprivileegide uurijaist meenub kõigepealt Kyra Roberti nimi. Kuid lisaks ammendavale teabele Tallinna trükikodade ja trükikalite kohta leiame siit raamatust ka trükiprotsessi üksikasjaliku kirjelduse, mis on sellisena eestikeelses kirjasõnas esmakordne. Hulk salapäraseid ja lummavaid mõisteid nagu *tenaakel* või *rivik* või *spindel* saab täpse ja selge tähenduse, rääkimata päris üllatavaist termineist, nagu *sarvekandja* trükikoja õpipoisi nimetusena või siis *pütipaber*. Vähetuntud trükindusmõisteist on raamatu lisas väike sõnastik.

Aimu saab ka paberivalmistamise tehnoloogiast ja eripärastest trükikirjadest. Valgustusaegse raamatu valmimise kõiki tahke on avatud imetlusväärse ainetundmisega – autor tunneb end toonases trükikojas tõesti koduselt. Hetkeks välgatab koguni

paralleel Tiia Toometi lugudega elust vanal ajal.

Tegelikult toob Tiiu Reimo üksikasjalikkus, põhjalikkus ja süstemaatilisus hoopis silme ette entsüklopedistid. Deduktiivset meetodit järgides, kavakindlalt üldiselt üksikule liikudes, ainustki detaili hooletusse jätmata, kirjeldab ta oma objekti ning esitab ühtlasi korrektselt kogu allikalise baasi. Trükinduselt liigutakse raamatu kirjutajani, siis trükitoodanguni ehk raamatu endani. Liikide järgi – vaimulik kirjandus, pedagoogika ja kooliraamatud, filosoofia ja ajaloo teosed, seadusandlikud väljaanded (eraldi alalõiguna kubermanguvalitsuse trükised), loodus- ja rakendusteaduslik kirjandus ning tarberaamatud, arstiteaduslikud teosed, ilukirjandus (ka juhuluule), kalendrikirjandus ning viimaks nädalaleht *Revalsche Wöchentliche Nachrichten* tutvustatakse lugejale kogu Tallinnas 18. sajandi teisel poolel trükivalgust näinud kirjavaras. Lugeja asuks otseku raamatukogus – Leibnizi ideaalses raamatukogus – mille riivile on laotatud teadmised kogu maailmast – Tallinna trükimaailmast, mis omakorda on osa ja peegeldus valgustusaegse saksa kultuuri ruumi trükisõnast. Ühtaegu on autor täpselt registreerinud ka igat valdkonda käsitlevad publikatsioonid. Kogu see ääretult informatiivne materjal on esitatud loogiliselt, selgelt ja täpselt.

Kui Tiiu oleks aednik, siis oleks tema stiil klassitsism. Otse kades tamisväärse rangusega kärbib ta iga harali pürgiva mõtteüü. Kauaks jäävad painama sellised tõdemused nagu “Muu hulgas keelati ka raamatute import Prantsusmaalt” või “Raamatukaupmees ulatas inimkonnale otseku abistava käe kultuuri juurde, olles kasulike teadmiste, tõelise valgustuse ning puhta kõlbluse edastaja”. Juba pelk Saksa linnanimi

Halle sisaldab ohtralt kujutlusainet. Milline kiusatus oleks siit edasi kerides jõuda kahtluste ja küsitavuste rägastikku. Igaüks, kes seisnud silmitsi valmiva kirjatööga, teab, et kirjutamisest veel raskem on ainult kirjutamata jätmine. Aga autor on range – eksootilisi õisi ja haruldasi vorme tema aiast ei leia – need tuuakse ohvriks korrapära ilule ja süsteemi loogikale. Tekst on targu jäetud koormamata ajastu usuliste heitluste ja ideoloogiliste pingetega. Samas on aga taas üksipulgi lahti harutatud Venemaa tsensuurimehhanismi kujunemine – nii seadusandlikud raamid kui tsensorite tegevus ja väljaannete saatuse on täpselt fikseeritud.

Iga Tiiu Reimo lihtsa ja selge lause taga on tundidepikkune töö arhiivides ja raamatukogudes. Tundub, et tema hoolas pilk on peatunud igal mainitud trükisel, vähimgi detail pole jäänud tähelepanuta, ükski tema sõna pole põhjendamatu või juhuslik.

Raamatu toimetaja, Mare Luugi, vaev jääb nähtamatuks – nagu hea toimetaja puhul ikka võib seda vaid kujutleda. Tulemuseks on usaldusväärne ja terviklik, omas laadis ehk täiuslik teatmeteos – väärtuslik taim eesti raamatukultuuri aias. Hädavajalik abiline igale raamatuloolasele. Ka visuaalselt on raamat köitev – maitsekalt valitud rikkalikud illustratsioonid, esitatud lisamaterjal ja registrid muudavad raamatu kasutamise hõlpsaks ja mõnusaks.

Metodoloogiliseltki on Tiiu Reimo uurimus õpetlik, kiirates valgustusaja selget vaimu postmodernistlikku pealiskaudsesse tänapäeva. On raske arvata, kas mõjutab uuritav aines uurijat või valib igaüks oma vaimulaadile sobiva ajastu.

Kindlasti leidub kunagi keegi, kes näeb seda raamatute aeda mõne teise nurga alt või leiab seni käimata salateid ja märkamata seoseid. Kuid keegi, kes huvitub Tallinna 18. sajandi raamatukultuurist, ei tule enam toime Tiiu Reimo monograafiata. Tulevase uurija tee algab sealt.

Piret Lotman

KIRJASÕNA MAAGIA

Koostaja märkmeid

MALL JÕGI

kirjanduskriitik

Ivar Grünthal. Müütide maagia. Koostanud Mall Jõgi, toimetanud Urmas Tõnisson. Tartu : Ilmamaa, 2001. 528 lk. – (Eesti mõttelugu 40).

Ivar Grünthali puhul tuleb rääkida entusiasmist, pühendumusest ja asja armastamisest.

Tõeline kultuur sünnib igal juhul entusiasmist ja pühendumusest. Asja armastaja võib olla nii veidrikust diletant kui ka tõsiselt ja asjatundlikult pühendunud valdkonnale, millega ta tegeleb, sellele omapoolse panuse lisav inimene.

Eesti kriitika ajaloost kõneldes ei ole võimalik mööda minna Ivar Grünthalist ja ajakirjast, mille ta asutas – “Manast”.

Akadeemiliselt koolituselt on Ivar Grünthal arst, kirjandusilmas seega asjaarmastaja. Usun, et ta oli hea arst, sotsiaalarst peab seda olema. Ometi on ta nii kirjanike leksikonis kui ka eesti entsüklopeedias *luuletaja, kirjanduskriitik, toimetaja ja tõlkija*. Arstina töötamine – põhitöö ikkagi – tuleb kõne alla vaid eluloo faktide reas.

Mitte ainult luule ei sünni huvist, armastusest ja pühendumusest, igasugune muu kirjanduslik töö samuti. Ka kriitiku, toimetaja töö.

Ivar Grünthali kriitikutöös on aimata tõelist passiooni. Teatud eluperioodidel on ta lugenud palju ja kirklikult ning sama kirklikult vahendanud oma muljeid loetust “Mana” lugejatele. Eesti kirjandust kodus ja võõrsil, rootsi, soome, põhjamaade kirjan-

dust, maailmakirjandust. Eriti armastab ta prantsuse uut romaani. Claude Simoni kohta, kes 1985. aastal sai Nobeli kirjanduspreemia, kuid kelle loomingut tänaseni pole eesti keelde tõlgitud, ütleb ta “Claude Simon on uue romaani tõeline eepik. Nii kaua, kui teda on, on kriitikute kaebed romaani surmast liialdet”.

Mõnest “Manast” on toimetaja täis kirjutanud pea poole. Ivar Grünthal on kriitikuna äge ja subjektiivne, samas aga siiski õiglane. Ta vihkab konjunktuurset, halvasti kirjutatud, peenutsevat kirjandust. Lilli Prometi ja Aleksis Ranniti maneerlikkus on Grünthalile vastuvõtmatu. Ta ironiseerib nõukogude kirjanduspolitrukkide, aga samuti rahvuste patriotismist nõretavate kirjanduskatsetuste üle. Kolm doktoritiitliga reeturit – Vares, Mäe ja Angelus – paneb ta kõhklemata ühte ritta. Paul Kuusbergi sõjaromaanide ausust ta seevastu hindab ja tunnustab, samuti Juhhan Smuuli rahvalikkust neisteostes, kus ei domineeri punapoliitiline õpetusiva.

Kirjanduse väärtuslikkus on kriitik Ivar Grünthali käsitluses tihedalt seotud inimese väärikussega, eetilise esteetilisega. Inimese väärikus on sõnaühend, mis Grünthali kirjutistes esineb tähelepanuväärselt tihti. Kirjutaja rõhutab korduvalt, et meie kirjanduse paremikule on igiomased inimese väärikus, ehedus ja ausus.

“Mana” esimese toimetaja Ivar Grünthali ja tema mõttekaaslaste teene on, et ajakirjas hakati koos vaatlema nii kodumaal kui välismaal ilmunud eesti kirjandust. Seda ei tunnustanud kodumaa tollased otsustajad ning selline vaatlus ei olnud vastuvõetav ka konservatiivsematele väliseestlastele.

Kogumik “Müütide maagia” annab ülevaate Ivar Grünthali pikematest ja kaalukamatest kirjutistest. Aga Grünthal on olnud ka lühizanri meister. Tema-aegse “Mana” ringvaatesõnumites peegeldub ehedalt, vaimukalt ja lühidalt see, mida toimetaja arvab kirjandusest ja kirjanduselust, mida ta loeb ja mille üle mõtleb. Kahjuks on neid nauditavaid ja kütkestavaid pisikilde üsna raske uuesti publitseerida: kõike ümber trükkida ei saa ja nii läheb kontekst kaduma. Üht-teist sellest rikkast salvest õnnestub ehk edaspidi raamatukaante vahel avaldada, kuid tõelise tervikpildi saamiseks Ivar Grünthali huvidest ja haardest tuleb tingimata lugeda tema toimetajaaastate “Mana”.

Grünthalile on olnud olulised eesti kirjanduse juured, Jaan Oks, Oskar Luts, A. H. Tammsaare, Marie Under, Artur Adson jt. Ta on hästi tuttav moodsa lääne kirjandusega (“Kas romaan on uus”, “Ingliskeelne kirjandus XX sajandil”), aga samuti Venemaal ilmunud olulisemate raamatu-

OMA SISUKAT SÕNA

tega. Eesti kaasaegset kirjandust vaatleb ta ajas ja ruumis, eesti kirjandusklassika ja kaasaegse maailmakirjanduse taustal.

Ivar Grünthali artiklitest, arvustustest ja kirjanduselu ringvaadetest saame asjatundliku ja pädeva pildi vene ajal ilmunud eesti kirjandusest. Niisugust pilti ei saa me tolle aja eesti kirjandusajakirjadest. Hasso Krull nimetab Ivar Grünthali raamatut väliseesti vabameelse diasporaa hingeõhuks kuuekümnendaist ("Looming" 2002, nr. 7, lk. 1112–1114). Julgen öelda, et eriti kodueesti kirjanduse käsitlustes on Grünthalil ka siinsete esteetiliste ja kultuuripoliitiliste kuluaari-suhtumiste hingeõhku. Sõglasse ja Max Laossonisse suhtuti Eesti kirjandusringkondades täpselt nii, nagu Ivar Grünthal on korduvalt kirjutanud. "Loomingu Raamatukogu" ja Otto Samma tegevust "väliskirjanduse vallutamisel" (lk. 358) saime kõik ise nautida ja olime sellest täiesti teadlikud. Samuti kui sellest, et Aadu Hint oli nobe "vähima vastupanu seadust jälgima" (lk. 327) või et Juhan Peeglist ei saanud pärast esimeste muhedate katsetuste avaldamist 1940. aastatel "türrani ülistajat" (328). Või et Juhan Smuuli loomingu pidev õnnestumiste jada ja isegi Lenini preemiaga vääristatud "Jäine raamat" oli vene lugejale suurem üllatus kui juba Tuglasest alates heade reisikirjadega harjunud eesti lugejale (lk. 326–327). Meilegi oli Moskvast tulnud ülikõrge hinnang suur üllatus, mäletan seda kirjandusrahva juttudest meie kodus.

"Müütide maagia" on esimene maitseproov Ivar Grünthali arvustuslikest kirjatöödest. Valimikku on mahtunud muidugi vaid väike osa tema kriitikast. Loodetavasti saab lähematel aastatel teoks ka Grünthali arvustuste ja muude lühemate tööde kogu. Igatahes "Müütide maagia" senised arvustajad on seda soovivad.

Meie ajakirja nimi koosneb kahest sõnast. Tähelepanu all on seni olnud rohkem teine pool – **kogu**, esimese poole, **raamatuga**, on olnud suhtlemine kaudsemal metatasandil. Alles sel aastal on lahvatanud kired raamatu ümber, ja mitmel põhjusel.

Raamatukoguhoidjate mure eesti kirjanduse pärast on mõistetav. Et igaüks, kes maksta jõuab, trükib mida tahes. Seda ongi tehtud, kuigi omakirjastuslikult on ilmunud ka häid raamatuid nagu toetuste toel vahel niisama lauasahkli prügi, h a l e - a m b i t s i o o n i k a i d "eneseteostusi" või muudki, mida arvatakse "minevat". Kirjanduslik küündimatus on silmatorkav. Probleem on ilmne ja möödavaatamine ei tee seda olematuks. Nii tühise ja labase kirjanduse tulva ei ole varem olnud. Ei saa elada ainult kiidetud kirjanduse illusioonist. (Pandagu tähele, kuidas mõnigi algul heaks retsenseeritud raamat muutub mõne aja pärast kirjasõnas keskpäraseks või veelgi vähemaks.) Mats Traat ütleb: "raamatud, mida kirjutatakse teadlikult turu tellimust täites, äritegemise jõhkra surve all, ei olegi vaba looming".

Nii ongi hädaolukorrast (kõige egi ei jätku raha) tekkinud õige vastasseis ületatud kehva kirjanduse talutavuse piir. Nüüd tuleb teha järeldusi ja on loomulik, et selles meie ajakirja osaleb. "Jõuvõtted" siin ei aita ja miks peaks raamatukogu (meie oluline vaimutempel) allavoolu tormava pseudokirjandusega sammu pidama. Pealegi on olemas "päris kirjandus" (Mihkel Muti sõna).

Alles juhtusin kuulma ühe teose tiraazi puhul väidet: raamatukogud ikka ostavad. Jäin mõttesse: kas jälle sundseis?! Jäägu see "kõigesöömise" aeg rahulikult minevikku. Kunagi küll ütles mulle üks parteikomitee töötaja, et ostab kõik raamatud. Kui küsisin, mis ta neist ostab, sain vastu-

se: nad on ju nii odavad. Raamatutundjat sellega ei peibuta. Kui kord tuttav kirjandusteadlane pakkus mulle võimalust osta soodushinnaga Aili Paju raamatut Betti Alverist, võisin kindlalt öelda: seda ei taha ma ka muidu. Olin jõudnud teost lugeda ja neile, kes Betti Alverit isiklikult tundsid, on see vastu võtmatu, ja neile, kes pole tundnud, tarbetult desorienteeriv.

Kunagi saatsin hoolega ka "Vikerkaart" Austraaliasse, et valgustada väliseestlasi uue eesti kirjandusega. Kuni öeldi: pole vaja, kollast kirjandust on siingi. (Hiljuti märkis kollase ajakirjanduse kohta "Akadeemia" toimetaja, et ega meil muud enam olegi.) Pole küll kuigi meeltülendav pilt näha Lasnamäe prügikastidesse hulgi loobitud raamatuid, mõnel juhul küll ilus uus trükis korralikult kimpudesse seotult prügikasti kõrval. Paistab sealtki hoidmis- ja lugemisväärsust. Kuid eks üldjuhul ole raamatu nagu inimesegi elu ajalik. Ka olmelistel põhjustel likvideeritakse raamatukogusid. Tutta-vaile olen siis soovitanud kontakti võtta Hoiuraamatukoguga.

Eriti pöördelaegadel on alati raamat sattunud ohtu. Protss on käivitunud ka praegu. Ikka vedeleb mahajäetud majades raamatuid. Vahest tasuks maakogudel oma ümbruskonnal silm peal hoida, et õigeaegselt päästa olulist. Või veel rohkem – ei pea kohale ootama mõne keskasutuse raamatuekspeditsiooni, mis ikka on andud häid tulemusi, vaid ise tutvust teha ja kontakti hoida kohalike raamatumetsejendega. Tallinnas on mitmel korral näha olnud nii tänavale kui avalikesse kohtadesse välja pandud raamatukaste sildiga "tasuta".

Helene Johani rõhutas ikka vajadust puhastada pidevalt isiklikku kogu. Tema jutus esines tihti ka mõiste "kõlukirjandus". Pole ju igal raamatul igavikuväärtust,

parem likvideerida see veel siis, kui on käibeväärtus, s.o. lugemishuvi. Ei pea ju raamat muutuma ballastiks elanikele ja elamis-pinnale. Meenutagem Marie Underit: viskasin ära selle ja tolle...

Elu muutub kiiresti ja uusi raamatuid tuleb palju, mis omakorda nõuab täit tähelepanu. Mis oleks loomulik, kui raamatu-sponsorid annetaksid ülejäägid kodukoha raamatukogule. Kui palju sellist teed on tulnud välis-eestlaste saadetisi.

See oli vahepõikeks. Kuid rõõmustavat ilmub ka praegu. Et selles orienteerumist hõlbustada, ootaks hoopis aktiivsemat ja mitmelaadsemat kaasrääkimist. Seda enam, et korduvalt on kõne all olnud ja lahendust ootamas raamatute laenutustasu.

Otseside ja -suhtlus raamatuga võiks olla palju elavam. Ainult retsensioonidele ei tasu lootma jääda, sest isegi žanri aastaülevaated lähevad suurest osast trükistest (viisakalt) mööda, sõnagi pillamata. Kõne alla on jõudnud grafomaania piirid. Tuleb ette ka vulgaarsotsialismi ilminguid. "Kindlasti on väga suur hulk raamatuid, mida on täiesti asjata trükitud" – Arvo Valton.

Küllap leiab – kui otsib – ka "Raamatukogu" reageerimiseks oma koha, teid ja viise. Olgu meediamullide lahkamiseks (mõni võiks õpetlik olla ka tagantjärele) või teinekord mõne teose varjust väljatoomiseks. On küllalt kõnekas, kuidas näiteks ajakirjanduses mõne "kõva sõna" tabav lause annab kujukalt edasi pika artikli tuuma. Pole kahtlust ka raamatukoguhoidja kompetentsuses, ainult küünal vaka alt välja. Ka sordiini alt, et sõna kostaks.

Ja raamatuilma julgemaid kajastusi-mõtteid ootaks ka toimetaja veerul, mis – isenesest küll sümpaatsed – kipuvad vahel liiga a(s)jatult õhku jääma või juba kuuldut-öeldut üle ütleva (pensionisambad). RK lugeja loeb ka palju muud, see väljaanne andku oma kuus korda aastas huviga oodatud ja ainulaadset oma sisukat sõna.

Vaime Kabur

REPLIIK

ESTONICA-KÜSIMUSI

Praegu, mil on alanud uus etapp Eesti Rahvusraamatukogus koostatavate andmebaaside lugejatele kättesaadavaks tegemisel (vt. E. Loddes. Teadusbibliograafia – trükiväljaandest andmebaasiks?, RK, 2002, nr. 2), tahaksin meelde tuletada andmebaasi *Estonica*.

Kõigepealt lähen ajas tagasi 1999. aastasse, mil vaidlesin vastu prof. Issakovi artiklile (S. Issakov. Ühest bibliograafiast, kuid mitte üksnes sellest, Keel ja Kirjandus, 1999, nr. 4), ajendiks tema väide, et eriti murettegev on olukord Eestis ilmuv vene trükisõna bibliografeerimisega. Sergei Issakovile vastust kirjutades leidsin end korraga silmitsi *Estonica* bibliografeerimise küsimuste puntraga, milles ma ei suutnudki lõpuni orienteeruda.

Parandan siin ühe oma tollase vea. Selgitasin oma kirjutises "Samal perioodil, st. 1991–1998, väljaspool Eestit ilmunud eesti autorite või Eesti-ainelisi raamatuid ja artikleid (...) registreeris elektrooniline andmebaas *Estonica*, mis on koostatud Eesti Rahvusraamatukogu fondi põhjal. 1999. aastast alates bibliografeeritakse sellesse andmebaasi artikleid ajalehtedest, mis on

ilmunud väljaspool Eestit..." (T. Ritson. Venekeelse trükisõna bibliografeerimisest Eesti Rahvusraamatukogus, Keel ja Kirjandus, 2000, nr. 3).

Viimane lause on vale: **alates 1999. aastast Rahvusraamatukogus *Estonica*'t välisajalehtedest ei bibliografeerita.**

Estonica andmebaasi ei ole seni suudetud *ProCite*'i *Windows*-keskkonda konverteerida ja seetõttu ei saa andmebaasi kasutada, ka mitte raamatukogu sisevõrgus. Nii on eesti autorite või Eesti-ainelisi raamatuid ja artikleid, mis 1990-ndatel väljaspool Eestit ilmunud, väga raske leida.

Olgu, raamatud leiame, eriti kui meil on mingigi eelinformatsioon, kas ESTER-ist või teiste riikide raamatukogude elektronkataloogidest üles. Alates 1999. aastast ilmunud ajakirjaartikleid võib leida samuti ESTER-ist (välja arvatud kirillitsas kirjutatu, selle kohta saab informatsiooni raamatukogus kohapeal).

Aga aastatel 1991–1998 ilmunud ajalehe- ja ajakirjaartikleid ei leia me kusagilt enne, kui *Estonica* andmebaas on jälle kasutuskõlblik. See on võimalus, mis teenimatult kõrvale jäänud-jäetud.

Tiina Ritson

"RAAMATUKOGU" ilmub 2003. aastal 6 numbrit

TELLIMISEL TOIMETUSEST

<http://www.nlib.ee/anded/rk/indexrk.html>

Raamatukogudele

üksiknumbri hind 70 krooni
tellimishind aastaks 420 krooni
pooleks aastaks 210 krooni

Individaaltellijaile Eestis

üksiknumbri hind 35 krooni
tellimishind 210 krooni
pooleks aastaks 105 krooni

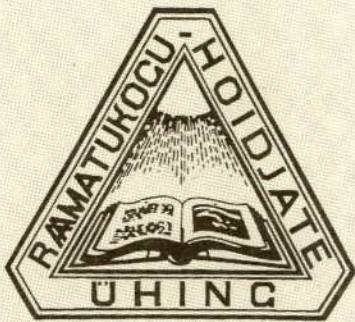
Pensionäridele ja üliõpilastele

Tellimishind aastaks 60 krooni

NB! Arve saadab toimetus koos aasta esimese numbriga (veebr. 2003).

AJAKIRJANDUSLEVIST

üksiknumbri hind 70 krooni
tellimishind aastaks 420 krooni
pooleks aastaks 210 krooni

LIIGITAMISE JA MÄRKSÕNASTAMISE TOIMKOND – 10

Kümme aastat tagasi, 29. juunil 1992 kogunes esmakordselt ERÜ liigitamise ja märksõnastamise toimkond (tookord: töörühm).

Oma esindajad olid saatnud kuus raamatukogu ja TPÜ info-teaduste osakond. Praegu kuulub toimkonda 14 liiget, sh. neljast keskraamatukogust (Tallinn, Tartu, Viljandi, Võru).

Eesmärgiks on seatud koordineerida liigitamist ja märksõnastamist Eesti raamatukogudes ning kaasa aidata selle paremaks teostamiseks. Kümne aasta jooksul on mõndagi ka tehtud.

Juba esimesel koosolekul kerkis üles vajadus **eestikeelsete UDK liigitustabelite** järele. Kuigi UDK on Eestis tuntud üle 70 aasta ja kasutusel enamikus suuremate raamatukogudest, puudusid seni eestikeelsed liigitustabelid. Ka oli mitu rahvaraamatukogu avaldanud soovi üleminekuks UDK-le.

Vaatamata toonastele ebasoodsatele tingimustele (ei olnud võimalik luua spetsiaalset töörühma, puudus info tõlkelitsentsi taotlemise võimaluste kohta, uuemaid ingliskeelseid UDK liigitustabeleid (1985) oli vabariigis vaid üks eksemplar) tegi toimkond julge otsuse asuda siiski tegutsema UDK eestikeelse väljaande loomise suunas raamatukogudevahelise koostöö korras.

Teisalt sattus meie töö algusüsnagi sobivale hetkele, kuna

hiljuti loodud UDK Konsortsiumis oli just valminud UDK arvutiversioon *The UDC Master Reference File* (MRF), mis on nüüdseks kuulutatud UDK etalonväljaandeks.

Eesti Kultuuriministerium leidis MRF-i ja avaldamislitsentsi ostuks vajaliku summa. Sellega sai UDK eestikeelne väljaanne nii sisult kui vormilt igati tänapäevase baasi.

Töö käigus täiendati seda igal aastal ilmuvate UDK täiendkoidete *Extensions and Corrections to the UDC* põhjal.

UDK eestikeelse väljaande koostamine võttis aega seitse aastat, selles osales 39 tõlkijat ja 114 erialakonsultanti.

Tagantjärele võib öelda, et eestikeelne UDK valmis tänu tõlkijate entusiasmile ja konsultantide missioonitundele. Kõik toimus ju põhitöö kõrvalt, isiklike ajarservide arvelt.

Tõlkimises osalenud süstematiseerijail ei jäänud ükski raamat selle pärast töölauale pikalt liigitamist ootama; erialakonsultantidele oli see täiesti plaaniväline ülesanne, millega siiski tavaliselt heasoovlikult nõustuti.

Toimetajatelt nõudis see rohkem kui 1000-leheküljelise käsikirja mitmekordset läbilugemist (-töötamist).

Selle tulemusena on 1999. a. (tegelikult jaanuaris aastal 2000) ilmunud UDK eestikeelne väljaanne (1084 lehekülge, ligi 60 000 indeksit) nüüd kasutusel Eesti raamatukogudes ja edastatud ka UDK Konsortsiumile Haagis.

Märksõnastamine on Eestis suhteliselt uudne tegevus. Kaua aega märksõnastati vaid Tartu Ülikooli Raamatukogus, Kirjandusmuuseumi Arhiivraamatukogus ja Meditsiiniraamatukogus.

Üleminek raamatukogudevahelisele automatiseeritud andmetöötlussüsteemile INNOPAC tõi kaasa märksõnastamise vajaduse kõigis osalevates raamatukogudes. Selle aluseks oleva Eesti üldise märksõnastiku koostamisele oli asunud 1991. a. lõpul väike töörühm Rahvusraamatukogus. Toimkonnal oli siin eel-

kõige kaasaaitav roll: kui vahepeal oli periood, mil tundus, et töö võib mitmel põhjusel seiskuda, püüti vastavasisuliste pöördumiste ja sõnavõttudega seda vajaliku ettevõtmist tagant tõugata.

Eesti üldine märksõnastik ilmus 1999 ja seda täiendatakse regulaarselt. Märksõnastamise metoodika probleeme on arutatud toimkonna koosolekuil; käesoleva aasta veebruaris korraldati selle teemaline seminar (läbi viis Sirje Nilbe), mille vastu tunti suurt huvi.

Liigitustabelite ja märksõnastiku olemasolu ei taga veel ühtsust **praktilisel** liigitamisel ning märksõnastamisel.

Subjektiivsusteguri vähendamiseks koostatakse nn. autoriteetfaile, mis reguleerivad kasutatavaid vorme ja seovad mõisted omavahel. Eesti üldine märksõnastik hõlmab ka vastava autoriteetfaali, mida ohjab RR-i normandmete osakond.

Liigitamist reguleeriv a-fail aga kahjuks seni puudub. Selle loomisega tegeldakse praegu IFLA tasandil. Tulevast a-faali silmas pidades on toimkond arutanud liigitusmetoodika küsimusi nii liigiti (004, 65.01, 82) kui üksik-teemadena ja vastu võtnud liigitusühtsusele suunavaid otsuseid.

Kümnendi jooksul on toimkond korraldanud ka laiema ulatusega **üritusi**.

1994. a. peeti kahepäevane seminar esinejatega Soomest ja Eestist.

1995. a. tähistati UDK 100. juubelit ettekandekoosolekuga.

Käesoleva aasta veebruaris toimus seminar märksõnastamise probleemidest, milles osaleda soovijaid oli rohkem kui kuulaja-kohti.

Sama teema võiks jätkuda ka edaspidi. Uitmõttena vilgub tagaplaanil Eesti-Läti-Leedu liigitajate ühisseminar.

Algusest peale on toimkonna oluliseks tegevussuunaks olnud **kontaktid** rahvusvaheliste organisatsioonidega. ERÜ juhatus

registreeris toimkonna kohe IFLA liigitamise ja märksõnastamise seksiooni liikmeks ja sellest alates on toimkonnal esindaja seksiooni alalises komitees.

Algul oli selleks Aili Normak, aastast 1998 esindab meid Marje Aasmets. Tal on õnnestunud ka osaleda mitmel IFLA aastakonverentsil ja samaaegselt toimuvail seksiooni koosolekuil, esinedes seal ülevaadetega toimkonna tegevusest.

Seoses UDK avaldamislitsentsi hankimisega sõlmusid sidemed UDK Konsortiumiga Haagis ja UDK toimetuse juhtkonnaga Londonis.

Toimkond on andnud ka oma panuse UDK edasiarendusse. Meie tungival soovil eemaldati UDK-st sobimatu termin Pribaltika ning soome-ugri keelte rühma täiendati seni puudunud vadj ja isuri keelega.

Töötati välja kohamäärajate süsteem Eesti maakondade tähistamiseks, mis nüüd samuti kuulub UDK MRF-i.

Meie soovitusel ja Eesti ekspertide seisukohti arvestades restructureeriti osa liigist 59 Zoologia.

Hiljuti saatsime UDK peatoimetajale I. C. McIlwaine'ile loetelu teemadest-probleemidest, millele praegu puudub adekvaatne indeks, kuid mis vajaksid kindlasti lisamist UDK-sse (eelkõige uued tehnoloogiad, nagu geenitehnoloogia, nanotehnoloogia jm.)

UDK regulaarselt ilmuvas täiendköites, mida võib ka aasta- raamatuks nimetada, on ilmunud neli kirjutist toimkonna liikmeilt.

Arda-Maria Kirsal

OMANIKUMÄRKIDELE PÜHENDATUD KONVERENTS

Raamat, milles trükivärv ammugi kuivanud, sisaldab tihti lisateavet tänu aegade jooksul vaheldunud omanikele.

Raamatuloolasele on kõnekas kõik raamatus leiduv, ka pärast ilmumist lisatu – sissekirjutused, templid, ekliibrised, inventarinumbrid, samuti köide, mis võib kanda omanikumärke ja dateeringuid. Vanaraamatu puhul pannakse eritunnused kirja ka teaduslikes bibliograafiates, näiteks on Eesti rahvusbibliograafias märgitud säilinud eksemplaride kirjeldused.

12.–13. septembrini toimus Eesti Rahvusraamatukogus rahvusvaheline teaduskonverents "Omanikumärgid vanaraamatus. Ajalugu, kirjeldamine, atribueerimine", millest osavõtjaid ühendas huvi vanaraamatute provenientsi ja sellega seotud probleemide vastu. Konverentsi algataja ja organiseerija oli RR-i haruldaste raamatute osakond, eriti suure töö tegid konverentsi kordaminekuks osakonna juhataja **Larissa Petina**, kes pidas potentsiaalsete osalejatega ulatuslikku kirjavahetust, ning **Ruth Hiie**, kellele õlule jäid eesti-inglise tõlked konverentsi teeside trükiväljaandele, lisaks palju organiseerimistööd. Rahalise toetuse eest tuleb tänada Põhjamaade Teadusliku Informatsiooni Nõukogu (NORDINFO).

Esinejaid oli Inglismaalt, Soomest, Venemaalt, Leedust, Lätist ja Eestist, enamasti suurte raamatukogude vanaraamatute või harulduste kogudega töötavad spetsialistid, kelle uurimused on välja kasvanud igapäevatööst. Huvi ettekannete vastu oli küllaltki suur – konverentsisaalis ringi vaadates võis näha, et lisaks raamatukogutöötajatele huvituvad vanaraamatu provenientsist ja omanikumärkidest ka kollek-

tsionäärid, muuseumitöötajad, restaureerijad, ajaloolased.

Ettekannetes läheneti teemale erineva üldistusastmega. Palju andis juurde eri maade kogemuste võrdlemine. Tuntud leedu raamatuteadlane **Juozas Tumelis** rõhutas, et just omanikumärgid võimaldavad koguda andmeid 15.–16. sajandi Leedu suurvürstiriigi raamatukogude kohta.

Mahukate raamatulooliste teoste autor Soomest **Anna Helena Perälä** arvas, et omanikumärgid pakuvad olulist teavet paljudes teadusharudes, nagu isiku- ja kultuuriloos, raamatutsioloogias. Oma ettekandes kirjeldas ta Soomes asuva Rootsi Kirjanduse Seltsi kogudes leiduvaid omanikumärke.

Viesturs Zanders Läti Rahvusraamatukogust, **Nikolai Zubkov** Venemaa Riiklikust Väliskirjanduse Raamatukogust, **Jolita Steponaitiene** Leedu Rahvusraamatukogust ja **Inara Klekere** Läti Rahvusraamatukogust tutvustasid provenientsiuuringute seisuga oma raamatukogus, lisaks demonstreeris N. Zubkov Väliskirjanduse Raamatukogus loodud omanikumärkide andmebaasi, millega saab tutvuda ka interneti vahendusel.

Elevust tekitas **Galina Lantuskaja** ettekanne Voroneži Ülikooli Raamatukogu raamatute endistest omanikest. Küsimusi aastatel 1918–1920 Voroneži Ülikoolile antud Tartu ülikooli raamatute kohta oli nii Tartu Ülikooli esindaval Mare Rannal kui ka juba pikemat aega restitutsiooniprobleemidega tegelnud Eesti Riigiarhiivi nõunikul Peep Pillakul. Esineja seisukoht oli, et endised omanikud tuleb välja selgitada, teave nendest muuta üldkättesaadavaks, kuid kultuurivarade tagastamisest on esialgu vara rääkida.

Mitu ettekannet näitasid, et omanikumärkide abil on võimalik taastada (olgu või virtuaalselt) kunagisi kultuurilooliselt tähtsaid, ajaloo keerdkäikudes laiali pillatud raamatukogusid, omanikumärkide abil taastatud raamatukogu ütleb aga paljugi oma ajastu ja teda vallanud isiku kohta.

Alison Walker Briti Raamatukogust kirjeldas tuntud inglise bibliofiili *sir* Hans Sloane'i kunagi 40 000 trükist sisaldanud raamatukogu rekonstrueerimist – raamatuid identifitseeriti tähestikulis-numbrilise märgistuse järgi, praegu on andmebaasis 13 000 kirjet.

Alison Walkeri kolleeg Briti Raamatukogus **Giles Mandelbrote** on uurinud 17. sajandi aadlimehest John Evelynist järelejäädud raamatuid. John Evelyn on inglise kultuuriruumis tuntud kui päevikurjutaja, kelle enam kui 60 aasta jooksul (1641–1706) peetud päevikuid on korduvalt avaldatud. John Evelynile kuulunud raamatutest on Briti Raamatukokku jõudnud umbes 300, eriti huvipakkuvad on neis leiduvad omaniku ülestähendused. Oma esinemist toetas G. Mandelbrote rohke illustratiivse materjaliga.

Karina Dmitrijeva Venemaa Riiklikust Väliskirjanduse Raamatukogust tutvustas kuulajatele trofeeraamatukoguna Venemaale sattunud krahvide Esterházyde raamatukogu saatust.

Samalaadsete uurimustega esinesid konverentsil ka Eesti teadurid. **Tiiu Reimo** Eesti Akademiilisest Raamatukogust rääkis 18. sajandi tallinlase parun Joseph Conrad de Nussi vapiekslibriisega raamatuid Tallinna kahes suuremas raamatukogus. Inglisekeelsete raamatute ülekaalu tõttu de Nussi kogus nimetas T. Reimo omanikku Tallinna anglofiiliksi.

Mare Luuk, samuti Akademiilisest Raamatukogust, tutvustas kuulajatele Palmse Pahlenitele kuulunud raamatukogu, mida perekond kogus enam kui kahe sajandi vältel (anti pärast 1919. aastat üle Eestimaa Kirjanduse Ühingule, EAR-i eelkäijale).

Kui hämmastavalt sarnane võib olla inimeste mõttemaailm tule-

Larissa Petina vestlemas Briti Raamatukogu vanatriikiste kogu briti kollektsiooni kuraatori Giles Mandelbrote'iga. Foto: Teet Malsroos

nevalt nende haridustasemest ja sotsiaalsest seisundist, näitasid eesti ja läti talupoegade sissekirjutusi käsitlevad uurimused. **Urve Sildre** Rahvusraamatukogust rääkis eesti talupojast kui raamatuomanikust, tema suleharjutustest ja mõtteavaldustest 18.–19. sajandil ilmunud trükistes, **Lilija Limane** Läti Rahvusraamatukogust kirjeldas lätlaste samaotstarbelisi kirjutusi. Ühtemoodi on kirjutuste liigid ja väljenduslaad. Ka soomerootsi talupoegade kirjutatud laused, värsid ja mõttesalmid laulu-, jutluse- ja piibliraamatutes, mida Rootsi Kirjanduse Seltsile kuuluva Pohjanmaa pärimusarhiivi raamatute põhjal kirjeldas oma ülalmainitud ettekandes Anna Helena Perälä, on sama laadi.

Kõidet, sellel leiduvaid superekslibriiseid, dateeringuid ja meistrimärke käsitles kaks ettekannet.

Kadri Tammuri rohke pildimaterjaliga elavdatud ettekanne on valminud Tartu Ülikooli Raamatukogu kogudes leiduvate superekslibriisega köidete põhjal ning andis kuulajate ülevaate superekslibriise muutumisest ajas.

Tartu Kõrgema Kunstikooli professor **Endel Valk-Falk** on

lisaks omanikumärkidele uurinud ka meistrimärke ja nende paigutust köidetel, ettekanne keskendus renessanssköitele.

Omanikumärkide liikidest pöörati suuremat tähelepanu veel eksliibrisele, mõlemad selleteemalised ettekanded olid seotud möödunud sajandi alguse välja paistva raamatuteadlase ning ekslibristi Udo Ivaskiga.

Tallinna kollektsionäär **Aleksander Borisso**v valmistub välja andma Udo Ivaski tuntud teose "Vene raamatumärkide kirjeldus" käsikirja jäänud ja lõpetamata 4. osa, sellega seoses rääkis ta kuulajatele lähemalt Udo Ivaski elutööst.

Larissa Petina tutvustas Rahvusraamatukogus säilitatavaid vanu eksliibriseid Udo Ivaski ja Georg Rusi kogudest. Udo Ivaskile oli pühendatud ka konverentsi esimesel päeval avatud, L. Petina koostatud eksliibrisenäitus, kus eksponeeriti neidsamu eksliibriseid ja Udo Ivaski teoseid, kaasa arvatud "Vene raamatumärkide kirjelduse" lõpetamata 4. osa käsikiri (säilitatakse Tartu Ülikooli Raamatukogus).

*Sirje Lusmägi,
RR, haruldaste raamatute
osakond*

TEADUSRAAMATUKOGUDE SUVESEMINAR 2002

7. ja 8. augustil toimus Lahemaal Ojaäärse puhkekeskuses Eesti Rahvusraamatukogu ja Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumi ühiskorraldusel 16. teadusraamatukogude suveseminar.

Seekorda oli teemaks "Raamatukogude koostöö täna ja homme". Kokku osales seminaril üle 40 inimese 10 raamatukogust.

Seminari esimene päev oli pühendatud arvamustele raamatukogude ning nende koostöö vajaduste ja võimaluste kohta üldisesemas plaanis.

Seminari juhatas sisse Rahvusraamatukogu tehnoloogiadirektor **Mihkel Reial** arutlusega koostööst ja selle eeldustest. Teemat jätkas peadirektor **Tiiu Valm** ülevaatega teadusraamatukogude senisest koostööst 1980-ndatest aastatest tänase päevani, peatudes pikemalt teadus- ja erialaraamatukogude komplekteerimise teemaplaani ning teaduslike keskraamatukogude süsteemi kujunemislool 1990-ndate esimesel poolel.

Oma ettekujutusi teadusraamatukogude koostööst esitati eri tasanditel.

Riigi infopoliitikat ja raamatukogude-teabepakkujate osa selles tutvustas Eesti Informaatikanõukogu liige, AS-i DATEL tegev-direktor **Urmas Kõlli**, kes peatus Informaatikanõukogu ülesannetel ning programmidel e-riik ja e-kodanik (rõhutades raamatukogude võimalikku osa just viimase programmi raames).

Ülikooli vaatepunktist käsitles raamatukogu ja raamatukogude koostööd Tallinna Pedagoogika-ülikooli teadus- ja arenduspro- rektor **Peeter Normak**.

Teadlaste kui teadusraamatukogude ühe sihtrühma arvamusi jagasid **Jaanus Kiili** Tallinna Tehnikaülikooli humanitaar- ja sotsiaalteaduste instituudist ja **Urmas Sutrop** Eesti Keele Instituudist ("Millist raamatukogu Eesti vajab: kasutaja (teadlase) ootused"). Raamatukogunduse esindajana pakkus oma seisukoha

koostööst **Harri-Koit Lahek** Eesti Patendiraamatukogust.

Seminari teisel päeval käsitleti Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsiumiga seonduvaid korraldusprobleeme, rahastusküsimusi ja koostööprojekte.

Kuna viimase aasta jooksul on hakatud järjest rohkem mõtlema, kas Eesti Raamatukoguvõrgu Konsortsium peaks olema mittetulundusühing (nagu praegu) või pigem sihtasutus (mida on peetud eelistatumaks suhtlemisel riigiga), siis oli palutud mittetulundusühingute-sihtasutuste teemal kõnelema **Vaike Salveste** Virumaa Info- ja Koolituskeskusest.

Rääkides teadusraamatukogude koostööst elektroonilises keskkonnas ja selleks et jätkata edasist diskussiooni koostööprojektide rahastamise küsimustes, rõhutas Tartu Ülikooli Raamatukogu direktor **Toomas Liivamägi** kahe eraldiseisva ülesande eristamist. Need on: (1) raamatukogude ühise infosüsteemi (INNOPAC, peagi uus versioon Millennium) ja selles koostatavate andmebaaside (ESTER) arendamine ja haldamine ning (2) elektrooniliste väljaannete ühishanked.

Koostööprojektide võimalik-kusest ja nende rahastamise põhi-mõtetest olid kutsutud rääkima esindajad Haridus-, Kultuuri-, Rahandus- ning Teede- ja Sideministeeriumist. Kahjuks jäi tulemata Rahandusministeeriumi esindaja.

Arvo Ott (Teede- ja Sideministeeriumi riigi infosüsteemide osakonna juhataja kt., Eesti Informaatikanõukogu liige) nentis, et kuna eelarve aruteludes kipuvad ühisprojektid vähe tähelepanu pälvima, siis peaks projektile olema nn. omanik eelarve mõttes (nt. digitaalalkirja projekti vedajad on nii Sise-, Rahandus- kui ka TSM, projekti omanik aga Rahandusministeerium). Kui leiaks ka raamatukogude ühisele infosüsteemile eelarvelise omaniku (TSM-i arvates kas Haridus- või Kultuuriministeerium), saaks ka taotleda

Rahandusministeeriumist summa eraldamist vastava ministeeriumi eelarvesse (ei pooldata süsteemi halduskulude kokkukorjamist raamatukogude eelarvetest).

Margus Allikmaa (siis veel Kultuuriministeeriumi kantsler) väitel probleemi ei ole, kui projektile eraldatakse ministeeriumis lisasummad. Seoses sellega, et konsortsiumis osalevad põhiliselt ülikoolide raamatukogud ja statistiliselt on peamine kasutajaskond gümnaasiumide ja kõrgkoolide õpilased, siis ka finantseerimises nähakse raskuskeskme langemist Kultuuriministeeriumilt (KM) Haridusministeeriumile (HM). Seda enam, et KM-i raamatukogudele suunatud ressursid on läinud suuresti rahvaraamatukogude internetiseerimisele.

Sirje Kivi (Haridusministeeriumi poliitikaosakonna teadus-talituse juhataja) teatas, et info-süsteemi rahastamise mõttega on HM nõus, ja projektile peab olema eelarveline omanik, kuid sellena nähakse ikkagi TSM-i. Oma osa näeb HM ennekõike elektrooniliste väljaannete ühishankes. 2002. aastal eraldati EBSCO andmebaaside ostmiseks miljon krooni, lisaks eraldati komplekteerimiseks 10 miljonit krooni. 2003. aastaks on planeeritud teadusraamatukogude komplekteerimiseks eraldada 14,8 miljonit krooni (juurde taotletakse veel 11,2 miljonit).

Arutelu lõppes M. Allikmaa lubadusega, et KM võtab enda peale valitsusele taotluse tegemise eraldi summade lisamiseks ühe ministeeriumi eelarvesse. Valitsuse otsustada jääb, kas ja millisele ministeeriumile summa eraldatakse, TSM toetab taotlust.

Põhjalikumad ülevaadet teadusraamatukogude suveseminarist saab lugeda ELNET Konsortsiumi koduleheküljelt <http://www.elnet.ee>

Riin Olonen,
ELNET Konsortsium

VILJANDIS PEETI 5. OKTOOBRIL AVAMISPIDU

Pärast tänusõnu Viljandi Linna-raamatukogu vanadele majadele Pikk tänav 8 ees asetati kärusse valitud raamatud ja liiguti rongkäigus lasteraamatukogu eest läbi uue raamatukoguhoone juurde.

Seal toimus raamatukogu võtme üleandmise ja lindilõikamise tseremoonia, kus osalesid Riigikogu liige Meelis Atonen, kultuuriminister Margus Allikmaa, endine kultuuriminister Signe Kivi ning arvukalt asjaosalisi, külalisi ja linnaelanikke. Raamatukogu asub linna keskel – Tallinna tänaval, mis oli avamise ajaks liiklusele suletud.

Viljandi Linnaraamatukogu jagab maja Hansapangaga. Ehituse aluseks sai tühjaks jäänud telefonikeskjaam, millele lisati moodne majatiib. Hoone arhitektid on Jelena Beljajaeva ja Ilmar Jalas, sisekujundajad Üllar Varik ja Kai Murs. Vastavalt hoonestaja AS-i Centrum ja Viljandi linna vahelisele lepingule ehitati teisele ja kolmandale korrusele

raamatukoguruumid (2902 m²), mis anti kasutusvalduslepinguga üle linnale.

Raamatukogu ehituse, ehitusjärelvalve, mööbli, turvakoodide ja turvaelementide, arvutite ja viidamajanduse kogumaksumus

on 15 579 399 krooni. Sealhulgas saadi linna eelarvest 8 664 399 krooni, Kultuuriministeeriumilt 5 135 000 kr. ja valitsuse omandireformi reservfondist 1 280 000 krooni. USA-s Colorado osariigis elav eestlane Ingrid Milistver-

Ruumikas laenutusosakond.
Fotod: Elmo Riig / "Sakala"

Rennat annetas uue raamatukogu ehitamiseks 500 000 krooni.

Uues raamatukogus on komplekteerimisosakond, kus hangitakse raamatuid ka maakonna raamatukogudesse, lastekirjanduse osakond, näitusesaal, perioodika lugemisaal ja teatmekirjanduse saal. Lugemisaalides on kokku 80 lugejakohta, lisaks muusikakuulamise kohad ning kolm kabinetti arvutiga töötamiseks. Linnaraamatukogus leiduvast ligi 130 000 köitest on suurem osa välja pandud avakogudena, kust lugeja saab ise valida vajalikku kirjandust. Kogude kaitseks on paigaldatud turvaväravad. Uues majas on keeleõppeklass, kunsti-, video- ja internetisaal. Moodsa mööbliga sisustatud ruumid on funktsionaalsed ja kenad, sisaldades puhkamiseks ka mugavaid diivaninurki. Ent minu arvates ei saa õnnestunuks pidada valgustuse lahendust laenutusosakonnas ja lugemissaalis: suured ruumid on hämaravõitu. Värske ideena mõjuvad raamatukogu

Lasteosakonna interjööri ilmestavad erikujulised lauad.

interjööris ratastel lillealused, mida saab vajaduse järgi ühest kohast teise lükata.

Raamatukoguhoidjate töökabinetid on avarad ja valgusküllased, trükiste transportimist korrusel korrusele hõlbustab raamatulift.

Töötajale on ka eraldi ruumikas garderoob, kööginurgaga puhketuba (kööginurk ei olnud avamise ajaks veel valmis) ja saun.

Ene Riet

LAENUHÜVITIS TULEKUL

Kultuuriministeeriumis 1. oktoobril toimunud rahvaraamatukogude direktorite nõupidamisel tutvustasid autoritele makstava **laenuhüvitise määruse** töövariante (seisuga 1.10.2002) määrust väljatöötava nõukogu liikmed Toomas Seppel (KM autoriõiguse osakond), Mati Sirkel (Kirjanike Liit), Kalju Tammaru (Eesti Hoiu- raamatukogu) ja Meeli Veskus (KM).

Määrus kehtestatakse autoriõiguse seaduse (RT 1992, 49, 615; RT I 2000, 16, 109; 78, 497; 2002, 53, 336) paragrahvi 13 lõike 6 alusel.

Määrus peaks hakkama kehtima 1. jaanuarist 2003 ja selle eesmärk on kompenseerida autorile tema teose läbimüügist raamatukogulaenutuse kaudu saamata jääv tulu. Määrus kehtestab teose laenutamise eest autorile makstava tasu suuruse, välja-

maksmise tingimused ja korra ning avalike raamatukogude nimikirja, millest laenutamisel tasu makstakse.

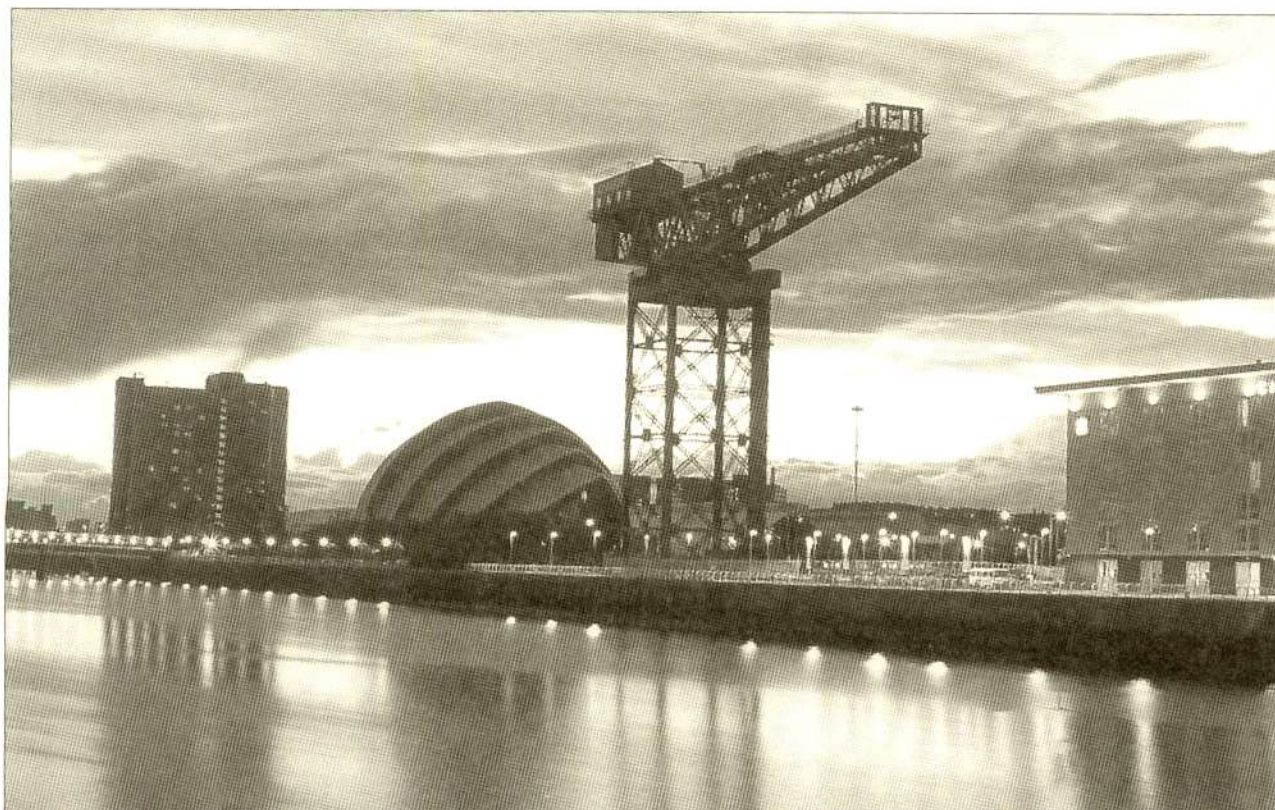
Kultuuriministeerium on seadnud tingimuseks, et hüvitiste arvestuse aluseks saab olla vaid raamatukogu elektrooniline andmebaas. Paljudes avalikes raamatukogudes (mõiste määratlus esitatakse määruse § 2) aga puudub võimalus laenutusi elektrooniliselt registreerida, nii et autorid hakkavad tegelikult hüvitist saama alates 2004. aastast. Määruse rakendamise kiirustatakse, sest Euroopa Liidus on laenuhüvitiste süsteem kohustuslik.

Raha hüvitise väljamaksmiseks saab Kultuuriministeerium eelarvesse lisaks muudele kuludele eraldi summata. Praeguseks on lahtine, kes hakkab tegelema raha väljamaksmisega – juriidiliselt

saab see olla vaid eraõiguslik isik. 2003. aastaks eraldatakse hüvitiste väljamaksmiseks 2,5 miljonit krooni.

Nõupidamisele olid kutsutud ka OÜ "Valvesilm" esindajad, kes andsid maakondade kaupa aru rahvaraamatukogude internetiseerimise käigust. Kõik paigaldatavad arvutid on vabaandmevaraga *Linux*, komplektis on kiipkaardiluger, printer ja kõrva-klapid. On selge, et raamatukogutöötaja ei saa sisetööks ja laenutuste arvestuseks kasutada lugejaarvutit. Nii on Kultuuriministeeriumil laenuhüvitiste määrusega seoses kavas muretseda 2003. aastal sisetöövõrgud ja -programmid ka neile rahvaraamatukogudele, kellel need veel puuduvad.

Ene Riet

Glasgow konverentsikeskus

IFLA TÄHENDAB DEMOKRAATIAT

Rahvusvahelise Raamatukoguühingute ja -institutsioonide Liidu (IFLA) 68. aastakonverents "Raamatukogu elulisus: demokraatia, mitmekülgus, info kättesaadavus" peeti 17.–24. augustini Glasgow's.

Eestit esindasid **Meeli Veskus** (KM), **Aira Lepik** (TPÜ IO), **Toomas Liivamägi** (TÜR), **Krista Talvi** (ERÜ), **Tiiu Valm**, **Anu Nuut**, **Marju Rist**, **Mari Kannusaar**, **Kersti Tiik**, **Kadi Kiipus** ja **Ene Riet** (RR), **Kalju Tammaru** (Hoiuraamatukogu), eelkonverentsil Londonis käis **Ene Loddes** (RR).

Aastakonverents toimus Glasgow mitmest hiigelhoonest koosnevas konverentsikeskuses. Raamatukoguhoidjate suurüritusest andis tunnistust vaid valgusreklaam peaukse kohal, kuid konverentsikeskuses sees järgiti rangeid kontrollimeetmeid.

IFLA aastakonverentsist osavõtjate arv kasvab aasta-aastalt, seekord oli meid koos ligi 5000. On arusaadav, et viis tuhat osavõtjat teevad samaaegselt tööd eri sektsioonides, töörühmades, ümarlaudades, raamatukogusid külas-

tades jm. Tabavalt on iseloomustanud Glasgow konverentsi tööd Tiiu Valm RR-i infolehes: "IFLA struktuur ja konverentsi korraldus võimaldavad süveneda oma valdkonna probleemidesse ning samal ajal suhelda suurtel vastuvõttudel täiesti juhuslikult kõrval seisva Zimbabwe külaraamatukoguhoidjaga, kui selleks ainult ise valmis oled. IFLA tähendab tõepoolest demokraatiat, mitmekesisust ja avatust ning sellist kokkusaamist vajavad nii juhtivad rahvusraamatukogud kui ka pisikesed külaraamatukogud, sest raamatukoguteenus on avalik nii ühes kui ka teises raamatukogus."

Erilisena jäid Glasgow konverentsist meelde mõnedki seigad:

- südame tegi soojaks, et IFLA president Christine Deschamps mainis avakõnes ära väikese Eesti küllastamise ning meie tublid saavutused raamatukogunduses.

- meelde jäi šotlaste uhkus oma kirjanike üle – toimusid ju kohtumised selliste kuulsustega, nagu 1995. aasta Nobeli kirjandusauhinna laureaat, luuletaja ja kriitik Seamus Heaney, kirjanikud Bernard MacLaverty ja Jim Crace

ning Carnegie auhinna pälvinud lastekirjanikud Deborah Moggach ja Anne Fine.

- suurt tähelepanu pöörati eri lugejagruppide teenindamise eripärale. Mitmes sektsioonis käsitleti lasteteenindust nii kooli- kui rahvaraamatukogus ning näituselgi oli väljas esinduslik raamatukogu lastenurk.

Traditsiooniline IFLA näitus pakkus jätkuvalt huvi nii kirjutajatele kui ka raamatukoguhoidjatele. Üks tänavusi tippväljapanekuid pärines Briti Raamatukogult. Valgustatud mattklaasist seintele oli projitseeritud nii vanu ajaloolisi trükiseid kui ka kirjanduse suurkujude portreid, siduva elemendina "sild üle teadmiste jõe".

IFLA aastakonverentsilt saadud info ning kontaktid võimaldavad olla kursis raamatukogunduse uute suundadega ning rakendada neid oma töös. Täna Rahvusraamatukogu ja Eesti Kultuurkapitali, kes tegid võimalikuks minu osalemise IFLA aastakonverentsil Glasgow's.

Ene Riet

75 AASTAT IFLA-t

Juba 1926. aasta kevadel toimunud rahvusvahelisel raamatukoguhoidjate kongressil tehti ettepanek luua rahvusvahelise raamatukogundustegevuse edendamiseks komitee ja foorum, kus raamatukoguhoidjad saaksid esindada ka oma rahvuslikke huve.

1927. aastal Edingburghis peetud Ühendkuningriigi raamatukoguhoidjate ühingute 50. aastapäeva konverentsil kirjutasidki 15 riigi esindajad alla IFLA asutamise resolutsioonile. Sellega loodi raamatukoguhoidjate ühingute rahvusvaheline organisatsioon. IFLA konstitutsioon kiideti heaks 1929. aastal Roomas toimunud raamatukogunduse ja bibliograafia ülemaailmsel kongressil, mida loetakse ametlikult IFLA esimeseks aastakonverentsiks.

Rahvusvahelise raamatukogunduse seisukohalt on eriti tähtsad 1935. aasta konverents Madridis ja Barcelonas, kus infovahetuse parandamiseks kinnitati RVL-i uus reeglistik ning 1947. aasta koosolek Oslos, kus IFLA ja UNESCO vahel sõlmiti leping. Koostööst UNESCO-ga sündis 1949. aastal esimene rahvaraamatukogude manifest, millega rahvaraamatukogud kuulutati demokraatliku mõttelaadi kandjaks.

Alates 1976. aastast hakkas IFLA muutma oma põhitegevuse suundi ning muutus raamatukoguhoidjate ühinguid kui institutsioone ühendavaks rahvusvaheliseks organisatsiooniks. Sellest ajast tänaseni kannab ta nime Rahvusvaheline Raamatukoguhoidjate ja -institutsioonide Liit.

1993. aastal loodi IFLANET, mis on tänaseni parim vahend ja võimalus erialainfo hankimiseks, ülevaate saamiseks raamatukogundusalasest rahvusvahelisest tööst ning IFLA tegevusest.

Aastail 2000. ja 2001. kinnitati IFLA uued statuudid ja protseduurireeglid, millega seonduvalt uuendati ka IFLA struktuuri.

Esimene salajane hääletus (posti teel) IFLA ajaloos sai teoks 2001. aastal, mil valiti uus juhatus ja president aastateks 2003–2005.

Kay Raseroka on esimene IFLA president Aafrikast, seni on IFLA presidendid valitud Euroopa või Ameerika riikidest.

Tänaseks ühendab IFLA 1700 erialaühingut, -institutsiooni ning eraisikut 143 riigist.

Organisatsioon esindab raamatukoguhoidjate, raamatukogude ja nende kasutajate huve ülemaailmselt, toetab raamatukogude rahastamist, edendab infokirjanduskultuuri ja informatsiooni vaba kättesaadavust ning usub, et raamatukoguteenused aitavad parandada inimkonna teadmisi ja heaolu.

IFLA aastakonverentside, seminaride, diskussioonigruppide ja kohtumiste eesmärk on edendada koostööd eri kontinentide raamatukogude vahel. Igal aastakonverentsil peetakse üle 150 erialaseminari, nõupidamise või koosoleku. Igal teisel aastal on konverentsi programm ühendatud nõukoja (*council*) koosolekute ja nõupidamistega. Raamatukogunduse arendamiseks töötab IFLA koostöös teiste rahvusvaheliste organisatsioonidega välja raamatukogustandardeid.

Refereeritud väljaandest "IFLA – 75"

EESTI JA IFLA

Juubeli puhul tunneme huvi, mida on Eesti esindajad selles organisatsioonis korda saatnud ning millised on meie väljavaated osalemiseks sektsioonide töös ja kandideerimisel juhtorganeisse.

Mida teha, et Eesti raamatukogunduse heast tasemest maailmas rohkem teataks?

TPÜ infoteaduste osakonna raamatukogunduse õppetooli professor AIRA LEPIK:

Märksõna *Estonia* järgi andis otsing IFLANET-is

223 kirjet. Arvan, et Eesti raamatukogundus on ülemaailmselt tuntud ja tunnustatud – vastasel juhul poleks meil võimalik osale-

da ühisprojektides, olla valitud IFLA sektsioonide alalistesse komiteedesse ja võita grante osalemaks sellesama IFLA ettevõtmistel. Sellest järeldan, et Eesti raamatukogundus on jätkusuutlik.

Üldiselt olen pigem globaliseerumise pooldaja kui vastane ja kaldun arvama, et võrgustunud maailmas muutub n.-ö. rahvuslik raamatukogundus kokkuleppeliseks mõisteks.

Minu panus IFLA tegevusse tuleneb mitmest võimalusest. Aastatel 1991–1995 olin lugemisuuringute ümarlaua liige. Liikmestaatuse saamiseks on vajalikud kahe ümarlaua liikme soovitusel – seega eeltöö! Aastail 1995–1999 olin IFLA hariduse ja koolituse sektsiooni alalise komitee liige, 1997–1999 IFLA hariduse ja koolituse sektsiooni sekretär, 2001–2005 IFLA hariduse ja koolituse sektsiooni alalise komitee liige. Kõik need kohad on valitavad (teatavasti valivad alalise komitee kandidaati rahvuslikud ja institutsionaalsed liikmed, kes kuuluvad samasse sektsiooni).

Seega on tuntusest saanud tunnustatus ja tegemist pole ilmselt mitte ainult minu isiku, vaid laiemalt nii meie raamatukogunduse üldse kui ka koolitusinstitutsiooni, mida ma esindan, rahvusvahelise aktsepteerimisega. Osalemine on toonud kaasa aruandekohustuse rahvusvahelisel ja lokaalsel tasandil, IFLA aastakonverentside programmide ettevalmistamise (1998, 1999), rääkimata ettekannete koostamisest ja esitamisest (1991, 1995, 1997, 2001, 2002).

Hariduse ja koolituse sektsiooni olulisemaks tööks oli koolitusjuhiste uuendamise protsessi käivitamine (1976. aasta koolitusstandardi uuendamine), mille tulemusel on 2000. aastal IFLA-s kinnitatud meie eriala koolituse juhised *Guidelines for Professional Library and Information Education* (<http://www.ifla.org/VII/s23/bulletin/guidelines.htm>).

Tooksin siin näiteks veel mõned sektsiooni poolel olevad projektid: andmebaasi koostamine institutsioonidest, mis tegelevad raama-

tukogu- ja infoteadustealase tasemehariduse hindamise ja akrediteerimisega (*Database of Professional Qualifications in LIS and National Accrediting Bodies*), veebipõhise kaasajastatud versiooni koostamine raamatukogunduse, arhiivinduse ja infoteadustealase tasemeharidusega tegelevatest institutsioonidest maailmas, mille kohta on praegu olemas vaid 1995. aastal ilmunud trükiväljaanne (*World Guide to Library, Archive and Information Science Education*).

MARJE AAS-METS, EAR:

Osalemist liigitamise ja märksõnastamise sektsiooni töös selle alalise komitee liikmena pean väga rikkastavaks. See on tõstnud mu erialast kvalifikatsiooni. Varem mul peaaegu puudus vahetu

kogemus välismaa raamatukogundusest. Üllatav ja ergutav on olnud kogeda seda, millest pikki aastaid vaid erialakirjanduse abil abstraktset (tervik)pilti püüdsin luua. Olgu näidetena nimetatud kas või Taani rahvaraamatukogude hea korraldus ja jõukus, Jeruusalemma ülikooliraamatukogu kataloogide paljusus või Bostoni Avaliku Raamatukogu pompoossus ja lugemisvõimaluste rikkus.

Osalemine IFLA komitees on avardanud minu arusaamist oma igapäevatööst – praktilisest liigitamisest. Igal pool, ka arenenud ja väga rikkastes riikides on selles valdkonnas tööd palju ning lahendamist vajavate probleemide hulk mitte ei kahane, vaid kasvab. See on süvendanud usku tavalise raamatukoguhoidja mõttejõu, tema otsustusvõime tähtsusse.

Kellelgi pole ilmselt illusioone, et välismaa kolleegid saaksid meid otseselt abistada meie igapäevaprobleemide lahendamisel. Aga suur väärtus on teadmisel,

kelle poole pöörduda info hankimiseks või pakkumiseks. Oma IFLA-töös olen olnud aruandekohustuslik siinsete kolleegide ees (ERÜ toimkonnas, oma raamatukogus) ja ka rahvusvaheliselt. Nende aruannete koostamine pole alati olnud kerge, kuid arvan, et oma tööloigis olen suutnud Eesti raamatukogundust tutvustada.

Meil on kõik võimalused osaleda IFLA töös. Tuleb vaid ERÜ kaudu kandideerida oma töövaldkonnale vastavasse sektsiooni/komiteesse.

Kui töötatakse Eesti raamatukogus ja süvenetakse huviga oma (kitsamasse) erialasse, siis leidub ikka mõtteid ja probleeme, mida teistega jagada. Kuhjuma kippuvate igapäevaulesannete vahel on küll raske keskenduda, ent aegajalt suudame seda. Levitagem siis igaüks jõudumööda teavet Eesti raamatukogundusest – ettekannetes, kirjutistes, otsesuhtluses (välis)kolleegidega.

IAML-i AASTAKONVERENTS BERKELEY'S

Rahvusvahelise Muusikaraamatukogude Assotsiatsiooni (IAML) tänavune aastakonverents toimus 3.–10. augustini USA läänerannikul ülikoolilinnas Berkeley's.

Konverentsil oli ligemale 300 osavõtjat 24 riigist. Eestist osales lisaks allakirjutatule ka **Anneli Sepp** Eesti Muusikaakadeemia/Tartu Ülikooli Raamatukogust.

Kõige enam käsitleti tänavusel konverentsil digitaalraamatukogu temaatikat. Huvitavamad ettevõtmised, mida selles valdkonnas tutvustati:

- Austraalia Rahvusraamatukogu, Austraalia Rahvusliku Filmi- ja Heliarhiivi, Austraalia Muusikakeskuse ning Austraalia Kunstide Nõukogu ühisprojekt *MusicAustralia*, mille eesmärgiks on teha eraldiseisvad, üksteisest erineva ülesehituse ja digitaalse vorminguga olevad austraalia muusika allikad kättesaadavaks integreeritud veebipõhise kasutuskeskkonna kaudu.

- California Ülikoolis Los

Angeleses (UCLA) on käimas töö kahe digitaalse koguga: 19.–20. sajandi muusika noote hõlmav ameerika populaarmuusika digitaalarhiiv – *Digital Archive of Popular American Music* (APAM) ning mehhiko-ameerika populaarmuusikat sisaldav Frontera-Strachwitzi heliarhiiv. Samuti osaletakse avatud arhiivi koostööprojekti *Open Archives Initiative* (OAI), mille eesmärgiks on luua otsimehhanism, mis teeks kättesaadavaks digiteeritud noodiarhiivides sisalduva. Kõik kolm tegelevad digiteeritud infoga eri nurga alt: APAM hõlmab ka UCLA raamatukogus olevate materjalide digiteerimist; Frontera kogu omandati juba ainult elektroonilise heliarhiivina; OAI puhul on tegemist ühise metaandmete standardi väljatöötamisega, mis võimaldaks ühildada erinevaid vorminguid (MARC, *Dublin Core*, *Encoded Archival Description*).

Digitaalraamatukogu temaatikaga haakusid ka mitmed muud

teemad, näiteks heli kui informatsiooni säilitamine ning intellektuaalse omandi kaitse.

Hea uudisena jäi kõlama tuleval aastal Stuttgardis käivituv magistripogramm muusikaraamatukogunduses, mis on esimene omalaadne Euroopas. Seni on sellisel tasemel muusikaraamatukogualane haridus kättesaadav ainult mõnes USA ülikoolis.

Kuna IAML-i järgmine aastakonverents toimub 6.–11. juulini 2003. a. Tallinnas, siis oli kogu konverentsinädal meie jaoks erakordselt tihe ka seetõttu, et pea kogu istungitest vaba aja veetsime oma näituseboksis, tutvustades tuleva aasta plaane, Tallinna ja Eestit, samuti korraldasime lõpuistungil konverentsi ametliku esitluse. Oli kummaliselt erutav tunne kuulda kolleege igast maailma nurgast üksteisega hüvasti jätmas sõnadega: "Näeme siis Tallinnas!"

Aurika Gergeležiū, RR

NORDINFO TOETUSSTIPENDIUMIGA TAMPERES

Tänu NORDINFO stipendiumile – *mobility grant for Baltic librarians* – avanes mul võimalus 2002. aasta aprillikuu vältel tutvuda mitme Tampere teadusraamatukoguga.

Koduraamatukogu, kus töötasin ja mille tegevusest sain asjaliku ülevaate, oli Tampere Ülikooli Raamatukogu.

Tampere Ülikooli Raamatukogu on teiste ülikooliraamatukogudega võrreldes läbi teinud suured organisatsioonilised muudatused. 1925. aastal kolledži erialaraamatukoguna tegevust alustanud raamatukogu on arenenud üheks Soome juhtivaks teadusraamatukoguks.

Raamatukogu teenindab eelkõige Tampere Ülikooli üliõpilasi, teadureid ja õppejõude ning võtab oma kogude kujundamisel arvesse ülikoolis õpetatavad ja uuritavad teadusvaldkonnad (sotsiaalteadused, infoteadused, avalik haldus ja majandusteadused, õigusteadus, statistika, matemaatika, infotehnoloogia, ajalugu, keele- ja kirjandusteadus, arstiteadus ja kasvatused).

Ülikooli raamatukogu eesotsas on 2001. aasta algusest tunnustatud infoteaduste spetsialist filosoofiadoktor **Mirja Iivonen**. Raamatukogu kaheksas osakonnas töötab ca 100 töötajat (alalise töölepinguga 72). Viimase aasta jooksul on läbi viidud olulised struktuurimuudatused ning koostatud raamatukogu tegevuse strateegia aastani 2004.

Töötasin raamatukogu peamaja kõigis osakondades. Tutvusin osakonna struktuuri, eesmärkide, protsesside ja töötajatega. Siinjuures peatun neil tööloikudel ja arendusprojektidel, mille vastu ma erilist huvi tundsin ja millest nimetamisväärsset kasu sain.

- Raamatukogu integreeritud süsteem *Voyager*

- Soome rahvuslik elektrooniline raamatukogu FinELib

- Teatmeinformatsiooni osakond

- Kasutajakoolitus

- Projektid “Soome Virtuaalraamatukogu” ja “Tampere Ülikooli Virtuaalraamatukogu”

- Õpikeskuse (*Learning Resources Centre* – LRC) projekt

Raamatukogu integreeritud süsteemi *Voyager* hakati kasutama 2001. aasta suvel ja 2002. aasta kevadeks olid kõik protsessid üle viidud uude süsteemi. Komplekteerimismoodul, mis käivitati 2001. aasta augustikuus Soome raamatukogudest esimesena, tundus hästi sobivat nii kirjanduse hankijatele kui ka tellijatele. Selle positiivsed omadused – otsekontaktide võimalus kirjanduse vahendajatega, kirjete allalaadimine, teavikute otsimise/tellimise ja raha kulutamise jälgimise mitmed võimalused, makseoperatsioonide teostamise ladusus – on minu põgusa kogemuse järgi märkimisväärsed.

Sain ülevaate ka raamatukogu elektronkataloogi TAMCAT ülesehitusest ja kasutamisevõimalustest.

Soome rahvusliku elektronkataloogi FinELib ja tema teenustega on harjunud nii raamatukogu kasutajad kui ka töötajad. Kuigi oluline osa teavikute komplekteerimise ressurssidest kulub elektrooniliste teadusajakirjade litsentside eest tasumiseks, on selle kiireima ja nüüdisaegseima juurdepääsuviisi omaks võtnud nii kasutajad kui ka raamatukoguspetsialistid.

Seoses FinELib'iga sain veel ühe kasuliku kogemuse: nimelt õnnestus mul osaleda koolitusel, kus tutvustati firma Bowker andmebaase ja nende kasutamise võimalusi.

Süsteemselt ja hästi on korraldatud lugejate teatmepäringutele vastamine. See toimub teatmeinformatsiooni osakonnas, kelle pädevusse kuuluvad ka rahvusvaheliste organisatsioonide kogud, sellega seotud teenused ning kasutajakoolitus.

Kasutajakoolitust viivad läbi raamatukogu teatmeinformat-

siooni osakonna eriväljaõppe saanud spetsialistid, kes koolitavad nii üliõpilasi, magistreid kui ka doktorante, kusjuures andmebaaside kasutamine on ülikooli õppuritele kohustuslik õppeaine. Infokirjaoskus kuulub ülikooli kohustuslike õppeainete hulka ja seda toetab vastav standard. Tellimisel korraldatakse koolitust ka õppejõududele ja ettevõtjatele.

Tampere Ülikooli Raamatukogu osaleb “Soome Virtuaalraamatukogu” projektis. Koostatav andmebaas internetiresurssidest, mis hõlmab infoteadused, raamatukogu- ja infoteenused, sotsiaalpoliitika, sotsiaalsühholoogia ja sotsioloogia, ajakirjanduse ja massikommunikatsiooni, on osaks Soome Virtuaalraamatukogust.

Eriti positiivseks loen tutvumist Tampere Ülikooli Raamatukogu õpikeskuse projektiga (2001–2003) ning töökontaktide loomist keskuse initsiaatori ja projektijuhi, raamatukogu kasvatus- ja keeleteaduste osakonna juhataja **Eeva Väyryneniga**, kelle sellealast tööd tunnustati 2001. aasta iseseisvuspäeval Soome Valge Roosi auvärgiga. Õpikeskuse tegevust toetab “Soome virtuaalülikooli” projekt, mida suunab ja rahastab haridusministeerium. Keskuse eesmärk on avardada üliõpilaste ja teadlaste juurdepääsu elektroonilistele ressurssidele ning tähtsustada senisest enam ka raamatukogu kui nüüdisaegset töökeskkonda õppe-, teadus- ja uurimistegevuses. Aktiivselt otsitakse lisavõimalusi rühmatööruumide, arvutitöökohtade, teatmekirjanduse avariulite jms. jaoks. Tähtis osa virtuaalõppe rakendamisel on ülikooli õppematerjalide viimine digitaalselt, teadusartiklite, magistratööde ja doktoriväitekirjade avaldamine võrgukeskkonnas. On alustatud läbimüüdud ülikooliõpikute võrgukirjastamist.

Kuna olin külastanud Tampere Ülikooli Raamatukogu ka 1994. aastal, siis kogesin seekord, pärast

kaheksa-aastast vaheaega, kui suure arengu on läbi teinud nii raamatukogu tervikuna kui ka tema töötajad. Töötajate kõrge professionaalne tase, motiveeritus eesmärkide saavutamiseks, asjalik ja positiivne õhkkond, meeldiv ja sõbralik kollektiiv – see on jäänud kogumina meelde. Et mind võeti kui kollektiivi liiget, oli eriti liigutav.

Sain tutvuda ka Tampere Tehnilise Kõrgkooli, Tampere Tehnilise Kutsekõrgkooli ja Pirkanmaa Kutsekõrgkooli raamatukoguga ning osalesin Tampere raamatukogude infopäeval. Väga hariv ja kasulik oli kohtumine Tampere Ülikooli infoteaduste osakonna õppejõududega. Isiklikke kontakte lisandus rõõmustavalt palju.

Minu tänu kuulub kõigile Tampere Ülikooli Raamatukogu töötajatele, eriti soovin erialaste kogemuste ja teadmiste jagamise eest tänada **Mirja Iivoneni, Tuula Siikalat, Maia Jokineni ja Eeva Väyryneni.**

*Silvi Metsar,
RR-i teadus- ja arendustegevuse
peaspetsialist*

EESTI TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS EUROOPA KONTEKSTIS

19.–20. septembrini peeti Tallinnas rahvusvaheline konverents **“Paindlik Euroopa – liikumisvalmidus kui teadustegevuse võimsuse kindlustamise vahend ja võimalus”**.

URL:<http://www.archimedes.ee/mobility/>

Eesti teadus- ja arendustegevuse korralduses ning ettevõtluse tugi-struktuurides on toimunud viimastel aastatel organisatsioonilised ümberkorraldused. Sellele vaatamata on ülikoolide, ettevõtete ja innovatsiooni tugi-struktuuride omavaheline koostöö nõrk ja vajab tõhustamist.

Eesti ei suuda veel siseturu intensiivses konkurentsivõitluses konkureerida tehnoloogiliselt arenenumate riikidega. Edasine riiklik teadus- ja innovatsiooni-poliitika kujundamine võiks muutada analüüsipõhisemaks ja pikaajalistele arengusuundadele keskenduvaks.

13. novembril 2001 avaldatud ülevaates Eesti edusammude kohta liitumiseks Euroopa Liiduga leiti, et Eesti majandus ei ole veel valmis liitumiseks – on küll funktsioneeriv turumajandus, kuid konkurentsivõime on madal.

Eestis valitseb korraka nii kvalifitseeritud tööjõu kui ka tööpuudus, seetõttu tuleks eriline rõhk suunata haridussüsteemi tugevdamisele ning loovuse ja ettevõtlikkuse arendamisele, teadus- ja arendustegevuse prognoo-

simisele, teadustöö finantseerimisele ja prioriteetide seadmisele, teadus- ja arendustegevust mõjutavate rahvuslike poliitikate väljatöötamisele ning arengukavade ettevalmistamisele.

Eesti teadus- ja arendustegevuse strateegia “Teadmistepõhine Eesti aastateks 2001–2006” iseloomustab Eesti teadustegevuse hetkeolukorda ja arengusuundi.

Teadus- ja arendustegevuse edendamisel on teadlaste omavaheline suhtlemine, ideede ja kogemuste vahetamine tõhus vahend, mille kaudu aktiveerub koostöö, algatatakse ühisprojekte ning saadakse julgust osalemiseks Euroopa ja rahvusvahelistes projektides.

Rahvusvahelisel konverentsil anti ülevaade Euroopa teadusruumi tegevusest, peatuti Euroopas ja kogu maailmas rakendatavatel teadlaste vahetuse skeemidel, nii kogunud kui noorteadlaste liikumisest eri riikide, Euroopa ja kogu maailma teadusruumis ning teadlaste ideede, kogemuste ja teadustöö meetodite tutvustamisvõimalustest.

Kõneldi raskustest infovahetuses ja takistustest teadlaste vaba liikumise teel ning teadustegevuse Euroopa-kesksest koostööst teiste riikide teadlastega, samuti EL-i kandidaatriikide teadusruumi tegelikust atraktiivsusest EL-i liikmesriikide teadlaste jaoks, koostöövalmidusest.

Osavõtjaid oli registreeritud 26 riigist, esindatud oli Euroopa

Teaduste Akadeemia ja Euroopa Komisjon ning arvukalt Eesti teadlaskonna ning haridus- ja kultuuriasutuste esindajaid.

Programmi komiteesse kuulusid Jüri Engelbrecht, Jaak Aaviksoo, Rein Vaikmäe, Sirje Kivi, Ülle Must ja Joseph Jamar.

Konverentsi korraldasid Eesti Haridusministeerium, Sihtasutus “Archimedes” ja Eesti Teaduste Akadeemia, läbiviimist toetas Euroopa Komisjon.

Konverentsi eesmärk oli laiendada teadlaskonna mobiilsust omavahelisel suhtlemisel ja teadmiste vahetuses ning teadvustada inimressursside osatähtsust, loovust ja teadustegevust kogu teadus- ja arendustegevuses ning riiklikus innovatsioonis.

Tutvustamist leidis Eesti teadustegevus aastatel 2001–2002 (*Excellence in Research 2001–2002: R&D in Estonia*. Tallinn, 2002, 34 p.)

Euroopa Liidu 6. raamprogrammi tegevust ning Kesk- ja Ida-Euroopa teadusruumi koostöövõimalustest tuleb juttu Poolas, Varssavis peetaval konverentsil 25.–26. novembrini 2002 (URL: <http://www.FP6.pl>)

Täpsem info programmi kohta aadressil: http://www.npk.gov.pl/konf-6PR/index_en.html

*Anu Nuut,
RR-i raamatukogunduse
osakonna juhataja*

FIRST COLUMN

A Little Big Estonia

Sirje Virkus 4

Assessing the role of Estonia in global developments, we experience that our librarianship is insufficiently known and acknowledged. For achieving this goal, we need to cooperate for systematical investment in modernised education, information technology developments, social and economical openness, and international relations and cooperation.

NATIONAL INFORMATION POLICY

The Internet Resources and the Subject Gateway of the National Library of Estonia

Kristina Pihlau 5

The article explains the necessity for establishing the National Library of Estonia's subject gateway (<http://www.nlib.ee/lingid>) and lists the principles of choice of the represented Internet links. While choosing the links, the acquisition profile of the National Library was primarily taken into account and, for this reason, the subject gateway does not provide, for example, Web addresses of technology resources. Web publications, mostly foreign, are listed alphabetically and by subject.

DEVELOPMENT ACTIVITIES

Library Standardisation

Anu Nuut 6

A column that is planned to include in several journal issues. The first piece published in it gives an overview of the present and planned activities of the Standardisation Working Group at the National Library of Estonia. The working group drafted the basic principles of the National Library of Estonia standards *Standardimine raamatukogunduses. Põhimõtted ja reeglid. RRS 1:2002* (Standardisation in Librarianship. Principles and Rules of Procedure) for approving unified rules of standardisation in librarianship and, parallelly, establishing preconditions for drafting and implementing standards necessary for Estonian libraries. The working group also proposed the adoption of IFLA standards, using translation method. The first of them *ISBD(M): International Standard Bibliographic Description for Monographic Publications* is currently in the enquiry stage and has to be published in December 2002. In the first half of 2003, two Estonian standards on library terminology are planned to develop.

FOREIGN LIBRARIES

Time Sets New Demands: the State Library of Russia

Natalja Berezina 9

In 2002 the State Library of Russia in Moscow celebrates its 140th anniversary. As a Russian national library, the State Library considers its most important function the acquisition, preservation and making available an universal document collection that meets the requests of the state and the nation. In the beginning of 2002 the State Library's collection totalled 43 million units of account and had 22 read-

ing rooms with 2,100 reader's seats; the library is daily visited by 1.4 million users who borrow over 9 million publications. The library sees a possibility to enhance its activities through converting its collection on new data carriers and implementing new information technologies. The library coordinates the restoration of the national interlibrary lending system and acts as a research centre.

ESTONIA AND THE EUROPEAN UNION

Estonia Needs the European Common Market

Marje Josing 13

The article provides a thorough answer to the question how will the European integration influence the customers – does it mean the increase in Estonian prices and how will our earnings change. The most vital factors of price convergence are explained: macro- and microeconomical reasons, administrative barriers, reasons caused by structural changes and the impact of price level of the infrastructure. The convergence of the economy of Estonia with the European Union is paid attention to. The Estonian standard of wages is compared to the level of wages of other EU countries and the consuming structure of the Estonian population, determined by the level of prices and wages within the state, is characterised. The text is illustrated with graphics.

INTERVIEW

Library Work Gives Freedom of the Mind: an Interview with Krõõt Liivak

Maire Liivamets 17

A year has passed since the Humanities Reading Room was opened at the National Library of Estonia. Its head Krõõt Liivak has also been involved in compiling and editing bibliographies. The interviewee talks about the activities of the reading room, and about library work and life in general.

THE ANSWER PLACE

19

Sirje Nilbe, the head of the Bibliographic Control Department of the National Library of Estonia, **Ilona Smuķkina**, a chief specialist at the General and Development Department of Tartu University Library, **Katrin Kaugver**, a senior bibliographer of the Baltica Department of the Estonian Academic Library, and **Meelis Ideon**, the head of the Acquisition Department of Tallinn Technical University Library, **ponder upon librarianship and life.**

RECENT LITERATURE ON LIBRARIANSHIP

21

BOOK HISTORY

The Roman Law Publications at Tallinn St. Olai's Church Library

Tiiu Reimo 25

An article for celebrating the 450th anniversary of the first library of the town of Tallinn, *Bibliotheca*

Revaliensis ad D. Olai, founded in 1552. Juridical publications were represented in the library by the works of eminent European lawyers, various legal acts, collections of rights and manuals. The Roman law publications were of special importance, because its principles had laid basis for the legislation of most European states. The article gives an overview of the most vital publications.

CRITICAL REVIEW

Hortus librorum **Piret Lotman 27**
A review of a book *Raamatukultuurist Tallinnas 18. sajandi teisel poolel* (About the Book Culture in Tallinn in the 2nd Half of the 18th Century) by Tiit Reimo, published in 2001.

ESTONIAN HISTORY OF IDEAS

The Magic of the Written Word: Notes of the Editor **Mall Jõgi 28**
A review of a book *Müütide maagia* (The Magic of the Myths) by Ivar Grünthal, edited by Mall Jõgi and published in the series *Eesti mõttelugu* (Estonian History of Ideas) in 2001. Ivar Grünthal was a poet, a literary critic, an editor and translator; a literary journal *Mana*, founded by him, is a well-known publication. *Müütide maagia* includes a selection of his critical reviews, overviews and articles.

READER'S COLUMN

Possess Meaningful Word **Vaime Kabur 29**
A contemplation about Estonian literature and its acquisition. Considering 'the flow of trivial and banal literature' published in Estonia, the author is of the opinion that librarians should more actively talk about worthy literature, and also in the journal *Raamatukogu*, to facilitate orientation in the printed matter.

ESTONIAN LIBRARIANS' ASSOCIATION

10 Years of the Committee on Classification and Subject Indexing **Arda-Maria Kirsell 31**

An overview of the committees activities during ten years. The biggest success has been the publication of the Estonian-language UDC tables. The committee has also contributed to the compilation of *Estonian Universal Thesaurus*, published numerous articles, organised workshops and speech meetings, made relations with international organisations. The committee is represented in the Standing Committee of the IFLA's Section on Classification and Indexing.

NEWS

A Conference Dedicated to the Marks of Ownership **Sirje Lusmägi 32**
An overview of an international scientific conference *Marks of Ownership in Old Books: History. Description. Attribution* held at the National Library of Estonia on 12–13 September 2002. The partici-

tors gathered due to the mutual interest in the province of old books and related problems.

Summer Seminar for Research Libraries

Riin Olonen 34
An overview of a joint seminar for research libraries *Library Cooperation Today and Tomorrow*, organised by the National Library of Estonia and the Estonian Libraries Network Consortium and held at Lahemaa on 7–8 August. The event focused on the needs and opportunities for cooperation of libraries in general, and also on the organisational problems, financing issues and cooperation projects related to the consortium.

Festive Opening of Viljandi Town Library's New Building was Held on 5 October

Ene Riet 35

Library Loan Compensation is Going to Be Established in Estonia

Ene Riet 36

IFLA – 75 **Ene Riet 37**
An overview of the 68th annual conference of the International Federation of Library Association and Institutions *Libraries for Life: Democracy, Diversity, Delivery*, held on 17–24 August in Glasgow, the United Kingdom. On the occasion of the 75th anniversary of the organisation, the article also introduces the history of IFLA and, in addition to that, the thoughts of two merited Estonians, active at IFLA, Aira Lepik and Marje Aasmets, on the Estonia's part in the development of the world librarianship.

IAML Annual Conference

Aurika Gergeležiū 39
An overview of an annual conference of the International Association of Music Libraries, Archives and Documentation Centres (IAML), held on 3–10 August in an university town Berkeley on the western coast of USA. The conference mostly focused on digital libraries, which was treated from several aspects on several special sections' and thematical commissions' meetings.

With NORDINFO grant in Tampere

Silvi Metsar 40
Due to the NORDINFO mobility grant for Baltic librarians, an opportunity to visit several research libraries of Tampere in April 2002 opened up for the author of the overview. She mostly stayed in the Tampere University Library, which she thoroughly introduces.

Estonian Research and Development Activities in the European Context

Anu Nuut 41

RK

